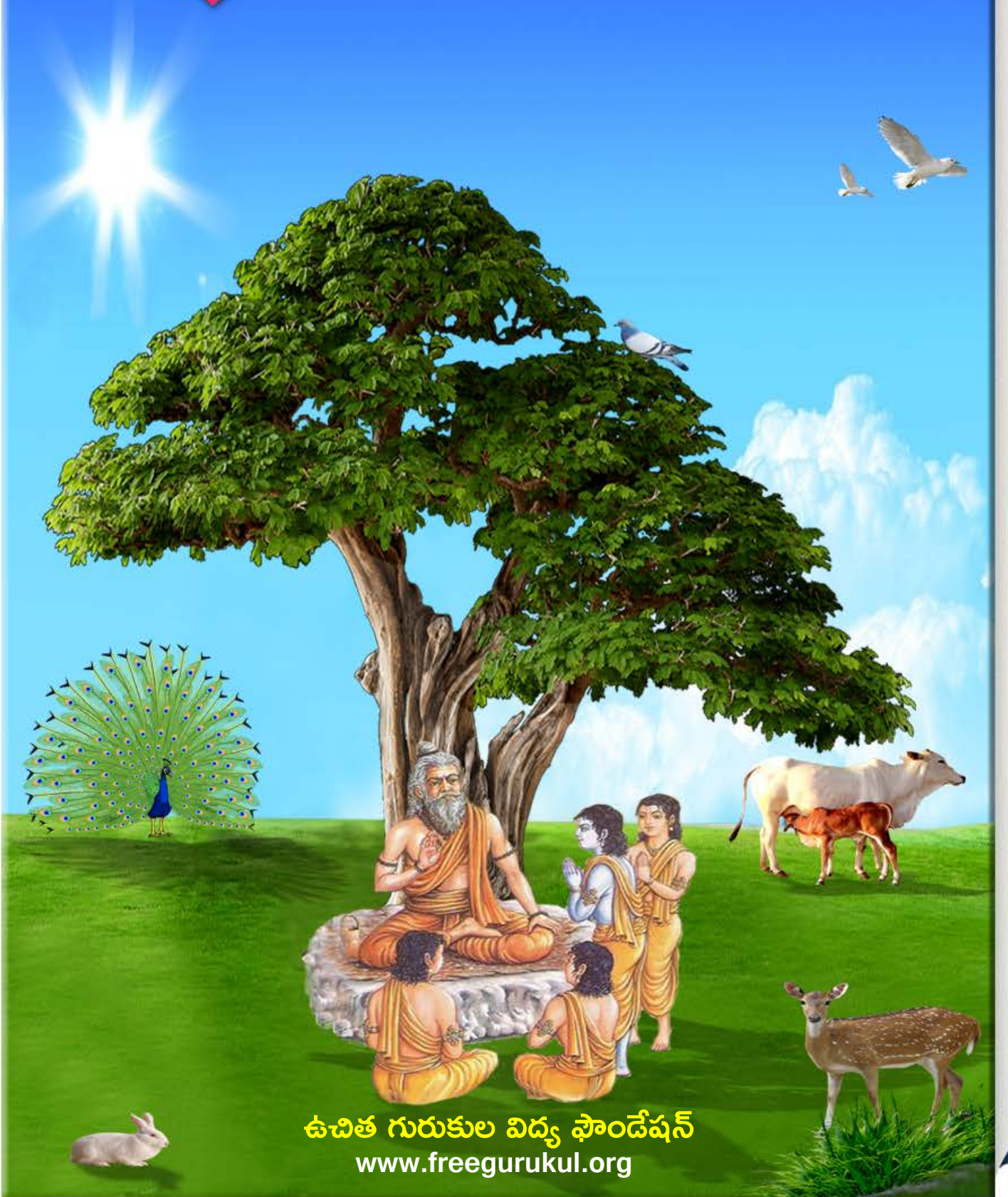

దేవిదేవతలు

వేంకటేశ్వర వైభవము

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాస్కిశి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు మైత్రన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు విరభట్టాంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు చైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయీబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Manuscripts
Title:
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language:
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions |
Problems | Missing links or
Books

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at ICAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవనంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్ఛ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల పల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీః

విజ్ఞప్తి

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుడగు పరంధాముడు అనాది కాలముగ వేంకటాచలమందు నెలకొనియుండుట జగద్విదితము. ఈ పరంధాముని నిత్యము వేలాది భక్తులు దర్శించుచుందురు. ఈ వేంకటాచలమందు నెలకొనియున్న మూర్తి సాధారణమయిన మూర్తిగాదు. ఈ మూర్తి మహామహిమ సంపన్నము; కలియుగ ప్రత్యక్షదైవము. ఇట్టి మూర్తినిగూర్చి భక్తులకు వివరించి చెప్పజాలు గ్రంథము శ్రీవేంకటాచల మాహాత్యమను పురాణ గ్రంథము. ఇది సంస్కృత శ్లోక మయము. ఈ గ్రంథము పామరజనులకు అవగతముకాదు. నిత్యము భారతదేశపు మూలమూలలనుండియువచ్చు భక్తులలో నధికసంఖ్యాకులు పామరజనులు. ఈభక్తులు వేంకటాచల మాహాత్యమను పురాణ గ్రంథరాజములోనుండు తత్త్వములను దెలియజాలరు. కావున ఇట్టి భక్తుల ఉపయోగముకొఱకు శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్యమను పురాణమునందలి ముఖ్యాంశములను తేటతెల్లముగనుండు తెనుగుభాషలో వ్రాయించి ముద్రింపవలెనను కుతూహలము చిరకాలముగ నుండెడిది. శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్యమను పురాణగ్రంథములోని విషయములను తెనిగించుట; అద్దానిని ముద్రించుటయు కడు వ్యయప్రయాసలతో గూడియుండును. కావున సముద్రములోని తరంగములవలె మాబోంట్లకు కలిగిన పైకోరికలు మాహృదయములందు అప్పుడప్పుడు ఉప్పతిల్లి వెనువెంట మాహృదయములందే లీనములగుచుండెడివి.

ఇట్లుండ శ్రీ వేంకటేశ్వరానుగ్రహముచే నామధ్యనే శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్యమను పురాణగ్రంథములోని ముఖ్యాంశములను చదువరులకు నుబోధకమగునట్టి కథారూపమున “ శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవము ”

అను పేరిట నొక విద్వాంసులు రచించిరని విని మిక్కిలి యుత్సాహముతో వారిని దర్శించి అచ్చొత్తింతుమని వారికి నచ్చజెప్పి ఆగ్రంథమును స్వీకరించితిమి. ఈ చిన్ని పౌత్తమును గ్రంథకర్త తమ నామధేయముతో నచ్చొత్తింప నిష్టపడనందున ఈ గ్రంథమును 'సోమదశా' విరచితమును పేరిట మా కొనగిరి. ఈ ద్వితీయ ముద్రణ సమయమున వారు దయతో తమ నామధేయ ప్రకటనమున కంగీకరించినందున ఏతద్రచయిత సోమ దీక్షితుల పుత్రులు కొంపెల్ల దక్షిణామూర్తి శాస్త్రులుగారు, ఎం.ఏ. అని పాఠకలోకమునకు బ్రకటించుచున్నాము. వారికి మేమెంతయు గృతజ్ఞులము. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తన వైభవము పలువుర భక్తుల కందజేయ దగినరీతి మమ్మనుగ్రహించినందులకు ఆ యేడుకొండల యేలికకు తల నొగ్గి జీవితాంతము మొక్కుగలము.

తిరుపతి, }
25-9-59

ఇట్లు,
ప్ర కా శ కు లు.

శ్రీః

తొలి పలుకు

శ్లో॥ శ్రియఃకాంతాయ కల్యాణ నిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।

శ్రీవేంకట నివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

శ్రీవేంకటాచలాధీశం శ్రియాధ్యాసిత వక్షనమ్ ।

శ్రీతచేతన మందారం శ్రీనివాసమహాంభజే ॥

శ్రీమన్నారాయణుడు నిజభక్తులనుద్ధరించుటకై భూమండలమున పలు అవతారముల నెత్తుచుండును. అట్టి యవతారములను నేవించి ఆ పరమేశ్వరుని యనుగ్రహముచే నధ్యాత్మజ్ఞానమునొంది ముక్తివడయుట పుట్టిన మనుజుల ముఖ్యకర్తవ్యము. అనాదికాలముగ బ్రవర్తించుచున్న యీ సంసారపథమున పూర్వకర్మానుసారముగ బుట్టుచు జచ్చుచు తుది గానలేని మనము పూర్వమెన్నడు ముక్తి నొందియుండలేదనుట తథ్యము. మనము మున్నెన్నడేని ముక్తి నొందియుండిన నేడీ సంసారపథమున మరల బుట్టియుండము. ముక్తి నొందినవారలీ సంసారపథమున మరలి రారని “నస పునరావర్తతే” అను మొదలగు వేదాంతములు నొక్కి వక్కాణించుచున్నవి. కావున మనము పరమేశ్వరానుగ్రహము వడసి జ్ఞానమును సంపాదించి పరమపదమునుజేరుకొనున సంఘరింపవలయును. పరమపావనమగు పురాణములను జదువుట, వినిపించుట మున్నగుసత్కార్యములు పరమేశ్వరానుగ్రహము వడయుటకు ముఖ్యోపాయములు. సూతునివలన పురాణములను విన తాము తరించి, పరులను తరింపజేసిన మహనీయు లెందఱో కలరు. అట్టి పురాణగాథలను పలువురకు దెలుపు నుద్దేశ్యముతో తెనిగించుటయు పావనకార్యముగ నెంచవచ్చును. ఈ సందర్భమున నా యనుభవము నిందు పొందుపఱచెదను.

నేను రెండు సంవత్సరములుగ నొక వివాహ కుభకార్యమును నిశ్చయించు కార్యములో నిమగ్నుడనై యుంటిని. మొన్న వేసవిలో ఈ “శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవము”ను వ్రాయుచుంటిని. నాచేయబూనిన వివా

హమునకు సంబంధములు వచ్చుచున్నవి. అట్టి సంబంధములలో నొక సంబంధమును నేను చూడబోవుచుంటిని. అప్పట్ను నేను “శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవము”లో శ్రీవేంకటేశ్వరుడు ఆకాశరాజ పుత్రికయగు పద్మావతీదేవిని జేబట్ట నిశ్చయించుకొని సకల దేవతా బృందముతో నారాయణ పురమునకు పెండ్లికి తరలిపోవు సందర్భమును వ్రాయుచుంటిని. నా చేయదలచిన శుభకార్యమునకు చక్కని పట్టులో సంబంధము వచ్చెనని మిక్కిలి సంతసించితిని. ఆ సంబంధము స్థిరపడెను. ఒక వారము రోజులలో శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి యనుగ్రహమున పాణిగ్రహణ మహోత్సవము నిర్విఘ్నముగ జరిగెను. “నహి కల్యాణకృత్కశ్చిద్దుర్గతింతాత గచ్ఛతి” అను భగవద్గీతావాక్యము జ్ఞాపకమువచ్చెను. మంచిపని చేయు వారలకు చెడుపు యెన్నడు గలుగదు.

2-6-1955

గ్రంథ కర్త.

శ్రీః

ఉ పో ధ్వా త ము

శ్లో॥ కృతేతు నరసింహోఽభూత్త్రేతాయాం రఘునందనః ।

ద్వాపరే వాసుదేవశ్చ కలౌ వేంకటనాయకః ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి కలియుగమున బ్రత్యక్షదైవమని పలువురు భక్తులెఱిగిన విషయమే. మహాప్రళయ సమయములో జలభారము నోసజాలక పాతాళమునగ్రుంకి హిరణ్యాక్షుని పాల్పడిన ధరామండలమును శ్రీమన్నారాయణుడు శ్వేత వరాహరూపముతో నుద్ధరించి యథాపూర్వముగ జీవకోటిని సృజింప చతుర్ముఖుని నియమించి తాను వైకుంఠమున కేగి లక్ష్మీదేవితో సుఖాన నివసించుచుండెననియు, అంత చతుర్ముఖుడు తాను సృజించు జీవకోటికి శ్రీమన్నారాయణుడు ధరామండలమునం దవతరించి భక్తిని బుట్టింపకున్న జీవులు భ్రష్టులయి ముక్తిని బడయజాలరని తలచి యెట్లయిన శ్రీమన్నారాయణుడు భూమండలమునం దవతరించు నుపాయమునుజూడుమని నారదుని నియమించెననియు, అంత నారదుడు గంగనదీతీరమున కళ్యపాదులొచరించు యజ్ఞమునకుజని త్రిమూర్తులలో సాత్త్వికుడగు మూర్తికి యాగఫలము నర్పింపుడని తెలుప భృగువు మువ్వరుమూర్తులను స్వయముగబరీక్షించి సాత్త్వికమూర్తిని నిశ్చయింపబోయి బ్రహ్మరుద్రులను రాజున తామసమూర్తులుగ నిశ్చయించి వైకుంఠమునకేగి అప్పట్టున లక్ష్మీసమేతుడయి శేషతల్పమున బరుండియున్న శ్రీహరి వక్షమును కాలదన్నెననియు, అయ్యును గోపింపని శ్రీహరిని సాత్త్వికమూర్తిగ భృగువు నిశ్చయించెననియు పురాణములు వెల్లడించుచున్నవి. ఇప్పట్టున తాను నివసించుచున్న వక్షము నొకవిప్రుడు కాలదన్నిననుగోపింపక వినయోక్తులతో నావిప్రు నాదరించిన శ్రీహరిపై లక్ష్మీదేవి యలిగి వైకుంఠమునుబాసి కొల్లాపురమునకు బోయెను. సర్వజ్ఞుడగు శ్రీహరి ఇట్టి భావికార్యములను ముందుగనే తలపోసి వైకుంఠములోనుండు తన క్రీడాపర్వతము (వేంకటాచలము)ను ఆదిశేషవాయువులకు కలహము

వెట్టి భూమండలమునకు దెప్పించెను. కావున లక్ష్మీదేవి వైకుంఠమును వీడి కొల్హాపురమునకేగినంత శ్రీహరి ఒంటిమై వైకుంఠమున నుండనేరక భూమండలమునకేతెంచి సువర్ణముఖరీనదీతీరమున నిలచి యుత్తరాఖిముఖముగజూచి యీ వేంకటాచలమునుగాంచి దాని నధిష్ఠించి నాటనుండియు వేంకటాచలముపై నివసించ నారంభించెను. పైయంశములన్నియు చదువరులకు “శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవము”లో విశదముకాగలవు. జీవకోటికి భక్తినిబుట్టింప తానవతరించుటచే శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు భక్తులతో స్వయముగ మాటాడుచుండెననియు పురాణములు ప్రకటించుచున్నవి. నేటికిని పలువురు భక్తులు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని ప్రత్యక్షదైవముగ నెఱుగుదురు. కొంతకాలమునకుబూర్వము గవర్నరుగ చెన్నరాజధానిని బాలించిన శ్రీమన్రోదార సయితము శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని బ్రత్యక్షముగ జూచెనను నిదర్శనములును గలవు. మఱియు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి కోర్టులో సాక్ష్యమిచ్చెననియు ప్రతీతికలదు. ఇట్టి నిదర్శనములను లెక్కించి జూపనేల? శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి కలియుగములో ప్రత్యక్షదైవమని ప్రపంచము ఆబాలగోపాలము గుర్రెఱిగియున్నది.

ఇక్కడా సందర్భమునకు మూలమగు శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్యమను పురాణగ్రంథము పదునెనిమిది పురాణములలో బదిరెండు పురాణములందుగల కథాభాగము నుద్ధరించి “శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్యము” అను పురాణమును తొలుత దేవస్థానమువారు ముద్రించిరి. ఈ కథాసందర్భము వేఱువేఱు పురాణములలో ప్రస్తావించబడియుండుటచే ఈ కథాభాగములోని తొలిభాగముమాత్రము మూలగ్రంథములో వేఱువేఱు కథాసంవిధాన సందర్భములతోడనే ఉపక్రమింపబడియున్నది.

అ ది ఎ ట్ల న ?

బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మువ్వురు మాయాగుణములగు సత్త్వ రజస్తమస్సుల సంపర్కముచే జగముల జన్మస్థితిభంగములను గావించురు. బ్రహ్మ రజోగుణ సంపర్కముచే జగములను బుట్టించును. శ్రీహరి సత్త్వగుణ సంపర్కముచే చతుర్ముఖుడు పుట్టించిన పదునాలుగు భువనములను బాలించును. శంకరుడు తమోగుణ సంపర్కముచే బ్రహ్మ

కాలములో నకల లోకములను సంహరించును. ఇవిధమున మువ్వరు మూర్తులు దమతమ కార్యములను యధోచితకాలములలో సాగించుచు నుండ కాలచక్రము యుగరూపమున దిరుగుచుండును. ఇట్టి నాలుగువేల యుగములు తిరుగునంత బ్రహ్మకు ఒకరోజులో పగటికాలము పూర్ణమగును. బ్రహ్మకు రాత్రివేళయు నాలుగువేలయుగముల పరిమితమయి యుండును. ఇట్టి పగటికాలముతీరి బ్రహ్మకు రాత్రివేళానంత ద్వాదశాదిత్యులు నిష్పలుగ్రక్కనారంభింతురు. ఆ వేడిమికి చరాచర ప్రపంచమంతయు మలమలమాడి భస్మమగును. అంతట ప్రళయమేఘములు కుండ పోతగురియ నారంభించును. ఈ బ్రహ్మాండమంతయు భస్మమయి యుండుటచే వానకుదడిసి విశిర్ణమయి నీటిమునిగి పాతాళమున గ్రుంక నారంభించును. ఇట్టి తరుణమున శ్రీహరి శ్వేతవరాహరూపమునుదాల్చి తన కోరలతో ధరామండలము నుద్ధరించి నిలబెట్టి యథాపూర్వముగ సృజింపుమని బ్రహ్మ నాదేశించి తాను వైకుంఠమునకేగెనని యొక పురాణ గాథా సందర్భము.

శ్రీహరి ప్రళయజలములలో మునుగు ధరామండలము నుద్ధరించి శ్వేతవరాహరూపమును దాల్చి తన కోరలతో ధరామండలము నుద్ధరించి నిలబెట్టి యథాపూర్వముగ సృజింపుమని బ్రహ్మ నాదేశించెను. కాన తానా శ్వేతవరాహరూపముతో వైకుంఠమునకేగిన లక్ష్మీదేవి శ్వేతవరాహరూపముతోనుండు తనను గారవింపదను నుద్దేశ్యముతో గొంతకాలమీ ధరామండలమందే నివసింపనెంచి గరుడునిచే వైకుంఠమునందలి తన క్రీడాద్రిని (వేంకటాచలమును) భూమండలమునకు దెప్పించెనని మఱి యొక పురాణగాథా సందర్భము.

తొలి పురాణగాథ ననుసరించి శ్రీహరి వైకుంఠమునకేగి రమా దేవితో సుఖాన నివసించుచు భావికార్యములను దలపోసి ఒకప్పుడు అది శేషుని ద్వారముకడ కాపుగడవెట్టెను. అప్పట్టున శ్రీహరినిజూడ నేతెంచిన వాయువుతో నాదిశేషునకు గలహమునుబెట్టి ఆ కలహమూలమున ఈ క్రీడాద్రిని (వేంకటాచలమును) శ్రీహరి భూలోకమునకు దెప్పించెను. ఈ క్రీడాద్రికి కృత శ్రేతా ద్వాపర కలియుగములలో గ్రమముగ వృషభ

అంజన శేష వేంకటాచలములను నామభేదములు గలవు. వేంకటాచలమునకు ఈ నామధేయములలో శేషాచలమను పేరు వచ్చుటకు ఈ శేష వాయు సంవాదమే కారణము. పై యంశములు చదువరులకు గ్రంథములో విశదము కాగలవు.

వేంకటాచలముయొక్క గొప్పదనము.

ఈ వేంకటాచలము మహామేరువుయొక్క పుత్రుడని పురాణములలో బ్రసిద్ధము. ఆ యంశము చదువరులకు గ్రంథములో స్పష్టము కాగలదు. మహామేరువు దేవతలకు నివాసస్థానము. కనుక మహామేరువుయొక్క పుత్రుడగు వేంకటాచలమందును దేవతలు నివసించురనుట స్పష్టము. కావున వేంకటాచల మాహాత్మ్యమును పురాణగ్రంథము సయితము యీ వేంకటాచలమందలి మృగపక్ష్యదులను సయితము దేవతాస్వరూపులనియు, ఋషిస్వరూపులనియు వర్ణించుచున్నది. దేవతలు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని సేవింపవచ్చి యందే నెలకొనియుండిరనియు వర్ణించును. మఱియు నీ వేంకటాచలము అసంఖ్యాకములగు తీర్థములతో నిండియున్నది. ఇందలి తీర్థములసంఖ్య చెప్పనలవిగాదు. ఆకాశగంగ పాపవినాశనము మొదలగు కొన్ని ముఖ్యతీర్థములను, వాటి ప్రభావములను మాత్రము చదువరులు గ్రంథమందు గ్రహింపగలరు. శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్మ్య పురాణములో ప్రతి తీర్థమును కడు శ్రేష్ఠమయినదనియే వర్ణింపబడినది. కాని స్వామిపుష్కరిణీయను తీర్థము సకల తీర్థములలో మిక్కిలి శ్రేష్ఠము. శ్రీ తీర్థములో స్నానమాచరించుటచే రాజ్యభ్రష్టుడగు శంఖాణుడు మరల క్రవరాజ్యమును బొందెను. ఈ తీర్థములో స్నానముజేసిన శంఖాణునకు సత్సమిత్వమును కలుగజేయుటచే నీ తీర్థమునకు స్వామి తీర్థమను పేరు గాత్రనని పురాణములో గలదు. మఱియు నీ తీర్థము సకల తీర్థములకు మొదలుని. కనుక ఈ తీర్థము స్వామి తీర్థమనబడుననియు పురాణములు ప్రశంసించును. కనుకనే వేంకటాచల మాహాత్మ్యములో ఈ తీర్థముయొక్క శుభక్రూదనమును యిట్లు వర్ణించిరి :—

సత్రప్త “స్వామి పుష్కరిణీస్నానం సద్గురోః పాదసేవనమ్ ।
కులు ఏకాదశీవ్రతంచాపి త్రయమ్యతంత దుర్లభమ్ ॥

ఇట్టి పరమపావనములగు ముక్కోటి తీర్థములతో నిండియుండుటయే ఈ కొండయందలి గొప్పదనము.

క్షేత్ర పరిపాలన, ప్రాచీనత.

ఈ వేంకటాచల దివ్యక్షేత్రము కొంతకాలమునకు బూర్వము చోళ వంశపురాజుల పరిపాలనలోనుండెనని శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్మ్య పురాణమందే కలదు. పిమ్మట విజయనగర రాజులకు ఈ వేంకటాచల క్షేత్రముతో సంబంధముగలదనియు నిరూపింపగల ఆధారములు కలవనియు జెప్పదురు. శ్రీ కృష్ణదేవరాయలకు ఈ దివ్యక్షేత్రముతోగల సంబంధము స్పష్టము. కావున ఈ దివ్యక్షేత్రము వేలాది సంవత్సరములుగగాకున్న వందలాది సంవత్సరములుగనైనను ప్రాచీనమనుట యథార్థము. ఆంగ్లేయులు తొలుత వర్తకసరళితో మనదేశమునకువచ్చి మన దేశమును పాలింప మొదలిడిరి. కాని కొంతకాలమునకు బిమ్మట ఆంగ్లేయులు భారతీయుల మత సంప్రదాయములలో జోక్యము కలుగజేసుకొను తలంపులేక ఈ వేంకటాచల పరిపాలనమును ఆ కాలమున తిరుపతిలో స్థిరనివాసమేర్పఱచుకొనియున్న హాథీరాంజీ మతాధిపతులగు శ్రీ మహంతునకు అప్పగించిరి. ఈ మతాధిపతులగు మహంతులు కొన్నివందల సంవత్సరములుగ ఈ దివ్యక్షేత్రములో స్థిరనివాసమేర్పఱచుకొని శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శింపవచ్చు భక్తులకు తగు సదుపాయములనుగల్పించుచుండిరి. నేటి కాలమునకు ఆంగ్లేయులు వేంకటాచలక్షేత్ర పరిపాలనమును మహంతునకు వప్పగించుటచే ఆ కాలపు మహంతు ఈ క్షేత్రతనపాలనాధికారియయ్యెను. శిష్యపరంపరా సంప్రదాయముతో నీ హాథీరాంజీ మతాధిపతులగు మహంతులు దాదాపు నూలు సంవత్సరములు వేంకటాచలక్షేత్ర పరిపాలనమును సాగించిరి. పిమ్మట అనగా 19^వ సంవత్సర ప్రాంతమున చెన్నరాజధాని రాజకీయాధికారులు ఈ క్షేత్రపరిపాలనకొక కొక సంఘము నేర్పాటుజేసి ఆ సంఘసభ్యులు గాఢాది తీర్మానములను ఆచరణలోబెట్టుటకై ఒక కమీషనరును నియమింపజేసెను. క్రమక్రమముగ ఆ కమీషనరును ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరు అని వ్యవహరింపబడు మొదలిడిరి. ఈ పదవిని తొలుత అలంకరించినవారు శ్రీ చోళులు. అన్నారావుగారు.

రాజకీయాధికారులు ఈ క్షేత్రమును బాలించుటకు సంఘమును నియమించుపర్యంతముగల క్షేత్ర పరిపాలనా విధానమును మనమొక మొగ్గతో బోల్పనగును. ఈ సంఘము నియమింపబడినదాది ఆ మొగ్గ వికసింప మొదలిడెను; నలుదెసల తన దివ్యపరిమళమును వెదజల్లి నారంభించెను. ఈ దివ్య పరిమళముచే నాకర్షింపబడిన భక్త భృంగములు మూలమూలలనుండియు నసంఖ్యాకములుగ నెల్లకాలములందును రాజొచ్చి నవి. ఈ క్షేత్ర పరిపాలకులు దినదినము తందోపతండములుగ వచ్చు భక్తులకు తగు వసతులను కల్పించుటలోజూపు శ్రద్ధయే యాత్రికులసంఖ్య పెఱుగుదలకు గారణము.

యాత్రికుల సదుపాయములు.

భారతదేశపు తూర్పు కనుమలలో నెలకొని చూడముచ్చటగొలుపు నీ పర్యతపంక్తి (వేంకటాచలము) ఆంధ్రరాష్ట్రపు చిత్తూరు మండలములో గలదు.

రైలు సదుపాయములుగల యీ రోజులలో యాత్రికులు మిక్కిలి సౌకర్యముతో తిరుపతి పట్టణమునకు జేరగలరు. ఆ విధముగ దినదినము తందోప తండములుగ వచ్చు భక్తులకు తగు వసతులను తదితర సదుపాయములను కల్పించుటలో దేవస్థానాధికారులు కడు శ్రద్ధ వహింతురు. యాత్రికులు తిరుపతిచేరినవెంటనే తగిన సకల సదుపాయములతో నివసంపదగు విశాలమగు సత్రమును రైలుస్టేషనుకు సమీపములో గట్టించిరి. ఈ సత్రమును యింద్ర భవనమనవచ్చునేకాని సత్రమనరాదు. చూచి నివసించి తీరవలయునేకాని వర్ణింపనలవికాదు. ఈ సత్రము సకల సదుపాయములతో నిండియున్నది. వచ్చిన యాత్రికులు వంటజేసుకొనదలచిన యెడల పాత్రసామగ్రిని దేవస్థానమువారు ఉచితముగ నిత్తురు. కట్టెపుల్లలు మొదలు వంటకుగావలసిన సకల సామగ్రిని విక్రయించు అంగళ్లు యీ సత్రము ఆవరణమందే కలవు. యాత్రికులు బసచేయు గదులు తాము శుభకార్యములకు సాగించినను సరిపోవునంతటి విశాలముగ నుండును, సత్రములో స్నానముచేయుటకు వేడినీళ్లుసయితము దొరుకును. యాత్రికులు సిద్ధాన్నము నారగింపదలచినయెడల రుచ్యములగు పదార్థములతో

యాత్రికులను తృప్తిపఱచగల కాంటీను (హోటలు) సయితము సత్రము ఆవరణమందే కలదు.

పూర్వమువలె యాత్రికులిపుడు కాలినడకను పోనక్కరలేదు. త్రోవలో ముక్కుచు మూలుగుచు నరవాహనారూఢులు కానక్కఱలేదు. దేవస్థానాధికారులు బహు వ్యయ ప్రయాసలకోర్చి దిగువ తిరుపతినుండి ఎగువతిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయ పర్యంతము మోటారుబండ్లు పోగల తారురోడ్డు నిర్మించిరి. అనేక బస్సులను నిత్యము రెండువేళల దిగువ తిరుపతినుండి ఎగువతిరుపతికి నడుపుచున్నారు. ఈ సదుపాయములతో ఎట్టి వయోవృద్ధులయినను అనాయాసముగ ఎగువ తిరుపతికి పోగలరు. కలియుగ ప్రత్యక్షదైవమగు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని కన్నుల పండువుగ నేవింపగలరు. ఎగువ తిరుపతియందును యాత్రికులు సదుపాయములతో నివసింపదగిన వసతి సౌకర్యములు గలవు. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామికి ప్రతి నిత్యము తెల్లవారుఝామున సుప్రభాతము (మేలుకొలుపు) మొదలు రాత్రి పవళింపునేవ పర్యంతము నేవలు యధాక్రమముగ జరుగుచుండును. యాత్రికులకు ప్రతినిత్యము మూడువేళలందును ఉచితముగ దర్శనముచేసుకొనదగు సదుపాయములు గలవు. ఇవిగాక శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామికి నిత్యము జరుగు విశేష నేవలకు నిర్ణీతమైయుండు సౌమ్మ చెల్లించి ఆయా విశేష నేవలను దర్శింపవచ్చును. స్వామికి కల్యాణోత్సవము మొదలగు నేవలకు నిర్ణీతమగు సౌమ్మను చెల్లించి ఆయా నేవలను సయితము యాత్రికులు చేయింపవచ్చును. ఈ స్వామికి నిత్యము కన్నులపండువుగ జరుగు నేవలను చూచితిరవలయునేకాని వర్జింప నలవికాదు.

కం॥ కలియుగదేవుని విభవము

దెలుపఁగ నెవ్వరికి దరము తెలిసిన పూర్వల్ .

తెలిసిన జాడల గొన్నిటి

దెలిపితి నో భక్తులార దీనిం గనుడీ :

కొంపెల్ల దక్షిణామూర్తి.

ఆనందనిలయము

పరబ్రహ్మము సచ్చిదానంద స్వరూపము శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి భక్తకోటి ననుగ్రహించుటకై వేంకటాచలముపై నవతరించెను. ఈ వేంకటేశ్వరస్వామి నివసించు గర్భాలయమును ఆనందనిలయమందురు. అనగా ఆనందరూపుడయిన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి నెలకొనియుండు ప్రదేశమని యర్థము. ఈకొండపై శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి అనాదికాలముగ నవతరించి యుండెనని మనకు పురాణములు చెప్పుచున్నవి. చరిత్రాత్మకముగ క్రీస్తునకు పిమ్మట 813-వ సంవత్సరమునుండి 1540-వ సంవత్సర పర్యంతము శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి ఆయాకాలపు రాజుల భక్త్యాదరములకు పాత్రమయియున్నట్లు తెలుపగల వందలాది శాసనములు గలవు. ఈ గర్భాలయముపై నుండు గోపురమును ఆనందనిలయ విమానమని అందురు. దేవస్థానాధికారులు ప్రచురించిన శిలాశాసనములను పరిశీలింపగా ఈ ఆనందనిలయవిమానమును సుమారు 700 ల సంవత్సరముల నుండియు ఆయాకాలపు రాజులు మఱలమఱల సంస్కరించుచుండి రనుట స్పష్టపడుచున్నది. ఈ విమానసంస్కారమును తొలుత జాతవర్మన్ సుందరపాండుడు 1262 వ సంవత్సర ప్రాంతములో జేయించెను. అప్పటినుండియు నేటి పర్యంతము గతించిన సుమారు 700 ల సంవత్సరములలో ఈ ఆనందనిలయ విమానమును పలువురు రాజభక్తులు సంస్కరింపజేసిరి. అట్టి ఈ ఆనందనిలయ విమానమును ఆగష్టునెల 1958 వ సంవత్సరములో దేవస్థానాధికారులు లక్షలకొలది ధనమును వెచ్చించి కడు ప్రయాసతో చూడ ముచ్చట గొలుపునట్లు సంస్కరింపజేసిరి. ఈ ముద్దు లొలుకు ఆనందనిలయ విమానమును భక్తజనులు తనివితీర జూచి తీరవలయునే కాని చెప్ప నలవి గాదు; వ్రాయ నలవి గాదు.

విషయ సూచిక.

విషయము.

పేజీ.

1. ఉపోద్ఘాతము		17
2. భృగువు త్రిమూర్తులను బరీక్షింపజేయుట		19
3. క్రీడాద్రికి యుగయుగములలోగల నామభేదములు		20
4. శ్రీహరి క్రీడాద్రిని భూలోకమునకు దెప్పించుట		22
5. లక్ష్మీనారాయణుల ప్రణయ కలహము		25
6. స్వామిపుష్కరిణీ తీర్థము		27
7. శంఖణుడు (మహారాజు)		30
8. కుమారధారా మాహాత్మ్యము		32
9. కపిల తీర్థము		33
10. ఫల్గునీ తీర్థము		34
11. జాబాలి తీర్థము		34
12. ననకసనందన తీర్థము		35
13. కాయరసాయన తీర్థము		36
14. తుంబుర తీర్థము		37
15. ఘోణతీర్థము		38
16. అకాశగంగ		39
17. పాండవతీర్థము		42
18. దేవతీర్థము		42
19. పాపనాశనతీర్థము		43
20. చక్రతీర్థము		45
21. రామకృష్ణతీర్థము		46
22. కటాహతీర్థము		47
23. కపిలతీర్థ, వేంకటాచలముల మాహాత్మ్యము		49
24. వైకుంఠమును వదిలి శ్రీమన్నారాయణుడు వేంకటాచలమున కేతెంచుట		55
25. వసునామక నిషాద చరితము		55
26. రంగదాస చరితము		56

27. గోపాలునిజూచుటకు చోళరాజు వేంకటాచలమునకు వచ్చుట	59
28. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చోళరాజును శపించుట	60
29. పద్మావతీ పరిణయోపోద్ఘాతము	61
30. వరాహస్వామి వేంకటేశ్వరునకు నివేశనమునిచ్చుట	62
31. ఆకాశరాజు, తొండమానుల చరితము	63
32. ఆకాశరాజు సంతతికై విలపించుట	67
33. వకుళాదేవి పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	71
34. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వేటకుబోవుట	72
35. పద్మావతీ వేంకటేశ్వరుల తొలి సమావేశము	73
36. వకుళాదేవి వేంకటేశ్వరుని ఊరడించుట	75
37. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడువకుళాదేవితో దుఃఖహేతువును వివరించుట	76
38. పద్మావతీదేవి పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	77
39. వకుళాదేవి నారాయణపురమునకు బోవుట	78
40. వకుళాదేవికి పద్మావతీదేవి చెలికత్తెలు పద్మావతి వృత్తాంతమును దెలుపుట	79
41. వకుళాదేవి పద్మావతీదేవి చెలికత్తెలకు తన వృత్తాంతమును దెలుపుట	80
42. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఎఱుకలసాని వేసముతో నారాయణపురమునకు బోవుట	80
43. ఎఱుకలసానిచెప్పిన పద్మావతీదేహశోషణ నివృత్త్యుపాయము	82
44. పద్మావతి వేంకటేశ్వరునిపై దనకు గలిగిన మోహమును వెల్లడించుట	84
45. వకుళాదేవి పద్మావతి సఖురాండ్రతో ధరణీదేవిచెంతకేతెంచుట	84
46. ధరణీదేవిమాటల నాలకించి ఆకాశరాజు పద్మావతిని ఊరడించుట	86
47. ఆకాశరాజు బృహస్పతిని బిలువనంపుట	87
48. శ్రీకుకుడు పద్మావతీ వేంకటేశ్వరుల వివాహమును గొనియాడుట	88
49. బృహస్పతి ఆకాశరాజుచే శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు శుభలేఖను వ్రాయించుట	89

50. వకుళాదేవి శ్రీవేంకటేశ్వరునకుజెప్పిన పద్మావతీపరిణయోదంతము	92
51. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు బ్రహ్మాదులను రావించుట	 93
52. చారులు శ్రీవేంకటేశ్వరునకు బ్రహ్మరాక నెఱింగించుట	 95
53. శ్రీవేంకటేశ్వర చతుర్ముఖు లొందొరులతో ముచ్చటించుట	96
54. రుద్రుడు వేంకటాచలమునకు వచ్చుట	 97
55. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు వచ్చినవారిని పెండ్లిపనులలో .. వియమించుట	 98
56. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు కొల్లాపురమునుండి లక్ష్మీదేవిని రప్పించుట	99
57. రమాదేవి వేంకటేశునకు మంగళ స్నానమును జేయించుట	100
58. వేంకటేశ్వరుడు సవరివారముగ బెండ్లికి తరలి పోవుట....	106
59. ఆకాశమహారాజు శ్రీవేంకటేశ్వరునకు ఎదురు సన్నాహ మును గావించుట	 108
60. ఆకాశరాజు శ్రీవేంకటేశ్వరుని కల్యాణ మంటపమునకు గానిపోవుట	 111
61. పద్మావతీ శ్రీవేంకటేశ్వరుల కల్యాణ మహోత్సవము	111
62. ఆకాశరాజు పద్మావతీదేవిని సారెచీరెతో నత్తింటికిసాగనంపుట	114
63. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీదేవితో నాటుమాసము లగస్త్యాశ్రమమున నివాసముజేయుట	 115
64. రాజ్యముకొఱకు వసుదాన తొండమానులు కలహించుట	 116
65. తొండమానుడు శ్రీవేంకటేశ్వరుని జూడ నగస్త్యాశ్రమ మునకు బోవుట	 118
66. తొండమానుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	 120
67. బ్రహ్మ దీపారోపణమును, బ్రహ్మోత్సవమును జేయించుట	122
58. కూర్ముడను విప్రుని వృత్తాంతము	 124
69. తొండమానుడు శ్రీవేంకటేశ్వరానుగ్రహము సంపాదించ సహస్రనామార్చనము గావించుట	 127

శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవము

(తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము)

శ్రీమన్నారాయణుని నాభికమల సంభవుడగు చతుర్ముఖుండు జగములను బుట్టింప నారంభించెను. శ్రీమన్నారాయణుండు బాలింప మొదలిడెను. ఇట్లు గొంతకాలము గడువ నా చతుర్ముఖునకు బగటికాలము తీరెను. చతుర్ముఖుడు రాత్రివేళకాసంత నిదురింపబోయెను. ఇట్టి తరుణంబున చండకిరణుడు తన తీవ్ర కిరణములను వెలుగొందజేయ చరాచరములు మలమల మాడబొచ్చెను. ప్రళయవాయువులు వీవసాగెను. సంవర్తకాది మేఘములు కుంభవృష్టిని గురియ మొదలిడెను. ధరామండలము జలభారము నోపజాలక పాతాళమున గ్రుంకబొచ్చెను. శ్రీమన్నారాయణుండు ఇట్టి ధరామండలము నుద్ధరింప చతుర్ముఖ మహాదేవుల వశముకాదని తలచి భీకరమగు భీష్మత వరాహరూపమునుదాల్చి పాతాళమునకేగి ధరామండలమును వెదక నారంభించెను. అంత హిరణ్యాక్షుడు ధరామండలమును గొంపోవ నేతెంచిన భీష్మత వరాహరూపియగు శ్రీహరినిజూచి యతనితో బోరాడ మొదలిడెను. శ్రీహరియు చిరకాలము హిరణ్యాక్షునితో పోరి తుదకు తన కోరలతో హిరణ్యాక్షుని చీల్చి చెండాడి ధరామండలమును తన కోరలతో నుద్ధరించెను. బ్రహ్మాది దేవతలు, సిద్ధులు, ఋషులు, మునులు మున్నగువారలు భీష్మత వరాహ రూపియగు శ్రీహరిని వేనోళ్ల బొగడిరి. పూల వర్షములను గురిపించిరి. యథాపూర్వముగ ధరామండలమును నెలకొల్పి వేడిరి ; అనుగ్రహింపుమనిరి. సర్వయజ్ఞమయుడగు శ్రీహరియు నట్లుగావించి చతుర్ముఖునిబిలచి యథాపూర్వముగ సృష్టిని గావింప నియమించి యంతర్ధానము నొందెను. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు జగములను బుట్టించి పాలించి సంహరించుచుండ కాలచక్రము దినపక్ష ఋతు అయన వత్సర యుగరూపమున దిరుగుచుండును. అట్టి యుగ

ములు కృత త్రేతా ద్వాపర కలియుగములనుపేర నాలుగు యుగములు. ఈ యుగము లొకటివెంట నొకటి తిరుగుచుండుటచే నీ యుగములకు ఋరోష్వత్తర నియమములేదు. కావున ముందు వెనుకటి యుగములలోని చరితములను వెనుక ముందుగ వర్ణించినను విరోధమును శంకింప బనిలేదు.

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండగు శ్రీమన్నారాయణుండు ధరామండలమును నెలకొల్పి చతుర్ముఖుని యధాపూర్వముగ జీవకోటిని సృజింప నియమించి యంతర్ధానమునొందినపిమ్మట లక్ష్మీనమేతుడై వైకుంఠమున నుఖాన నివసించుచు సకల దేవతలను గాపాడుచు కాలము బుచ్చుచుండెను. ఈ వృత్తాంతమరసి నారదుడు తన తండ్రియగు పరమేష్ఠితో విన్నవించెను. అంత పరమేష్ఠియు జింతాక్రాంతుడై, శ్రీమన్నారాయణుడు ధరామండలమునం దవతరించి తన మహిమాదులనుజూపి మానవులను భక్తిభరితులను గావింపకున్న సకల మానవులు భక్తిహీనులయి పాపాచరణ తత్పరులయి నరకకూపమున బడగలరని యోచించి, నారదునితో నిట్లనియె. ఓ నారదా ! నీవెట్లయినను శ్రీమన్నారాయణుడు ధరామండలమునకుఁబోవు నుపాయమును జూడుము అనెను.

ఇక్కలమున గళ్యపాది మునులు గంగానదీ తీరమున యజ్ఞమును జేయుచుండిరి. అట్టి తరుణమున నారదుడు వీణెమీటుచు నట కేతెంచెను. కళ్యపాదులు అతనింగాంచి యధోచితముగ రావించి సత్కరించిరి. అంత దేవముని వారినిజూచి మీరు యిపుడాచరించుచున్న యాగముయొక్క ఫలము నే దేవున కర్పింతురనెను. కళ్యపాదులు దేవర్షి పలుకు లాలకించి తమలో దాము వితర్కించి యాగఫల భోక్తను నిర్వచించి తెలుపనేరక తెల్లబోయిరి. నారదుడు వారినిజూచి ఓ మునిపుంగవులారా ! మీరలు ప్రవృత్తిమార్గ నిరతులై లోక కల్యాణమునకు బాటుపడుచుండుటెంతయు ముదావహము. ముక్తిప్రదుండయిన దేవు డజాడో, పద్మాక్షుడో, హరుడో విమర్శించి అట్టి దేవునకీ యాగఫలము నర్పించి సంతసింపుడని హితము బలికి వీణెమీటుచు తా వచ్చిన త్రోవంజనెను. పిమ్మట గళ్యపాది మహామునులు నారదుని పలుకులను తలచి గుమిగూడి యోచించి త్రిమూర్తులలో నెవ్వండిట్టి మూర్తియైయుండునో సరీక్షించి నిశ్చయింప భృగుమహామునిని గోరిరి.

భృగువు త్రిమూర్తులను బరీక్షింప బోవుట

అంత భృగుమహాముని త్రిమూర్తులను బరీక్షింపగోరి తొలుత సత్య లోకమునకు బోయెను. అందు తపోజన పరివృతుండై కొలువున్న చతుర్ముఖునిజూచి మ్రొక్కెను. చతుర్ముఖుడు అనుమతింపక పూర్వమే సుఖా సీనుడయ్యెను. ఇట్టి యకార్యమునకు గోపించి చతుర్ముఖుడు కుపితుడయ్యును గోపమునుజూపక మాటాడక యూరకుండెను. మాటాడక యూరకున్న చతుర్ముఖునిజూచి భృగుమహాముని చతుర్ముఖుని రజోగుణ ప్రధానుడనియు, రజోగుణ ప్రధానుడు ముక్తిప్రదుడు కాజాలడనియు నిశ్చయించి బ్రహ్మకు భూలోకములో నెందును ఆలయము లేకుండుగాక యని శపియించి సత్యలోకమునువీడి మహాదేవునిజూడ కైలాసమునకు బోయెను.

కైలాసమున మహాదేవుండు యేకాంతమున భార్యతీ సమేతుండై విలాసముగ నుండెను. అట్టి యేకాంత ప్రదేశమునకు భృగుమహాముని రాకనుగాంచి పార్వతీదేవి లజ్జతో మరలిపోవ జూచెను. మహాదేవుండుండులకు గోపించి భృగువును దండింప బోయెను. అంత భృగువు కమండులోదకమును చేతబూని శివుని తమోగుణ ప్రధానునిగా నెఱింగి శివునకు లింగాకారము ప్రాప్తించునట్లు శపియించి శ్రీమన్నారాయణునిజూడ వైకుంఠమున కేగెను.

వైకుంఠ నిలయుండగు శ్రీమన్నారాయణుండు లక్ష్మీసమేతుడై శేష తల్పమున బరుండియుండెను. భృగుమహాముని కోపోద్దీపిత మానసుండై లోనికింజని తన కాలితో శ్రీహరి వక్షమున దన్నెను. అంతట మహా విష్ణువు దిగ్గునలేచి సవినయంబుగ ఓ మునిపుంగవా : మీ రాకచే నా మందిరము పావనమాయెను. నేను ధన్యుడనైతిని. వజ్రతుల్యమగు నా వక్షమున దన్నుటచే గలిగిన బాధను మీ పాదపల్లవమెట్టులోర్పెనోకదా! నన్ను మన్నింపవలయును అని పలుకుచు మునిపుంగవుని పాదకమలముల నొత్త నారంభించెను. అంతట భృగువు శ్రీమన్నారాయణుని వినయాది గుణములకు మెచ్చి యితండు సత్త్వగుణోపేతుండని యెఱింగి ముక్తిప్రదంబగు దైవతంబుగా నిశ్చయించి కళ్యాపాదులకు దెలిపెను. కళ్యాపాదులు యాగ ఫలమును శ్రీమన్నారాయణున కర్పించి సంతసించిరి.

రమాదేవితో విలాసముగ నివాసమునలుపు శ్రీమన్నారాయణునకు వైకుంఠములో క్రీడాచలమును పర్యవమొందుగలదు. ఈ క్రీడాద్రి వందలాది నెలయేళ్ళతోడను, నెలయేళ్లు బాటుటచే నిష్పన్నములగు వేలాది తటాకములతోడను, నానావిధములగు నోషధులతోడను, మఱియు వికసించిన పూలతోనిండిన జాజి, మల్లె, కొండమల్లె లేక బొడ్డుమల్లె మొదలగు తీగెలతోడను, తుమ్మి, కడిమి, ఏఱుమద్ది, చందనము, పసన, కంకేళి, పొగడ, తమాలము, సంపంగి, కేతకి మొదలగు వృక్షములతోడను, కనులపండువు జేయుచుండును. పలువిధములగు పక్షుల కలకలారావములతో శ్రవణానందమును గలుగజేయుచుండును. తుష్టపుష్టములగు సింహ శార్దూలాది మృగముల యటపులతోడను, మదపుపేనుగుల ఘంకారములతోడను వ్యాకులమును గలుగజేయుచుండును.

క్రీడాద్రికి యుగయుగములలోగల నామధేయములు

ఇట్టి క్రీడాచలమునకు కృత శ్రేతా ద్వాపర కలియుగములలో సార్థకములగు నామధేయములు గలవు. కృత శ్రేతా ద్వాపర కలియుగములను నాలుగు యుగములు చక్రముపగిది నొకటివెంట మఱియొకటితిరుగుచుండునని ముందు తెలిపియుంటిమి. అవ్యధమున దిరుగు నీ యుగ చతుష్టయములో నొక కృతయుగమున నీ క్రీడాద్రికి వృషభాచలమనియు, మఱియొక శ్రేతాయుగమున నంజనాద్రియనియు, వేతొక ద్వాపరయుగమున శేషాచలమనియు, మఱియొక కలియుగమున వేంకటాచలమనియు సార్థకములగు నామధేయములు వెలయుచున్నవి. అది యెట్లన నొకప్పుడు జనకమహారాజు క్రీడాద్రి సార్థక నామములను దెలియగోరి శతానందుని దెలియజెప్పగోరెను. శతానందుడంత జనకునకీ వృత్తాంతము నిట్లు జెప్పదొడగెను.

తొల్లి కృతయుగమున వృషభుడను రక్కసుడొక్కఁడుండెను. ఆ వృషభుడు శేషపర్వతమున సంచరించుచు నందందు తపమాచరింపు ముని పుంగలను బాధింపదొడగెను. ఈ రక్కసుని బాధల నోర్వజాలక తాపములు శీహరిని స్మరించి నుతింపసాగిరి. ఒకప్పుడు శ్రీహరి తపోధనులకు దర్శనము నొసగెను. దర్శనమునొసగిన శ్రీహరిని వేనోళ్ల బొగడుచు తపో

ధనులు రక్కసుని బాధలను దొలగింపవేడిరి. శ్రీహరి తాపసుల కథయము నొసగి వేంకటాచలమందు వృషభాసురుని వెదుక నారంభించెను. వృషభుడు తుంబురుతీర్థమున ముమ్మాలు నిత్యము మునుగుచు, నధోముఖము కరాళదంష్ట్రాభాసితమునగు నారసింహ సాలగ్రామమునుబూజించుచుండెను. నిశ్చల భక్తితో వృషభుడు పూజావసానమున తన శిరమును భద్రముచేగోసి సాలగ్రామమున కర్పించుచుండెను. శిరము నర్పించునంత నతని కంఠ నాళమున మఱియొక శిర మంకురించుచుండెను. వృషభు డివ్విధమున తన శిరఃకుసుమములచే సాలగ్రామమును బూజించుచు నయిదువేల వత్సరములను గడపెను. ఒకనాడు రక్కసు డివ్విధమున సాలగ్రామము నారాధించుచుండ సాలగ్రామ మధ్యమునుండి శ్రీహరి యావిర్భవించెను. ఆవిర్భవించిన శ్రీహరినిజూచి రక్కసుడు లేచి సాష్టాంగము నాచరించి భక్తిపరవశుడై మూర్ఛనొందెను. ముహూర్తకాలములో తెలివినొంది ఓ అనంతా! ఓ గోవిందా! నేను ముక్తిని గోరను; స్వర్గమునుగాని, యింద్రపదమునుగాని నే నభిలషింపను. ఓ జగన్నాథా! నీ దళావతార చరితములలో నీ యమిత పరాక్రమమును వినియుంటిని. ఓ పురుషోత్తమా! నీ పరాక్రమము నిపుడు జూపుము. నాకు యుద్ధభిక్షము నొసగుమనెను. అంత శ్రీహరి యుద్ధ దుర్మదుడగు రక్కసుని పలుకులాలించి వల్లెయనెను. అంత వారిరువు లొండొరులతో గలియబడి యుద్ధముచేయసాగిరి. రక్కసుడు శ్రీహరిచూపు కౌశలమునకు బ్రతికౌశలమును జూపుచుండెను. శ్రీహరి గరుడు నధిష్టించి యుద్ధము సలుప రక్కసుడును తన మాయాబలముచే గరుడుని నిర్మించి యా గరుడు నధిష్టించి యుద్ధము సలుపుచుండెను. ఈ వింతను దేవత లాకాసమునుండి తిలకించుచుండిరి. శ్రీహరి యే రూపమును దాల్చినను అట్టి ప్రతిరూపమును రక్కసుడు దాల్చి శ్రీహరితో పోరుచుండెను. శ్రీహరి రక్కసుని వంచింపజాలియు రక్కసుని బొగడ దొడగెను. తుదకు శ్రీహరి రక్కసునితో ఓ రాక్షసాధమా! నా చక్రముతో నీ శిరమును చెట్టునుండి పండమారిన పండును ద్రుంచునట్లు ద్రుంతుననెను. ఈ మాట లాలించినంత రక్కసుడు నేలవ్రాలి ఓ చక్రపాణి! నీ చక్ర చరితమును వినియుంటిని. నీ చక్ర మమోఘము. నీ చక్రముచే జచ్చినవారలు ముక్తిపదమును బొందుదురు. నీ చక్రము నా శిరమునుద్రుంప నేను నీ మంధి

రమునకు బోవుదును. ఓ జగన్నాయకా! యీ పర్వతము నా పేరుతో వెలయుగాకయని శ్రీహరి పాదములను బట్టెను. శ్రీహరియు నట్లు కానిమ్మని రక్కసు ననుగ్రహించెను. కావున నీ పర్వతము కృతయుగమున వృషభావలమని పేరువడసెను.

త్రేతాయుగమున కేసరియను రక్కసుడుండెను. అతని కుమార్తె యగు నంజనాదేవి సంతానమును బడయుటకై వ్రతము నుపదేశింప మతంగమహామునిని గోరెను. ఆ మతంగుడు చెప్పినచొప్పున వేంకటాచలమునకుబోయి యాకాశగంగాతీరమున తపము సలిపెను. ఇట్లు తపము సలుపునంజనాదేవికి వాయుదేవుడు దినదినము నొక్కఫలము నాహారముగ నిచ్చుచుండెను. ఒక్కనాడు వాయువు తన వీర్యగర్భితమగు ఫలము నంజనాదేవి కొనగెను. ఆ ఫలమునుదిని యంజనాదేవి గర్భమును దాల్చెను. పదియవమాసము నిండినపిమ్మట నాంజనేయుని గనెను. ఈ పర్వతమందు అంజనాదేవి తపమాచరించి యాంజనేయుని గనుటచే నీ పర్వత మంజనాద్రియని త్రేతాయుగమున పేరువడసెను.

శ్రీహరి క్రీడాద్రినిభూలోకమునకుదెప్పించుట

ఒకప్పుడు శ్రీహరి వైకుంఠద్వారమున నాదిశేషుని కాపుగడవెట్టి రమాదేవితో విలాసముగ సంతఃపురమున శయనించెను. శ్రీహరి యంత రంగమునెఱిగిన ఆదిశేషుడు ధర్మదండముచేతబట్టి సింహద్వారమున గాపుగడజేయుచుండెను. అంతలో నకారణముగ వాయుదేవుడు రమారమణుని జూడ నేతెంచెను. సింహద్వారమున గాపుగడజేయుచున్న ఆదిశేషుడు వాయువును లోనికిబోసీయక ధర్మదండముతో నడ్డగించెను. అంత వాయుదేవుడు తన కత్యంతావసరమగు కార్యముగలదు కనుక లోనికిబోవుదు ననెను. ఆదిశేషుడు తాను ప్రభునాజ్ఞచే సింహద్వారమున గాపుగడ జేయుచుంటిననియు వాయువును లోనికిచొరసీయననియు జెప్పెను. అంత వాయువు నాదిశేషునిజూచి పూర్వము మునుల శాపముచే ద్వారపాలకులగు జయవిజయులు రావణ కుంభకర్ణులుగ జనించిరనుట మరచితివాయనెను. వాయువు పలుకు లాలించి యాదిశేషు డతి కుపితుడై విషానల

మును గ్రక్కు బున్నలుకొట్టుచు వాయువును జూచి పెద్దమాటలాడెదవు! ప్రాణములమీద యాశలుదీరెనా యనెను. కాలముమూడిన లోకులు మంచిచెడ్డల నరయజాలరనెను. జ్ఞాన బల వైరాగ్యములలో విష్ణుభక్తులెవ్వరును తనకు సాటికాజాలరనెను. తనకు మహావిష్ణువు సంతోషరములో నివాసమనెను. లక్ష్మీనారాయణులు లోకహితమునకై తన్ను సింహద్వారమున గాపుగడబెట్టిరనెను. ఈ మదోద్ధతుని పలుకు లాలించి వాయువు నాతనితో నిట్లనెను. రాజప్రాసాదములందు పిల్లులు సంచరింప వచ్చును. కరికలభము నూరిబయట గట్టింపవచ్చును. కాని పిల్లులకు కరికలభముతో పోలికరాదు. రాజు పట్టాభిషేక సమయములలో నూరి బయటి కరికలభము నలంకరింతురు. కాని పిల్లులను దరిజేరనీయరు.

ఇవిధమున శేష వాయువు తొందూరులతో గలహించుచుండ సంతోషురిలో రమాదేవి యాలకించి శ్రీహరితో జెప్పెను. శ్రీహరి లేచి వెలుపలికివచ్చి యఱవనేల? వచ్చినవారెవరు? అని శేషునడిగెను. అంత శేషుడు శ్రీహరికి నమస్కరించి శ్రీహరితో నిట్లనెను. మలయాచల నివాసియగు వాయువు గర్విష్ఠుడైవచ్చి యకాలములో సంతోషరమున జొరబడ నుద్యమించెను. నేనా వాయువును ధర్మదండముతో నడ్డగింప నవాచ్యముల నాడజొచ్చెను. ఓ ప్రభూ! చిత్తగింపుడనెను. అంత శ్రీహరి తన తలంపుల నింగితములతో నాదిశేషునకుజెప్పి ద్వారముచెంత కేతెంచెను. వాయువు శ్రీహరినిజూచి సాష్టాంగమునాచరించి వేదైక గోచరుడగు పురాణపురుషుని నుతించెను. అంత శ్రీహరి వాయువును జూచి మిక్కిలి గర్విష్ఠుడగు శేషునితో నీకు వాదముతగదనెను. వాయువు శ్రీహరి .వాగమృతముగ్రోలి తృప్తిజెందెను. అదిశేషుడు శ్రీహరి పలుకు లాలించి జ్ఞాన బల వైరాగ్యములలో తనకు దుల్యుడీ బ్రహ్మాండమున లేదని వాదులాడజొచ్చెను. వాదులాడు శేషునిజూచి శ్రీహరి యిట్లు పలికెను. పౌరుషమునకు మాటలతో బనిలేదు. కార్యమును జూపవలెను. ఈ దేవతాబృంద సమక్షమున మీ బలాబలములను బరీక్షింపుడు. ఈ వైకుంఠమునకు ఉత్తర దిగ్భాగమున మహామేరువు పుత్రుడు క్రీడాద్రియను నాతడు గలడు. ఓ శేషా! నీవా పర్వతమును నీ దేహముతో జుట్టుముట్టి బంధింపుము. వాయుదేవుడద్దానిని గదల్చు.

నుద్యమించుననెను. అదిశేషుడి పలుకులను విని మిక్కిలి యుత్సాహముతో నిజదేహమును మఱితలంతలుగబెంచి విషాసలములను గ్రక్కుబున్నలుగొట్టుచు నిజ శరీరముతో నా కొండను జుట్టుముట్టియుండెను. మహావేగముగల వాయువును కొండను గదల్చ నాహ్వనించెను. అంశ వాయువు మహావేగముతోబోయి కొండను గదల్చ నుద్యమించెను. దేవతలాకాశమునుండి యీ వింతను జూచుచుండిరి. వాయువు కొండను గదల్చ కడుచాతుర్యము జూపెను. కాని శేషుడు చుట్టుముట్టిన పర్వత మించు కైన గదలక మెదలక యుండెను. వాయువు మఱిత యుత్సాహమును జూపెను. శేషుడు నయితము మఱిత యుత్సాహముతో బ్రాణవాయువును విగియబట్టి శరీరమును బెంచి కొండను గదలనీయక గట్టిపట్టుబట్టెను. శేష వాయువుల రిద్విధమున పట్టుదలపెరిగి పరిపక్వదశనొందెను. లోకములకెట్టి ముప్పు వాటిల్లునోయను నాహారము మిన్నముట్టెను. బ్రహ్మాదిదేవతలు వాయువును పిరమింపచేడిరి. వాయువు పర్వతమును గదల్చక మాననను పట్టుబట్టెను. పిమ్మట దేవత లాదిశేషుని విరమింప వేడిరి. అంత నాదిశేషుడు దేవతల ప్రార్థనల నాలించి శ్రీహరి తలంపులను దలచి పడగల నొకింత నడలించెను. ఇట్టి యదను గనిపెట్టి వాయువు తన సకల శక్తుల నొక్కుమ్మడి గుప్పించి పర్వతము నొక్కపెట్టున లేవనెత్తి విసరెను. దేవతలాకాశమునుండి లిలించు చుండిరి. మహామేరువు తనముద్దు బిడ్డను గాపుమనియు లనరు బుత్రభిక్షము బెట్టుమనియు వాయువును వేడనారంభించెను. అంతలో నీ పర్వతము కదలి లక్షలాది యోజనములను దాటిపోయెను. మహామేరువు వేడికోలు నాలించి వాయువు శేషపర్వతమును క్రీడాద్రిని తా నాపహించి సుపర్ణముఖరీ నదీ తీరమున నుత్తరపుడెన క్రోశమాత్ర దూరములో నిలువబెట్టెను. అంతలో దేవతలాకాశమునుండి వాయువును బొగడి యిందలి తత్త్వము నీ క్రింది విధమున తెలియజెప్పిరి.

ఈ పర్వతమీ శేషాంశమున బుట్టెను. శ్రీహరి తాను ధరామండలమునకు రానెంచి యీవ్యాజమునుబన్ని యీ కొండనిటరు దెప్పించెను. నీవు శేషునితో వాదులాడి యపరాధము జేసితివి. రాపున నాదిశేషుని క్షమింప వేడుకొమ్మనిరి. దేవతల పలుకు లాలించి వాయువు నాగాధిరాజును వేడుకొని తన తప్పిదమును గాపుమనెను. అదిశేషుడు వాయు

దేవు ననుగ్రహించెను. ఇవ్విధమున శేషాంశమున బుట్టినట్టియు, శేషునిచే జుట్టుముట్టబడి ధరామండలమునకు గొనిరాబడినట్టియు పర్వతము శేషాచలమను సార్థకనామమును ద్వాపరయుగమున బడసెను.

కలియుగమున వేంకటాచలమను పేరువడయుటకు గారణమును చదువరులు ముందు దెలియగలరు.

లక్ష్మీనారాయణుల ప్రణయ కలహము

ఒకానొకప్పుడు శ్రీహరి రమాదేవితో వై కుంతమునం దేకాంతముగ నుండెను. రమయు శ్రీహరినిజూచి ఓనాథా ! జగన్నాథుండవగు నిన్ను ఒకవిప్రుడు తన్నెను. ఇంతియకాక నేను వసించు వక్షమున దన్నెను. ఇట్టి పరాభవమును నేను సహింపజాలను. నేనీ వై కుంతమున నివసించ నోర్వను. నేనిదే కరవీర (కొల్లా) పురమునకు బోవుచుంటిని. అనుచు ప్రణయ కలహమునుజూపి దిగ్గునలేచి వై కుంతమునుబాసి వెడలిపోయెను. అంతట శ్రీహరియు చింతాక్రాంతుడై ఒంటిమై నుండనేరక పూర్వము తాను పాతాళమున హిరణ్యాక్షుని బాటినుండి కాపాడిన ధరాదేవిందలచి ద్వాపర రాంతమున కలియుగము రానంత ప్రణయ కలహము తీరగల విధము నాలోచించుచు పరమానంద దాయకమగు వై కుంతమువదలి లక్ష్మీదేవిని వెదకుచు బయలుదేరెను. భూమండలమున కరుగుదెంచి గంగానదికి దక్షిణమున మూడువందల యోజనముల పర్యంతము లక్ష్మీని దలపోయుచు సాగిపోవుచుండెను.

అట్లు పోయిపోయి నువర్ణ ముఖీ నదీతీరమును జేరెను. ఆ నదికి ఉత్తరమున నిలిచిఅప్రాకృతము నమేయమునర్వరత్న మయము హిరణ్మయము మహాశృంగము సకలోపనిషన్మయమునయినట్టియు, పున్నాగచంపకాశోక హింతాలములచే శోభిల్లునట్టియు, శ్రవణానందమును గలుగజేయు మధురాలాప సంధ్రమములుగల శుక కోకిల హంసాది పక్షి సంఘములచే విలసిల్లునట్టియు, పూలగుత్తులతోనిండి దివ్య పరిమళముల వెదజల్లు మల్లిజాజి విరజాజి మొదలగు లతాకుంజములచే పరీతమయినట్టియు, సింహ శార్దూల మాతంగ శరభ క్రోడ వానరములచే వ్యాకులమయినట్టియు, స్మృత్త

గీతములను సలుపు కిన్నర కిన్నరీ సంఘములచే భాసిల్లునట్టియు, లెక్కకు మిక్కుటముగు సెలయేళ్లచే నిండినట్టియు, మానసాహ్లాదకరమయినట్టియు, నిత్యముక్తులచే నేవింపబడునట్టియు నారాయణా (వేంకటా) ద్రివి జూచెను. ఈ వేంకటాద్రి మూడుయోజనములు వెడల్పును, ముప్పది యోజనముల నిడివియు గలిగి శేషాకారమున భాసిల్లుచుండెను. దివ్యాకారముగల యీ వేంకటాద్రి దశదిశలయందును పవిత్రములగు పుణ్యతీర్థములతో నిండి యుండెను.

శ్రీ స్వామి పుష్కరిణి మిక్కిలి మనోహరమయినది. ఇందలి జలము దివ్య పరిమళభూయిష్ఠము. ఈ పుష్కరిణి జలమును స్మరించినను, దర్శించినను, స్పృశించినను సకల పాపములు పటాపంచలు కాగలవు. సకల సిద్ధులు జేకూరగలవు. స్నానపానములను జేయువారల యభీష్టము లీదేరగలవని వేరుగ జెప్పనేల: ఈ పుష్కరిణి గంగాది సకల తీర్థములకు బుట్టినిల్లు. విరజానదివలె సకల దోషములను బాపును. స్వర్ణస్త్రీయము, సురాపానము మొదలగు సకల పాపములను తొలగించును. ఇందు స్నానమును జేయువారల యైహికార్థములు సిద్ధించును. ఈ స్వామి పుష్కరిణి మాహాతమ్యమును జెప్ప నే దేవుండును శక్తుడుగాడు. ఈ పుష్కరిణి సాన్నిధ్యమున నివసించు మనుజులు నయితము దేవతలకన్న భాగ్య శాలురు. అయ్యును, సామాన్య మానవులు ఈ వేంకటాచల మాహాతమ్యమునుగాని, స్వామి పుష్కరిణి మాహాతమ్యమునుగాని తెలియజాలరు. వారలు ఈ వేంకటాచలమును సామాన్య పర్యతముగ దలంతురు. వారి వారి భక్తికి తగిన ఫలసిద్ధిని బొందుదురు.

శ్లో. స్వామిపుష్కరిణీస్నానం సద్గురోః పాదసేవనమ్ ।

ఏకాదశీవ్రతంచాపి త్రయమత్యంత దుర్లభమ్ ॥

దుర్లభం మానుషంజన్మ దుర్లభం తత్రజీవనమ్ ।

స్వామిపుష్కరిణీస్నానం త్రయ మత్యంత దుర్లభమ్ ॥

వేయేల! నీ పుష్కరిణి మాహాతమ్యము నాదిశేషదేని జెప్పజాలదు. ఈ పుష్కరిణి స్నానము పలువిధములగు పాతకములను బోగొట్టుటయు ముందుముందు విశదముగ జరువరులకు దెలియనగును.

స్వామి పుష్కరిణీ తీర్థము

పూర్వము చంద్రవంశమున బుట్టిన నందుడను మహారాజు చతు స్సాగరపర్యంతముగల భూమండలమును న్యాయముగ బాలించుచుండెను. నందునకు ధర్మగుప్తుడను పుత్తుడుదయించెను. ధర్మగుప్తుడు పెరిగి శస్త్రాస్త్రవిద్యలలో గుళలుడుకొనంత నందుడు సుతుని పట్టాభిషిక్తునిజేసి కులసంప్రదాయమును బాటించి తపముజేయ తపోవనములకు జనెను. ధర్మ గుప్తుడు నీతికుళలుడై రాజ్యమును బాలించుచుండెను. బహు యజ్ఞములను జేసెను ; భూదానాది దానములను జేసెను. ఇతడు రాజ్యమును బాలించు చుండ సకల ప్రజలు ధర్మతత్పరులై యుండిరి. సకాలమున తగురీతిని వానలు గురియుచుండెడివి. కేదారములు సకల సస్యశ్యామలములై యుండె డివి. చోరాది భయము లెందును గానరాకుండెడివి ; వినరాకుండెడివి. ఒకప్పుడీ ధర్మగుప్తుడు తురగారూఢుడై వేటాడబోయెను. తాడి గిలకతాడి ఉలిమిరి లేక చీకటిమాను మొదలగు చెట్లతో నిండినట్టియు, సింహ వ్యా ఘ్రాది జంతు సముదాయములతో భయానకమయినట్టియు, పద్మ కల్పార కుముద నీలోత్పలములతో నిండి కనులపండువుజేయు తటాకములు, తపో జనులచే భూషితమగు తటాక తీరములుగల వనమున వేటాడుచు విహ రింప జొచ్చెను. ఇంతలో, సూర్యుడస్తమింప ధర్మగుప్తుడొక తటాకము దరికేగి సంధ్యాది కాల్యకృత్యములను దీర్చుకొనెను. అంతలో దట్టమగు చీకటి నలుదిక్కుల నావరింప సింహ వ్యాఘ్రాదుల భయంకరారావములతో దిక్కులు పిక్కటిల్ల సాగెను. ధర్మగుప్తుడు సింహ వ్యాఘ్రాదుల భీతిచే నొక్కవృక్షముచెంతకేగి దాని నధిష్ఠించెను. అంత నొక ఎలుగుగొడ్డు సింహము తఱుముచుండ పరువెత్తుచువచ్చి ధర్మనందను డధిష్ఠించినచెట్టు నెక్కిెను. చెట్టుకొమ్మపై యాసీనుడై యున్న రాజునుజూచి భయపడవల దనియు, ఒకరికి నొకరు తోడుగ నా చెట్టుపై రేయి నివసంతమనియు జెప్పెను. రాత్రిలో తొలి యర్ధభాగము ధర్మగుప్తుని నిదురింపుచునెను. తాను ధర్మగుప్తుని గాపాడుదుననెను. రాత్రిలో తుది యర్ధభాగము తాను నిదురింతుననియు, ధర్మగుప్తుని గాపాడుమనియు జెప్పెను. ఎలుగుజెప్పిన పలుకులాలించి ధర్మగుప్తుడు మిక్కిలి సంతసించి చెట్టుకొమ్మపై గూర్చుండి

యున్న ఎలుగు తొడమీద శిరమునువాల్చి నిదురించెను. అంతలో ఎలుగును వెంటాడుచువచ్చిన సింహమేతెంచి నిదురించు రాజును తన కాహారముగ నిమ్మని ఎలుగును బ్రతిమాలెను. ఎలుగు సింహముపలుకు లాలించి సింహముతో గ్రిందివిధమున జెప్పెను. విశ్వాన ఘాతుకులకు లోకములో మిక్కిలి కష్టములు ప్రాప్తించును. పదివేల యజ్ఞముల నాచరించినను విశ్వానఘాతుకుల పాప మంతరింపనేరదు. బ్రహ్మహత్యాది పాతకముల కేని యంతము కలదు. కావున నేను ధర్మగుప్తుని గ్రిందికి బడద్రోయ జాలను పొమ్మనెను. అంతలో నర్ధరాత్రమగుటచే ధర్మగుప్తుడు మేల్కొంచెను. ఎలుగు ధర్మగుప్తుని తొడపై వ్రాలి నిదురింపసాగెను. సింహము ముందువలె ఎలుగును తన కాహారముగనిమ్మని ధర్మగుప్తుని వేదెను. సింహముకోరినరీతి ధర్మగుప్తుడు ఎలుగును తన తొడనుండి క్రిందికి బడద్రోసెను. దైవవశమున నా ఎలుగు కొమ్మలమధ్య జిక్కుకొనెను. ఇవిధమున మృత్యుముఖమునుదాటి ఎలుగు ధర్మగుప్తునితో నిట్లనెను. ఓ రాజా ! నేను భృగువంశమున బుట్టితిని. లోకులు నన్ను ధ్యానకాఘడందురు. నేను కామరూపుడనై ఎలుగురూపమును ధరించితిని. నిరపరాధి నగు నన్ను నీవేల క్రిందికి బడద్రోసితివి ? ఈ పాపమునకు నీవు నా శాపమున బిచ్చివాడవై తిరుగుదువనెను. ఇట్లు ధర్మగుప్తుని శపించి సింహముతో నిట్లనెను.

ఓ సింహమా ! నీవు పూర్వము కుబేరుని మంత్రివి. నీపేరు భద్రుడు. ఒకప్పుడు నీవు వధూజనముతో హిమవత్పర్వమునకేగి గౌతముని యాశ్రమముచెంత దిరుగుచుంటివి. గౌతముడు సమిధలకై బయలువెడలి వస్త్రాచ్ఛాదనములేని నిన్నుజూచి కోపించి నీకు సింహరూపము ప్రాప్తించునట్లు శపించెను. కుబేరుడు ధర్మశీలుడు. అతని భృత్యులును ధర్మశీలురు. తపస్వినగు నన్ను నీవేల హింసించెదవు ? అనెను. ఎలుగురూపముతోనున్న ధ్యానకాఘని పలుకు లాలించునంత సింహము యక్షుడుగా మఱెను. కుబేర సచివుడగు నా యక్షుడు ధ్యానకాఘనకు నమస్కరించి యతనితో నిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవా ! యిప్పుడు నాకు స్మృతి కలిగినది, గౌతమమహాముని నన్ను శపించి కాష్టమునితో నాకు సంవాదము జరుగునంత శాపము దీరుననియు జెప్పెను. ఓ మహాత్మా ! కామ

రూపుడవగు ధ్యానకాష్ఠునిగా నిన్ను గుర్తించితిని. అనుజ్ఞనిమ్మని వేడి విమానారూఢుండై యలకాపురికి బోయెను.

ధర్మగుప్తుడు మత్రిభంశమునొంది దేశములను దిరుగుచుండెను. ఒకప్పుడు ధర్మగుప్తుని మంత్రి లతని జాడలను గనుగొని రేవానదీ తీరమున తపమాచరించుచున్న నందునకు దెలిపిరి. నందుడు తన సుతుని వృత్తాంతమరసి మిక్కిలి చింతించెను. పుత్రుని తోడుకొని జైమిని మహాముని చెంతకేగి ధర్మగుప్తుని యున్నాడమును బాప వేడెను. జైమిని మహాముని జ్ఞానదృష్టితో నొకింత యోచించి ధర్మగుప్తునకు ధ్యానకాష్ఠుని శాపముచే మత్రిభంశము సంభవించెననియు, యీ మత్రిభంశము తొలగు నుపాయము నాలకింపుమనియు నిట్లు చెప్పదొడగెను.

సువర్ణముఖరీసదీ తీరమందు సకల పాపహరమగు వేంకటాచలము గలదు. ఆ వేంకటాచలమందు స్వామి పుష్కరిణియను తీర్థమొందు గలదు. ఈ స్వామి పుష్కరిణి పావన తీర్థములలో మిక్కిలి శుభప్రదము మహాత్తరము, శ్రుతి ప్రసిద్ధమునగు నీ తీర్థము బ్రహ్మహత్యాది సకల పాపముల నవహరించును. నీ పుత్రుడగు ధర్మగుప్తుని తోడుకొని చని స్వామి పుష్కరిణిలో స్నానమును జేయింపుము. దాన ధర్మగుప్తుడున్నాడ విముక్తుడు కాగలడనెను. నందుడు జైమిని మహామునికి నమస్కరించి పుత్రుని తోడుకొని శ్రీ వేంకటాచలమునకు బోయెను. వేంకటాచలమందలి స్వామిపుష్కరిణిలో బుత్తుని స్నానము చేయించెను. స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగి లేచునంత ధర్మగుప్తుడున్నాడవిముక్తుడాయెను. నందుడు సయితము స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగి శ్రీ వేంకటేశుని సేవించి తపో వనములకు బోయెను. ధర్మగుప్తుడు మంత్రిలతో శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామిని పరమభక్తితో సేవించి యగ్రహారాది బహుద్రవ్యముల నొసగెను. విప్రులకు ధనధాన్య క్షేత్రాదుల నొసగెను. పిమ్మట మంత్రిలతో నిజ నగరమునకుబోయి చిరకాలము నిష్ఠుండుకమగు రాజ్యమును న్యాయసమృద్ధముగ బాలించెను.

స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగిన సున్నాదము, అపస్మారము, దుష్ట గ్రహవేళము మున్నగు సకల బాధలు నశించును. ఇట్టి స్వామిపుష్కరిణి తీర్థమును వదలి తీర్థాంతరములకుబోవువారలు గోక్షీరమును వదలి చెముఢు

పాల నాశించువారలగుదురు. స్వామి పుష్కరిణీ తీర్థమునుచు ముమ్మాలు పఠించుచు నే తీర్థమున మునిగినను స్వామితీర్థములో మునిగిన ఫలము సిద్ధించును. ఈ ధర్మగుప్తుని చరితము వినుటచే బ్రహ్మహత్యాది సకల పాపములు నశించును.

శంఖు ణు డు

పూర్వము చంద్రవంశజుడగు శంఖుణుడు పితృవరంపరాగతమగు కాంభోజ దేశమును బాలించుచుండెను. ఒకప్పుడు దురదృష్టవశమున సామంతరాజులు శంఖుణుని రాజ్యభ్రష్ఠుం గావించి రాజ్యము నపహరించిరి. భార్యానమేతుడగు శంఖుణుడు దుఃఖాక్రాంతుడై రాజ్యమును విడచి బయలు దేరిదక్షిణదేశములకుబోయి రామ నేతువునుజూచిఅందుస్నానమునుజేసెను. అంతట కొంత వశ్చిమదిశ కరుదెంచి మెల్లమెల్లన స్వర్ణ ముఖీ తీరమును జేరెను. అందు స్నానమునుజేసి స్వర్ణ ముఖీనదికి నుత్తరతీరమున పద్మ సరోవరమును జూచెను. పద్మసరోవరమున నిత్యము స్నానమాచరించుచు దుఃఖాక్రాంతుడై నివసించుచుండెను. ఒకనాడు రాజ్యభ్రష్టుడ నైతిని; వనమున నివసించుచుంటిని; ప్రభుత్వము చేయిజాతెను. పారతంత్ర్యము మరణమునకన్న మిక్కిలి దుఃఖావహము. జీవనమెట్లు చేయుదును? ఎందుబోవుదును? ఏమి గతియని విలపించుచు నిదురించెను. అంత నాకాశవాణి “ఓ మహాబాహో! దుఃఖింపకుము. ధైర్యము నవలంబించుము. ఇట కుత్తరమున క్రోశదూరమున వేంకటాచలమును పర్వతమొందుగలదు. ఆ పర్వతము ఆపన్నులకు కామధేనువు. శోకార్దులకు కల్పవృక్షము. ఆర్దులపాలిటి చింతామణివలె శ్రీవేంకటేశ్వరు డందుగలడు. అతడు నిర్దేతుక దయాపూర్ణుడు. ఆశ్రితులకు సకలేష్టముల నిచ్చును. ఆ పర్వతమందు విచ్చినతామరపూవులతో విలసిల్లునరోవరమొందుకలదు. లే!లెమ్ము!! అందుబోయి నివసింపుము. త్రికాలములయందును స్వామి పుష్కరిణీలో మునుగుచు అందున్న వేంకటేశుని నిశ్చలమతివై భావించి భజింపుము. శ్రద్ధాభక్తులతోగూడి ఆరుమాసములు నేవింప నీకు రాజ్యప్రాప్తి కలుగును. ఇది సత్యము. నమ్ముము” అనెను. అంతట శంఖుణుడు మేల్కొంచి విగతశోకుడై ప్రసన్న చిత్తుడై చంపకాశోక పున్నాగ చూత చందనాగరు

హింతాల రక్తచందనములచే ఛాసిల్లునట్టియు, చమరీకస్తూరీమున్నగు మృగములచే సంకులమయినట్టియు, కుక కోకిల మయూరముల మధురస్వనములచేమనోహరమయినట్టియు, మేరువునుబోలు వేంకటాచలము నధిష్ఠించెను. శ్రీ వేంకటాచలమున దిరుగుచు స్వామి పుష్కరిణీకై వెదకివెదకి తుద కొక్కచో రమ్యములగు ఉపవనములచే ఛాసిల్లునట్టియు, పూచిన సంపెంగ మొగలి తెల్లగన్నేరు ఎర్రగన్నేరు పూలగురివెంద పొన్న సురపొన్న పొట్ల జామి కంకేళి ఉసిరిక మామిడి గిలకతాడి మర్రి చందనము మొదలగు తీరమందలి నానావృక్షములచే విరాజిల్లునట్టియు, మత్స్య కచ్ఛపములచే ముచ్చటగొలుపునట్టి పుష్కరిణీంజూచి పరమానందభరితుడై యా తీరమందొక గుడిసెను నిర్మించుకొని నివసించుచుండెను. త్రిషవణ స్నానముల నాచరించుచు, నియతాహారుడై శ్రీవేంకటేశుని సేవింపుచు నారుమాసములు గడపెను. అంత నొకనాడు స్వామి పుష్కరిణీ మధ్యము నుండి యనేక సూర్యసంకాశమగు దివ్యకాంతితో దశదిశలను భాసింప జేయుచు దివ్య విమానమొక్కటి యావిర్భవించెను. విమానమధ్యంబున శంఖ చక్ర గదా పాణియగు లక్ష్మీపతి సుఖాసీనుడై యుండెను. సిద్ధ సాధ్య విద్యాధర గంధర్వ కిన్నర కింపురుషులతో బ్రహ్మాది సకల దేవతలును, అష్టదిక్పాలకులును, సప్తర్షులును, ఏకాదశ రుద్రులు నేతెంచిరి. ఆకాసమున భేరీమురజవాద్యములు మ్రోగెను. దేవతలు నృత్య గీతములను జేసిరి. శ్రీ వేంకటేశుని వేదమంత్రములచే బొగడిరి. శంఖబుడు సంభ్రమముతో లేచి సాష్టాంగముగ బ్రణమిల్లి దేవదేవుని స్తుతించి “ఓ దేవదేవ! ఓ జగన్నాథ! ఓ జగద్రక్షణ తత్పర! నీ యనుగ్రహమున బడసిన వంశక్రమాగతమగు ప్రాజాపత్యము తుదముట్టెను. సామంతరాజులు నన్ను రాజ్య భ్రష్టుంజేసి నా రాజ్యము నపహరించిరి. నేను వ్రతశీలముల నెఱుగను. జప నియమముల నెఱుగను. భాగ్యవశమున నిన్నుం జూడగలిగితిని. నీ దర్శనము నిష్ఫలముకాదు. ఓ దయాసముద్రా! నన్ను గావుము.” అని విన్నవించెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడాతని మొఱునాలకించి “దుఃఖింపకుము. స్వామి పుష్కరిణీయందలి నీ భక్తిచే నీ రాజ్యము నీకు మరల బ్రాప్తించెను. ఎవ్వరేని స్వామిపుష్కరిణీలో భక్తితో మునుగ నిష్టార్థములను బడయుదురు. ఓ మహిపాల! నీవు పొమ్ము. నిష్కంఠకముగ నీ రాజ్యము నేలుము.” అని పలుకుచు శ్రీ వేంకటేశ్వరు డంతర్ధానము

నొందెను. సకల తీర్థములకును స్వామినియగుటచే నీ పుష్కరిణి స్వామి పుష్కరిణి యనబడుచున్నది. అట్టి పుష్కరిణిలో మునుగుటచే శంఖణునకు నేడు భగవానుడు స్వామిత్వప్రాప్తి నొసగెను. కావున నాటినుండియు నీ పుష్కరిణి స్వామి పుష్కరిణి యను సార్థకనామమునుబొందెను.

అంతట శంఖణమహారాజు భార్యసమేతుడై వేంకటాచలమును దిగి నిజదేశమునకు బోయెను. ఇంతలో కాంభోజదేశపు సామంతరాజు లొక్క రొక్కరును రాజ్యకాంక్షలయి ఒండొరులతో పోరాటమునలుప నారంభించిరి. ఆ పోరాటములో గొందఱు నశించిరి. మఱిగొందఱు తమకీ రాజ్యము వలదని నిశ్చయించి, శంఖణ మహారాజు వచ్చుచుండెనని విని ప్రజా సమేతులై శంఖణునకు ఎదురేగి గోదావరీ తీరమున శంఖణునిజూచి వృత్తము దెలిపి శంఖణుని దోడ్కొని చని సంహాననాధిష్ఠితుంజేసిరి. శంఖణుడు ఆచంద్రార్కము న్యాయసమ్మతముగ రాజ్యమును బాలించెను.

కుమారధారా మాహాత్యము.

పాపనాశమునకు వాయవ్యదిగ్భాగమున కుమారధారయను తీర్థము గలదు. పూర్వము ద్విజోత్తముడొకడు వేంకటాచలమున తపమాచరించుచుండెను. కొంతకాలమునకావిప్రుడు మిక్కిలి వృద్ధుడాయెను. శరీరమంతయు సంధిబంధములు సడలి శిథిలప్రాయములాయెను. దృష్టిపాటవమును సన్నగిల్లెను. కొండిన్యూడను శిష్యునితో నీ శతవృద్ధుం దొకనాడు నిత్యనైమిత్తికముల కందందు దిరుగుచు మార్గభ్రష్టుడై “ఓ కొండిన్యూః శతవృద్ధుని నన్ను విడచి ఎందుబోయితివి” అనుచు, మాటిమాటికి బిలచుచు గొంతుక పెదవులు తడియాఱునట్లుఱుచుండెను. అప్పట్టున శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి విశాలమగు కన్నులు, కోమలము మనోహరమునగు దేహముగల కుమారాకారముతో వేంకటాచలమున సంచరించుచు నచట కేతెంచెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడీ వృద్ధుంజూచి “ఇందు మానవ సంచారమే లేదు. కొండిన్యూడెందుకలదు” అనెను. అంత నా శతవృద్ధుడు “దూరమందున్న నాయాశ్రమమున కెట్లుపోవుదును? శౌచాచారాదులను జేయజాలని శతవృద్ధుడను; రిక్తుడను; బంధు వివర్జితుడను. విధి నన్నింకను జీవింపజేయనేల” అనుచు సణగ నారంభించెను. ఇట్టి శతవృద్ధుంజూచి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు

“ఓ విప్రోత్తమా : నీ శరీరమంతయు పండబాటెను. వడలి నడలెను. చర్మము వేలాడజొచ్చెను. కనుతెప్పలు దిగజాటెను. చూపు సన్నగిల్లెను. నీవింక జీవింప నాశింతువే” అని పరిహసించుచు బల్కెను. అంత నా వృద్ధుడు తనకు జీవింపనాశలేదనియు నిత్యనైమిత్తికాదులను జ్యోతిష్తోమాదులనుజేసి దేవఋణమును దీర్చక యీ తనువునెట్లు విడుతునను విచారము మాత్రము కలదనియు బల్కెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు యుక్తియుక్తములగు నాతని పలుకులనువిని తనచేయినిజాచి కరావలంబమునిచ్చి తనవెంట రమ్మని తోడ్కొనిపోయెను. కొంతదూరముపోయి కుమారధారను జూపి స్నానమునుజేయుము నీయాశ్రమమునకుఁబోవుదమనెను. అంత నావృద్ధుడు కుమారధారలో మునుగ పడునారు వత్సరములు ప్రాయముగల కుమారుడుగ మారెను. అకసమునుండి చూచు సకల దేవతలును విస్మితులైరి. పూలవర్షములను గురిపించిరి. దేవదుందుభులను మ్రోయించిరి. శ్రీవేంకటేశ్వరుని టొగడిరి. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు ఆ విప్రకుమారునకు కర్మానుష్ఠానమునకు వలయు సకలైశ్వర్యములనొనగి యంతర్ధానము నొందెను. శతవృద్ధుడు స్నానముజేసినంత కౌమారమును గలుగజేయుటచే నీ తీర్థము కుమారధారయని సార్థకనామముతో విఖ్యాతిని గాంచెను. ఈ తీర్థమందు మూడుమాసములు ముమ్మాటు స్నానమాచరించు శతవృద్ధులును వజ్రదేహులగుదురు. మఱియు నిహలోకమున సకల సుఖముల ననుభవించి పరమున పరమపదమును జేరుదురు.

కవిల తీర్థము

పూర్వమొకానొకప్పుడు చతుర్ముఖుడు వేంకటాచలమున నివసించుచున్న శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికి ఉత్సవమునుజేయ సమకట్టెను. ఈ మహోత్సవమునకు సకల దేవతలును విచ్చేసిరి. అవబృధస్నానముతో బ్రహ్మాత్సవము పూర్తికానంత బ్రహ్మాద్దేవతలు తమతమ నెలవులకు బోవుటకు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి యనుజ్ఞను వేడిరి. అంత శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి తగురీతిని వారినాదరించి వీడ్కొలిపెను. బ్రహ్మాదులు తమతమ వాహనములగు హంసాదుల నధిష్ఠించి తమతమ నివాసములకు జనిరి. పార్వతీనాథు డివ్వీధమున బయలుదేరి వేంకటాచలమునకు బ్రదక్షిణము సలుపుచు

వేంకటాద్రికి ఆగ్నేయ దిగ్భాగమునందు శుభప్రదమగు కపిలతీర్థమును గాంచెను. ఉమాసహితుడై యందు నివసింపనెంచి నివసించుచుండెను.

ఫల్గునీ తీర్థము

సనకసనందనాదులు పాపనాశన తీరమందలి వనములలో నివసించుచుండిరి. పాపనాశనమున కీశాన్యదిక్కునందు ఈ ఫల్గునీ తీర్థము బాటుచుండును. ఈ ఫల్గునీతీర్థ తీరమందు సప్తఋషులు నివసించుచుండిరి. ఈ ఫల్గునీతీర్థ తీరమందు నివసించుచు తపమాచరించుచున్న అరుంధతీదేవి ననుగ్రహింప లక్ష్మీదేవి ఛాల్గుణ శుద్ధ పౌర్ణమినాడు ఆవిర్భవించెను. అరుంధతీదేవి ప్రార్థింప నీ తీర్థమునకు ఫల్గునీతీర్థమును నామధేయము ననుగ్రహించెను. ఇంతియకాక ఫల్గునీనక్షత్ర యుక్త ఛాల్గుణ శుద్ధ పౌర్ణమినాడు ఇందు స్నానమును జేయువారల సకలాభీష్టములను దీర్చెదననియు, వారింట తాను నివసించుననియు వరములనిచ్చి యంతర్ధానము నొందెను.

జాబాలి తీర్థము

అరుంధతీదేవికి లక్ష్మీదేవి సాక్షాత్కరించి వరములనొసగిన మహాద్యుతమును దేవతలు గగనతలమునుండి చూచిరి. శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని నేవింపదలచి స్వామి తీర్థమునకు త్తరమున బ్రవహించు దేవనదికి నుత్తర తీరమున నివాసముల నేర్పఱచుకొని సుఖముగ నివసింప మొదలిడిరి. అగస్త్యుడు పూలతోట నొకదానిని నిర్మించుకొని అందుపూయు నానావిధములగు పూలతో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని నిత్యము నేవించుచు శిష్యవర్గముతో నివసింప నారంభించెను. ఇట్లు స్థిరనివాసముల నేర్పఱచుకొని కొందఱు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని నిత్యము నేవించుచుండిరి. మఱిగొందఱు పర్వత పరిసర ప్రాంతములందు నివసించుచుండిరి. మఱిగొందఱు మరల రాగలమని తమతమ నివాసములకు జనిరి.

ఇట్టి వేంకటాచలమందు శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి కృతాది యుగములలో దేవతలను, ధనవంతులగు భూపాలురును తనకుజేయు పరమాద్యుతములగు నిత్యోత్సవములతో పూజితుడగుచు అర్ధి జనముల యభీష్టములను

దీర్ఘచు నెలకొనియుండెను. జాబాలి మహర్షియు శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి యాలయమునకు బిచ్చిమోత్తర దిగ్భాగమున (లేకసరస్సునకు, దేవనదికి ఉత్తరమున) పశ్చిమ తీరమందు నివసింప నారంభించెను. ఇతడు నివసింప మొదలిడిన తీరమందలి తీర్థమునకు జాబాలి తీర్థమనిపేరు. ఈతీర్థము యొక్క మహాత్మ్య మెవ్వరికిని జెప్పదరముగాదు. ఇందు మునిగినంత నుహా పాతకములు నయితము పటాపంచలు కాగలవు.

పూర్వముకావేరీతీరమందొక విప్రుడు కాపురము చేయుచుండెను. ఆ కావేరీతీరమందు బ్రహ్మహత్య, సురాపానము, స్వర్ణస్త్రేయము, గురుదరాధిగమనము మొదలగు మహాపాతకములనుజేయు పాపులును, మఱిగొందఱు నివసించుచుండిరి. అట్టి మహాపాపుల సంపర్క వశమున నీ విప్రుడు దురాచార రతుడై కొంతకాలమునకు దురాచారుడను సార్థకనామమును బడసెను. ఈ దురాచారుడను విప్రుడు కాలక్రమమున పిశాచగ్రస్తుడై దేశ దేశములను దిరుగుచుండెను. పూర్వపుణ్య పరిపాక వశమున ఈ దురాచారుని బట్టిన పిశాచము ఈ విప్రుని మిక్కిలి పావనమగు వేంకటాచలమునకు గొనివచ్చెను; జాబాలి తీర్థమున ముంచెను. మహా పావనమగు జాబాలితీర్థమున మునిగిలేచిన విప్రుడుపిశాచ విముక్తుడాయెను; మహా పాతకములితనిని స్పృశింపవెఱచి తొలగిపోయెను. అంత నీ విప్రుడు స్వస్థ చిత్తుడై కావేరీతీరమునుండి నేనిట కెందుల కేతెంచితినిని చింతింపమొదలిడి అంతుపొంతుల నెఱుగజాలక ఆ తీరమందు తపమాచరించు భూసురోత్తముడగు జాబాలి మహర్షిని తెలుపవేడెను. అంత జాబాలిమహర్షి ముహూర్త మాత్రమున విప్రుని చరీతమును దివ్యదృష్టి నాలోచించి మహాపాతకముల సంపర్కముచే నీవిప్రుడు పిశాచగ్రస్తుడాయెననియు, అందున మత్రిభ్రమింప దేశాటనము సలుపుచు పూర్వపుణ్యవశమున నిటకేతెంచెననియు, జాబాలి తీర్థ స్నానమహిమచే మహాపాతకములు పిశాచముతోబాటు వైదొలగెననియు దెలిపెను.

ననకసనందన తీర్థము

ముక్తినిగోరువారలు అష్టాంగ యోగము నారంభింపవలయును. ఈ యోగము నాచరించు వారలు వజ్రతుల్య దేహులై కాలమృత్యువును

దాటి అచంద్రతారార్కము జీవించురు. కాని 'శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని' అనికదా పెద్దల నానుడి. ఇట్టి యోగము నాచరించి మృత్యువును జయింప గోరువారలకు బహువిఘ్నములు సంభవించుటయు సహజము. ఈ యోగమును నిర్విఘ్నముగ సాధించుటకు వేంకటాచలమందు పుణ్యమగు సనకసనందన తీర్థమొందుకలదు. ఇది పాపనాశనమున కుత్తరమున అర్ధక్రోశ దూరమున గలదు. సిద్ధులెల్లప్పుడును దీనిని సేవించుచుందురు. మార్గశిర శుద్ధ ద్వాదశినాడరుణోదయ కాలమున శ్రీస్వామిపుష్కరిణిలో మునిగి నియత మనస్కుడై త్రయోదశి ఘడియలలో సనకసనందన తీర్థమందు స్నానముజేసి పదివేలు శ్రీవేంకటేశాష్టాక్షరిని జపించి యోగము నుపక్రమింప యోగసిద్ధుడు కాగలడు.

కాయరసాయన తీర్థము

సనకసనందనతీర్థ సమీపమున కాయరసాయనమను తీర్థముకలదు. ఈతీర్థమును త్రాగువారల దేహము పటిష్ఠము, పరిశుద్ధముకాగలదు. ఇందలి మాహాత్మ్యమును జూడగోరువార లెవ్వరేని పండమారిన యాకును ఇందు బడవైచిన క్షణకాలములో నా పండమారిన యాకు పసిరిరంగుతో నిగనిగలాడుచు మాటును. సాధారణ జనులకీ తీర్థము కానరాకుండునట్లు సనకసనందనాదియోగు లిద్దానిని శిలచే గప్పిపుచ్చిరి. పుణ్యశాలుర కీతీర్థము గోచరించును. ముక్తినిగోరువార లేయుపాయముచేనైనను దేహపాటవమును సంపాదించి శ్రీవేంకటేశ్వరుని సేవింపవలయును. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు సకల జీవులకును స్వస్వరూపుడై యుండును. కావున నాతని కైంకర్యము నాచరింపని జీవుడు ఆత్మద్రోహి యనబడును. కావున మనకుగల ధనధాన్య గృహ క్షేత్రాదులను శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి యధీనముచేసి ఈ సకల జగములు వినశ్వరములని నమ్మి శ్రీవేంకటేశ్వరుని చిత్తమందు సేవించుచుండవలయును. ధర్మాధర్మములను విచారించుచుండ వలయును. గురుశుశ్రూషలను సలుపవలయును. గృహస్థులు తమతమ దారలయందే రతులై యుండవలయును. యోగులు విజితేంద్రియులు కావలయును. సాధువుల నడిగి తమతమ హితములను దెలియవలయును. వేదార్థములను విచారింపవలయును. వేదాంతముల నభ్యసింపవలయును. వేయేల నిషిద్ధముల

నాచరింపరాదు అని పూర్వము వరాహస్వామి ధరణీదేవికి దెలియ జెప్పెను.

తుంబుగు తీర్థము

ఉత్తరఫల్గున నక్షత్రయుక్త ఫాల్గున శుద్ధపౌర్ణమినాడిందు స్నానమును జేయువారలు మరల గర్భనరకము ననుభవింపరు. అనగా పునర్జన్మ రహితమగు శాశ్వత బ్రహ్మలోక వాసప్రాప్తిని బొందుదురు.

పూర్వము తుంబురుడను గంధర్వుడు ఈ తీర్థమందు స్నానము నాచరించుచు, భక్తవత్సలుడగు శ్రీవేంకటేశ్వరుని గొలుచుచు పునరావృత్తి రహితమగు వైకుంఠమును బొందెను. ఇతడొకప్పుడు మాఘస్నానములను జేయుచు పత్తివ్రతా తిలకమగు తన భార్యను తనకన్నముందు తెల్లవారురూమున సర్వపాపహరమగు నీ తీర్థములో స్నానము నాచరింప నాజ్ఞాపించెను. తాను స్నానమునుజేసి దేవతా పూజను గావించుటకు గోమయముతో పూజచేయదగిన తావును పరిశుద్ధముచేసి పద్మ స్వప్తికాదులతో రంగవల్లిని గానింప నియమించెను. వత్తితో భగవద్వీరితై దీపారాధనమును జేయుమనెను. కుచిర్బూతురాలవై పరమేశ్వరునికి నివేదింపరుచిగల వంటలను సిద్ధముచేయుమనెను. తనతోబాటు ప్రదక్షణ నమస్కారములను జేయుచు భక్తితో దేవదేవుని కైంకర్యమును సాగింపుమనెను. శ్రీహరి చరితములను శ్రద్ధతో వినుమనెను. కృష్ణా ! ముకుందా ! విష్ణో ! నారాయణ ! జనార్దన ! అచ్యుత ! అనంత ! యనుచు నిత్యము పరమాత్మను దలచుచు కామ క్రోధ లోభమోహ మద మాత్సర్యములను వీడి మాఘవ్రతమును నియమ నిష్ఠలతో గావింపుమనెను. గంధర్వసతీమణి గంధర్వుని పలుకు లాలించి మిక్కిలి కోపముతో ఈచలికాలములో తెల్లవారురూమున లేచి తాను స్నానమును చేయజాలననెను. ఇంతియకాక జలుబుచేసి రోగముతో చావుమూడిన దిక్కివ్వరనెను. ఇవ్విధముగ నస్రియమును బలుకు సతీమణినిజూచి గంధర్వుడొకింత యోచించెను. ధర్మవిముఖుడగు పుత్రుని, అప్రియమును బలుకు భార్యను, బ్రాహ్మణభక్తిలేని నృపాలుని శాపముతో దండింప వలయునని నిశ్చయించెను. శ్రీవేంకటాచలమందలి ఘోషతీర్థ

మునకు సమీపమునగల పిప్పల వృక్షముయొక్క తొటటలో కప్పగా పడి యుండుమని తన భార్యను శపించెను.

అంత గంధర్వపత్నియు మిక్కిలి దుఃఖించి పతిపాదములపైబడి శాపమును మఱింపవేడెను. అంత తుంబురుడు భార్యననుగ్రహించి “కప్పరూపముతో నీవు కాలము గడుపుచుండుము. కొంతకాలమున కగస్త్యుడు శిష్యులతో నేతెంచి ఘోణతీర్థములో మునిగి ఘోణతీర్థమాహా త్యక్తమును తన శిష్యులకు వెల్లడించును. నీవు పిప్పల వృక్షముయొక్క తొటటతోనుండి యగస్త్యుడు శిష్యులకు వివరించు ఘోణతీర్థ ప్రభావమును విని శాప విముక్తురాలవు కాగలవు” అనెను.

కొంతకాలమున కగస్త్యుడు శిష్యులతో నేతెంచి ఘోణతీర్థము సకల పాపహరమనియు, సర్వసంపత్ప్రదమనియు శిష్యుల కెఱిగించెను. దానిని విని గంధర్వ సతీమణి శాపవిముక్తురాలాయెను. అగస్త్యునకు మ్రొక్కి తనపూర్వ వృత్తాంతమును విన్నవించెను. అగస్త్యుడామెకు బతివ్రతా ధర్మములను జెప్పి,

“పతిరాత్మా పతిర్విష్ణుః పతిద్భ్రహ్మ పతిశివః ।

పతిర్గురుః పతిస్తీర్థ మితిస్త్రీజాం విదుర్బుధాః ॥

అనుచు పతివ్రతాధర్మసారమును బోధించెను. పైజెప్పిన తీర్థములో తుంబురుడు మాఘస్నానవిధి నాచరించి పరమేశ్వరుని గొలిచి ముక్తిని బొందెను. కావున నీతీర్థము తుంబురుతీర్థమనబడును.

ఘోణ తీర్థము

దీనిని తుంబురుతీర్థముకన్నను మిక్కిలి పాపనమని మునిపుంగ వులు వర్ణింతురు. ఉద్యానవనములను భగ్నము గావించువారల పాతక మిందు స్నానమాచరింప నశించును. కన్యా విక్రయపాపము నశించును. దేవుని యాస్తి నపహరించుట వలనను, యిచ్చిపుచ్చుకొను దానివలనను గలుగు పాతకములిందు మునుగుటచే నశించును. చెఱువులగట్టును దెగ గొట్టుట వలనను, వరస్త్రి నంగమాసక్తి వలనను గలుగు దోషము లిందలి స్నానముచే మటుమాయమగును. ఇచ్చెదనని వాగ్దానముజేసి ఈయకుండుట

వలన గలిగిన దోషమంతరించును. సురాపానము, గురు విప్రద్వేషము, ఆత్మస్తుతి మున్నగువానివలన గలుగు పాతకములు ఇందలి స్నానమాత్రముచే పటాపంచలు కాగలవు. వేయేల నిందు స్నానమును జేయువారల సకల పాపములును నశించును; మహాపుణ్యములు సంభవించును.

పౌర్ణమాసినాడిందు స్నానమును జేయువారలు దినదినమందును వేలాది కపిలగోవులను దానముచేయు వారల ఫలితమును బొందుదురు. ఇందు స్నానమును జేయువారలు కోటానుకోట్ల కన్యాదానములను జేయు వారల ఫలితమును బొందుదురు. కురుక్షేత్రములో విలువగల వస్తువులను దానముచేయువారల ఫలితములను బడయుదురు. వేయేల గంగా నర్మదా సరయూ చంద్రభాగా మొదలగు నదులలో మునిగిన వారల ఫలితములను ఇందుమునిగిన వారలు బడయగలరు.

ఆకాశ గంగ

పూర్వము గోదావరీ తీరమందొక విప్రుడు కాపురముచేయుచుండెను. ఇతడు మిక్కిలి ధర్మపరుడు; సత్యవాది; జితేంద్రియుడు. సకల భూతములందును దయగలవాడు. నిత్యాగ్నిహోత్రి. దేవ, బ్రాహ్మణ పూజాతత్పరుడు. తలిదండ్రులయెడ భయభక్తులతో మెలగెడువాడు, గురుభక్తి భరితుడు. వేయేల; సకల సాధుసమ్మతుడు. ఒకానొకప్పుడీ పుణ్యశీలు నింటికి వేదవేదాంగ పారగుడగు విప్రుడొకడేతెంచెను. అనాడు గృహ యజమానునింట పితృశ్రాద్ధమగుటచే వచ్చిన యభ్యాగతుని పితృశ్రాద్ధమున నిమంత్రితుని జేసెను. శ్రాద్ధాది కృత్యములను మిక్కిలి శ్రద్ధతో చక్కగ సాగించెను. అటుపిమ్మట గొంతకాలమునకు పుణ్యశీలుడగు గృహయజమానుని ముఖమున వికృతాకార ముదయింప నారంభించెను. కొంతకాలమునకా వికృతరూపము గర్లభ ముఖరూపమున బరిణమించెను. గృహయజమానుడు మిక్కిలి దుఃఖించి నిట్టూర్పులుపుచ్చి సువర్ణముఖరీ తీరము నందలి యగస్త్యశ్రమమునకు బోయెను. ఈ యాశ్రమము సకల కామములను దీర్చగలదు. ఈ యాశ్రమమునందు మునిపుంగవులచే గొలువబడు అగస్త్యమహామునినిజూచి మ్రొక్కి తనకు గాడిదముఖము ప్రాప్తిం చెననియు, దానిరూపుమాపి తన్ను గాపాడుమనియు వేడెను. అగస్త్య

దంత దివ్యదృష్టితోజూచి పుత్రహీనుని శ్రాద్ధమునకు నిమంత్రణచేయుటచే నీ గాడిదముఖము ప్రాప్తించెననియు, ఈ గాడిదముఖముయొక్క రూపు మాపుటకు తానుపాయమును జూపుదుననియు జెప్పి యిట్లు జెప్పసాగెను.

సువర్ణముఖరీ నదీతీరమున దేవతలచే నిత్యము గొలువబడు వేంకటాచలముగలదు. ఈ వేంకటాచలము మేరువుయొక్క కుమారుడు. దీనిని సేవించువారల సకలవాంఛితములు సిద్ధించును. ఆ వేంకటాచలమందు మహత్తరమగు నాకాశగంగయను తీర్థమొందు కలదు. ఇందలి స్నానము సకల పాపములను జ్ఞానదోలును. ఆయురారోగ్యములను పెంపొందించును. కనుక నీవు వేంకటాచలమునకుబోయి సంకల్ప విధానపూర్వకముగ స్వామిపుష్కరిణిలో మునిగి పిమ్మట నాకాశగంగలో మునుగుము. నీముఖమునగల వైరూప్య మంతరించును. ఇందు సంశయములేదు. పొమ్ము అనెను. ఆ పుణ్యశీలు డగన్యునకు మ్రొక్కి అగన్యుడు చెప్పిన చొప్పున శ్రీవేంకటాచలమునకుబోయి నియత మనస్కుడై స్వామి పుష్కరణిలో మునిగి యాకాశగంగలో మునిగినంత గాడిదముఖము రూపు మానెను; దివ్య తేజముతో కళకళలాడు ముఖము ప్రాప్తించెను.

పూర్వము కేసరియను శివభక్తుడగు రక్కసుడొక్కఁడుండెను. అతనికి సంతతిలేదు. అతడు పుత్రుని బడయగోరి శివుని మెప్పింప మిక్కిలి ఘోరమగు తపము నారంభించెను. కొంతకాలమునకు శంకరు డుమాసమేతుడై వృషభవాహనమున గోచరించెను. రక్కసుడు శంకరునిజూచి తనకు పుత్రుని ప్రసాదించవేడెను. శంకరుడు రక్కసునిజూచి యతని కీజన్మమున పుత్రులు కలుగరనియు, అయ్యును రక్కసుని తపముచే బ్రీతుడగు తాను పుత్రిక ననుగ్రహింతుననియు, ఆమె పుత్రుడు లోకవిఖ్యాతుడు కాగలడనియు వరమొసగెను. పిమ్మట గొంతకాలమున కారక్కసుడు అంజనాదేవియను పుత్రిని బడనెను. ఆమె పెరిగి పెద్దది కానంత కేసరియను గొప్పవానరుడామెనుమోహించి అంజనాదేవిని తనకిచ్చి పెండ్లిచేయుమని కేసరిని వేడెను. ఆహా! పూర్వకాలమందలి కన్యాదాత లెంతటి పుణ్యశాలురు. రక్కసుడు మిక్కిలి సంతసించి యంజనాదేవిని వానరునకిచ్చి పెండ్లిచేసి సారచీరెలతో నత్తింటికిసాగబంపెను. అంజనాదేవియు కిష్కింధాపురిలో చిరకాలము వ్రతశీల పరాయణురాలై మగనితో నత్తింటి గావు

రము చేయుచుండెను. చిరకాలమయ్యును పుత్రునిబడయక తపించుచు మతంగమహామునిచెంతకేగి పుత్రుని బడయదగిన వ్రతము నుపదేశింప బ్రార్థించెను. అంత మతంగు డామె కిట్లనెను.

సువర్ణముఖరీతీరమున వేంకటాచలము గలదు. ఆ వేంకటాచల మందు స్వామి పుష్కరిణి కలదు. అందుబోయి స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగిన చిత్తము పరిశుద్ధమగును. ఈ స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగి వరాహస్వామిని నేవించవలయును. స్వామిపుష్కరిణికి ఉత్తరదిగ్భాగ మున సింహశార్దూలాది మృగములచే సంకులమయినట్టియు, చందనాగరు నింబములు తాళ హింతాల కింకుకములు కపిత్రాశ్వత్థ బిల్వములు చూత పున్నాగ వననలు వకుళామలకములు ఇంగుదీ మున్నగు చక్కని చెట్లతో నిండి కనులపండువుచేయు దివ్యప్రదేశమొండు గలదు. అట్టియెడ నాకాశ గంగయను పవిత్ర తీర్థము గలదు. ఆ తీర్థమున సంకల్పవిధానపూర్వక ముగ మునిగి తీర్థమున కభిముఖముగ గూర్చుండి వాయుదేవుని తృప్తికై తపమాచరింపుమనెను. ఇట్లు తపముచేయ సురాసుర విప్ర మునిపుంగ పులచేతను, మృగపక్ష్యదులచేతను, వివిధ శస్త్రాస్త్రములచేతను వధింప రాని పుత్రుని బడయగలవనెను.

మతంగునిమాటలాలించి యంజనాదేవి వేంకటాచలమున కేగెను. స్వామిపుష్కరిణిలో మునిగి వరాహస్వామిని నేవించి శ్రీ వేంకటేశుని భజించి యాకాశగంగకు బోయెను. ఆకాశగంగయందలి శుభోదక ములలో మునిగి యా పావనతీర్థమునుద్రావి యా తీరమున వాయుదేవు నకై తపముచేయ నారంభించెను. తొలుత ఫలాహారమును, పిమ్మట జలా హారమును, తుదకు నిరాహారమునుజేయుచు వేయి సంవత్సరములు గడ పెను. ఇట్లుండ చిత్తనక్షత్రముతో గూడిన చైత్ర శుద్ధ పౌర్ణమినాడు వాయుదేవుడు ప్రత్యక్షముగ గోచరించి యంజనాదేవిని వరమును వేడు కొమ్మనెను. అంజనాదేవియు తనకు పుత్రుని బ్రసాదింప గోరెను. అంజనాదేవి తపముచే సంతృప్తుడైన వాయుదేవుడు తాను అంజనాదేవి గర్భమున యశోవంతుడగు పుత్రుడుగా బుట్టెదనని వరమునిచ్చెను.

ఇప్పట్లున బ్రహ్మాది దేవతలును, ఇంద్రాది లోకపాలకులును, వసిష్టాది మహాత్ములును, సనకాది యోగులును, వ్యాసాది విప్రపుంగవులును,

లక్ష్మీనమేతుడగు జగత్పతియు తమతమ భార్యలతో పుణ్యశీలురాలగు అంజనాదేవినిజూడ నేతెంచిరి. అంత బ్రహ్మయాజ్ఞనుగైకొని వేదవేదాంత వేత్తలలో నగ్రగణ్యుడగు వేదవ్యాసుడు ఆకాశగంగా ప్రాభవమును క్రిందివిధమున వెల్లడించెను. వేంకటాద్రితో తుల్యమగు పుణ్యక్షేత్రమీ బ్రహ్మాండమున గానరాదు. ఈ పుణ్యక్షేత్రములో స్వామిపుష్కరిణి మిక్కిలి పావనమయినది. ఆకాశగంగ స్వామిపుష్కరిణికన్నను మిక్కిలి పావనము. గంగాది సకల తీర్థములు నీ యాకాశగంగలో నిమిడియున్నవి. చిత్తనక్షత్రముతో గూడిన చైత్ర శుద్ధ పౌర్ణమినాడీ యాకాశగంగలో మునిగినవార లిహపర సుఖములను బడయుదురు.

పాండవ తీర్థము

స్వామిపుష్కరిణికి తూర్పుదెస నీ తీర్థము గలదు. పూర్వము పాండవులు జ్ఞాతివధచే గలిగిన దుఃఖముచే బీడితులయియుండ శ్రీకృష్ణ భగవానుడు పాండవులను పాపవిముక్తులగుటకు వేంకటాచలమునకు బొమ్మనెను. పాండవులు వేంకటాచలమునకు వచ్చి యీ తీర్థములో మునిగి పాపములను బాసిరి. వైశాఖ శుద్ధ ద్వాదశి ఆదివారమునాడుకాని, వైశాఖ బహుళ ఛామవారమునాడుకాని పాండవతీర్థమున మునిగిన వారలు ఇహపర సుఖములను బొందుదురు.

దేవ తీర్థము

ఈ వేంకటాచలమందలి మఱియొక్క విశేషమేమన శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయమునకు వాయవ్య దిగ్భాగమున దేవతీర్థమొండు గలదు. ఈ తీర్థము మిక్కిలి పావనమయినది. శోభనమయినది. పుష్యమి నక్షత్రముతోగూడిన గురువారముగాని, శ్రవణ నక్షత్రముగూడిన సోమవారమునగాని లేక వ్యతిపాతయోగకాలమునగాని దేవతీర్థములో మునుగుట ముఖ్యము. పైనజెప్పిన కాలములలో దేవతీర్థమందు స్నానముచేయు వారల జానాజ్ఞానకృతములగు సకల పాపములు పటాపంచలు రాగలవు. ఈ దేవతీర్థమున మునిగినవారల పుణ్యములు వృద్ధినిజెందును. దీర్ఘాయువు

చేకూరును. పుత్రపౌత్రాదులతో వంశము విస్తరిల్లును. ఈ దేవతీర్థమున మునుగు పుణ్యశీలురు ఇహపర సుఖమును అనుభవింతురు. పై జెప్పిన వినములలో దేవతీర్థ తీరమునందన్నదానము చేయువారలు యావజ్జీవము అన్నదానముజేయువారలతో తుల్యులగుదురు.

పాపనాశన తీర్థము

పూర్వము వేదవేదాంతపారగుడు, మిక్కిలి దరిద్రుడు, వృత్తి హీనుడు నగు భద్రమతియను విప్రుడుండెడివాడు. ఇతనికి కృత, సింధు, యశోవతి, కామిని, మాలిని, శోభ యను నాఱుగురు భార్యలు కలరు. కాలక్రమమున భద్రమతి యీ భార్యలతో గాపురముచేయుచు రెండువందల పరిమితమగు సంతతిని గాంచెను. భద్రమతి మిక్కిలి దరిద్రుడగుటచే కుటుంబమును భరింపనేరక ఊధార్తులగు దారాపుత్రాదులనుజూచి క్రింది విధమున విలపింపసాగెను. ధనభాగ్యాది సంపదలేనివాని జన్మము వ్యర్థము. ఐశ్వర్యములేని బహువత్సీకుని జన్మము వ్యర్థము. దారిద్ర్య మను మహాసముద్రముల మునిగి తేలుచున్నవాని సద్గుణములుకాని, పాండి త్యముకాని, సత్కుల ప్రసూతికాని రాణింపవు. పుత్రులు, పౌత్రులు, బంధువులు, తోబుట్టువులు, శిష్యులు నైశ్వర్యహీనునిచెంత జేరరు. చండాలుడయ్యును భాగ్యవంతుడే పూజింపబడును. లోకులు దరిద్రుని శవమును జూచురీతిని జూతురు, నిందింతురు. ధనికుడు కఠోరుడయ్యును, గుణ హీనుడయ్యును, మూర్ఖుడయ్యును, ధర్మవిముఖుడయ్యు నాదరింపబడును. దారిద్ర్యము దుఃఖము. అందును ఆశ మణియు మిక్కిలి దుఃఖము. ఆశకు దాసులయినవారలు సకలలోకదాసులు గావలయును. ఆశను దాసినిగా గైకొన్నవారికి సకలలోకము దాస్యము చేయును. సకలశాస్త్ర పారంగతుడయ్యును దరిద్రుడు మూర్ఖునివలె రాణింపడు. దారిద్ర్యమను మహామకరముచే బట్టుపడినవారికి విమోచనములేదు. అహో! దారిద్ర్య మెంత దుఃఖము. అందును దారాపుత్రాదుల బాహుళ్యము మణింత దుఃఖ హేతువు. అనుచు విలపించుచు సంపదలురాగల శ్రోవల నాలోచించు చుండెను.

అంతలో భద్రమతి భార్యలలో మిక్కిలి గుణవంతురాలగు కామిని భర్తనుజూచి మధురమధురములగు పలుకులతో క్రిందివిధమున ముచ్చటించెను. నాథా! సువర్ణముఖరీ నదీతీరమున దేవతలును, మునిపుంగవులును సేవించు వేంకటాచలమొండుగలదు. ఆ వేంకటాచలమందు సకల పాపములను పటాపంచలుచేయగల పావనమగు తీర్థమొండుగలదు. ఈ తీర్థములోమునిగి భూదానమునుచేయనంత సకలైశ్వర్యములు సిద్ధించునని మా తండ్రికి నారదుడు చెప్పుచుండుట నా పిన్నతనమున వినియుంటిని. నా జనకు డవ్విధమునజేసి ఇహమున సకల సుఖములను అనుభవించి పరమున విష్ణుపదమును జేరెను. వేంకటాచలమందలి పాపనాశనమందు మునిగి వదియడుగుల భూమిని దానముచేయ సకలపాప వినిర్ముక్తుడగును. భూదానమునకు తుల్యమగు దానములేదు. వృత్తిలేని విప్రునకుజేసిన భూదాన ఫలమును వర్జింప నాదిశేషునకు సయితము శక్యముగాదు. కావున దారాపుత్రాదులతో బయలు వెడలుము. 'వేంకటాచలమునకు బోవుదమనెను.

భద్రమతి కామిని పలుకు లాలకించెను. ఛార్యాపుత్రాదులతో బయలువెడలి సుశాలి యను నగరమునకు బోయెను. ఆ నగరమున సకలైశ్వర్యసంపన్నుడగు సుఘోషుడను విప్రుడొకడు గలడు. అతనిని జూచి తనకు పంచహస్త పరిమితమగు భూమిని దానముచేయ వేడెను. సుఘోషుడు వేదవేదాంత పారగుడు, దర్శిగుడు, కుటుంబియునగు భద్రమతినిజూచి తన జన్మము సఫలముకాజాలెనని మిక్కిలి సంతసించెను. భద్రమతిని తగు మర్యాదతో నాదరించి సత్కరించి, పంచహస్త పరిమితమగు భూమిని దానముచేసెను. భద్రమతియు నా భూమిని ప్రతిగ్రహించి సంతసించి వేంకటాచలమునకు బోయెను. వేంకటాచలమందలి స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగి వరాహస్వామిని సేవించి, శ్రీ వేంకటేశుని ధావించి పాపనాశన తీర్థమునకు బోయెను. దారాపుత్రాదులతో సంకల్ప పూర్వకముగ పాపనాశనమందు మునిగి శ్రోత్రియుడు, కుటుంబియునగు విప్రునకు తాను సుఘోషునినుండి గ్రహించిన భూమిని దానముచేసెను. పాపనాశనమందుజేసిన భూదానమునకు సంతసించి పరమేశ్వరుడు ప్రత్యక్షమాయెను. భద్రమతి పరమానందభరితుడై క్రిందివిధముగా బరమేశ్వరుని నుతింప సాగెను.

ఓ సకల లోకములను బుట్టించు దేవదేవా! నమస్తే. అఖిల బ్రహ్మాండపాలకా! నమస్తే. ఓ దేవాధిదేవా! నమస్తే. ఓ దైత్యమర్దనా! నమస్తే. ఓ భక్తజనప్రియా! నమస్తే. ఓ పాపవిదారణా! నమస్తే. ఓ దుర్జనాంతకా! నమస్తే. ఓ జగదీశ్వరా! నమస్తే. ఓ లక్ష్మీపతే! నమస్తే. ఓ అవ్యయా! నమస్తే. ఓ అమితప్రభా! నమస్తే. ఓ సూర్యచంద్ర లోచనా! నమస్తే. ఓ యజ్ఞఫలప్రదాతా! నమస్తే. ఓ సజ్జనవల్లభా! నమస్తే. ఓ అభీష్ట సుఖప్రదాతా! నమస్తే. ఓ భక్తమనోరమా! నమస్తే. ఓ అఖిలకారణా! నమస్తే. ఓ మంధరధారణా! నమస్తే. ఓ హిరణ్యాక్ష విదారణా! నమస్తే. ఓ వామనరూపా! నమస్తే. ఓ క్షత్రకులాంతకా! నమస్తే. ఓ రావణమర్దనా! నమస్తే. ఓ నందనుతాగ్రజా! నమస్తే. ఓ కమలాకాంతా! ఓ ఆశ్రితార్థి విభంజనా! నమోనమః. అని సుతించు విప్రోత్తమునకు బరమేశ్వరుడు సకలైశ్వర్యముల ననుగ్రహించి యంత ధానమును బొందెను.

పూర్వము దృఢమతియను శూద్రుడును, సుమతియను విప్రుడును యీ పాపనాశనమందు మునిగి తమతమ పాపములను బాసిరి.

పుష్యమి నక్షత్రముతోగాని, హస్తనక్షత్రముతోగాని కూడిన సప్తమి ఆదివారమునాడు ఈ పర్వతేంద్ర శిఖరమునగల యీ పాపనాశనమందు మునిగినవారల సకల పాపములు సంతరించును.

చక్ర తీర్థము

పూర్వము శ్రీవత్సగోత్రమున బుట్టిన పద్మనాభుడను విప్రుడుం డెడివాడు. ఇతడు జితేంద్రియుడు. సకలభూత దయాపరుడు. సుఖ దుఃఖాది ద్వంద్వముల సతిక్రమించినవాడు. ఇతడు వేంకటాచలమునకు బోయి జీర్ణపర్ణములను భజించుచు చక్రతీర్థతీరమందు తపముచేయ నారంభించెను. మఱిగొంతకాలమునకు జీర్ణపర్ణములను సయితము వీడి జలా హారముతోడను, మఱియు గొంతకాలమునకు వాయుభక్షణముతోడను తపమును సాగించుచుండెను. ఇట్లు పదిదెండు వత్సరములు హిరతప మునుజేయునంత నొక్కనాడు కమలాపతి యతని తపమునకు బ్రీతుడై

దర్శనమునొసగెను. పద్మనాభుడు కోటిసూర్య సమప్రభుడు, వికచాంబుజ లోచనుడునగు వేంకటేశ్వరునిజూచి, ఓ దేవదేవా! ఓ వాసుదేవా! ఓ శేషాచలనివాసా! ఓ త్రైలోక్యనాథా! ఓ విశ్వరూపా! ఓ జగత్పాత్రీ! ఓ కమలనేత్రా! ఓ క్షీరాబ్ధియనా! ఓ భక్తప్రియా! ఓ ప్రణతార్తిహర! నమోనమః యని స్తుతింప నారంభించెను. ఇట్లు నాతించు పద్మనాభుని జూచి శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి ఆచంద్రతారార్కము చక్రతీర్థ తీరమున తపముచేయుచు నివసించు ననుగ్రహించి యంతర్ధానుడాయెను.

పద్మనాభుడు చక్రతీర్థ తీరమున తపమును సాగించుచుండ గొంత కాలమునకు రక్కసుదొక్కడు మిక్కిలి క్షుధార్తుడై చక్రతీర్థ సమీపమున దిరుగుచు పద్మనాభుని మ్రింగబోయెను. అంత పద్మనాభుడు ఆపన్న పరాయణుడగు నారాయణుని రక్షింప మొఱపెట్టెను. ఓ శ్రీ వేంకటేశ! ఓ దయాసింధో! ఓ శరణాగతపాలకా! ఈ రక్కసుని బాఱినుండి నన్ను గావుము. నాకు వేఱొండు దిక్కులేదు. ఓ దామోదర! ఓ జగన్నాథ! ఓ లక్ష్మీకాంత! ఓ గరుడధ్వజ! పూర్వము మకరిదాఱినుండి గజేంద్రుని గాచినవగిది నన్ను ఈ రక్కసునిబాఱినుండి గావుము; ప్రహ్లాదునిరీతి నన్ననుగ్రహింపుము అనుచు మొఱపెట్టు పద్మనాభుని మొఱనాలించి దయానిధియు భక్తవత్సలుడునగు పరమేశ్వరుడు పద్మనాభునిగావ విష్ణు చక్రమును బంపెను. ఆ విష్ణుచక్రము కాలాగ్ని ప్రభలతో నేతెంచెను. విష్ణుచక్రముయొక్క రాకనుగాంచి రక్కసుడు పలాయనమును చిత్తగింప నారంభించెను. విష్ణుచక్రము అతనిని విడువక వెంటాడి రక్కసుని శిరమును ద్రుంచెను. కావున నీ తీర్థము చక్రతీర్థమను సార్థకనామమును బడసెను.

రామకృష్ణ తీర్థము

పూర్వము రామకృష్ణుడను బ్రాహ్మణుడుండెడివాడు. ఇతడు సత్యశీలుడు; సర్వభూత దయారతుడు; శత్రుమిత్ర తుల్యుడు; విజితేంద్రియుడు; వేయేల పరబ్రహ్మ నిష్ఠాతుడు. ఇతడు వేంకటాచలమందొక తీర్థతీరమందు నివాసమేర్పఱచుకొని తపముచేయ నారంభించెను. ఇమ్మహ

నీయుడు వందలాది సంవత్సరములు కదలక మెదలక తపముచేయు చుండెను. కొంతకాలమునకు రామకృష్ణుని దేహము నావరించి యొక పుట్ట పెరుగ నారంభించెను. రామకృష్ణుడు తన దేహమునుగప్పి పుట్ట పెరుగుచుండెననియు దెలియక తపమును కొనసాగించుచునేయుండెను. ఒకప్పుడు దేవేంద్రుడు రేయింబవళ్లు కుంభవృష్టితో వర్షింప మొదలిడెను. ఆఱునొక్కదినములు సంతత ధారతో వర్షము గురియుచున్నను రామ కృష్ణుడు నిశ్చలముగ తపముచేయుచుండెను. తుదకు దేవేంద్రుడు పిడుగులను వర్షింప నారంభించెను. ఆ పిడుగులతో పుట్ట బీటలువాటి పగిలెను. అయ్యును నిశ్చలముగ తపముచేయుచున్న రామకృష్ణుని భక్తికి మెచ్చి పరమేశ్వరుడు పుష్యమీ నక్షత్రముతోగూడిన పుష్య శుద్ధ పౌర్ణమినాడు ఆవిర్భవించెను. రామకృష్ణునకు పరిపూర్ణానుగ్రహమును జూపెను. తానావిర్భవించిన పుష్యమి నక్షత్రముతోగూడిన పుష్య శుద్ధి పౌర్ణమినాడు రామకృష్ణ తీర్థములో మునిగినవారలు సకలపాప వినిర్ముక్తులగుదురనెను. ఆ తీర్థమునకు రామకృష్ణతీర్థమును సార్థకనామము ననుగ్రహించెను.

కటాహ తీర్థము

పూర్వము తుంగభద్రాతీర్థమందు మహావైభవముతో చూడ ముచ్చట గొలుపు వేదపురమను అగ్రహారముండెడిది. ఈ యగ్రహారమందు గాపురముచేయువారలందఱును వేదవేదాంత పారగులు, ధర్మశాస్త్ర నిరతులు, అన్నదానపరులు, పశుపుత్రాది సకల సంపదలుగలవారు. ఈ యగ్రహారమందు పద్మనాభుడను పండితుడుండెడివాడు. ఇతనికి కేశవుడను పుత్రుడొక్కడు కలడు. ఒకప్పుడు కేశవుడు తల్లితండ్రులను పతివ్రతాతిలకమగు భార్యనువదలి వేశ్యాలోలుడై యిలువీడిచనెను. కొంతకాలమునకు కేశవుడు ధనహీనుడాయెను. పిదప వేశ్యాంగనయు కేశవుని తనయింటినుండి వెడల గొట్టెను. కేశవుడా వేశ్యయందలి యనురాగముచే వేశ్యను విడనాడనేరక అందందు చోరవృత్తిచే దిరుగుచు ద్రవ్యమును గొనివచ్చి వేశ్యకు నిచ్చుచుండెను. ఆ వేశ్యతో నేకపాత్రమున భుజించుచు నేకపాత్రమున సురాపానమును జేయుచు కాలము వెళ్ళుచుచుండెను. ఒక్కనాటిరేయి కేశవుడు కిరాతులతోజేరి చార్యమునకు బోయెను. కిరాతులతో కేశవుడొక

విపులముల జొరబడెను. ఇంటి యజమానుని జంపి బహు ద్రవ్యములను అపహరించెను. అపహరించిన ద్రవ్యములతో వేశ్యానిలయమునకు బోవు కేశవుని బ్రహ్మహత్యా పాతకము వెంటాడెను. నల్లని వస్త్రములనుగట్టి భూమ్యాకాశములు దద్దరిల్లి మాటుమ్రోయుచు కంపించునట్టి యట్టహాసముతో గర్జించుచు తన్ను వెంటాడు బ్రహ్మహత్యను కేశవుడు గాంచెను. తానెందుటోవ నందందే వెంటాడు భయంకరమగు బ్రహ్మహత్యనుజూచి తుదకు కేశవుడు వేదపురమునకు బరువెత్తి తనయింట దూతెను. ఇంట తన తండ్రియగు పద్మనాభునిజూచి పాదములపైవ్రాలి తాహిత్యాహియని శరణుజొచ్చెను. పద్మనాభుడు పుత్రువాత్సల్యముచే పుత్రున కభయమిచ్చి భయపడకు మనెను. అంతలో కేశవుని వెన్నంటియున్న బ్రహ్మహత్య పద్మనాభునిజూచి యిట్లు జెప్పనారంభించెను.

ఈ కేశవుడు సురాపానము చేయువాడు; చౌర్యవృత్తి కలవాడు; బ్రహ్మముడు ; మహాపాపి. ఇతడు మాతృద్రోహి; పితృద్రోహి. ఇతడు తన భార్యను వదలిన దుర్బుద్ధి; వేశ్యాలంపటుడు. ఈ దురాత్ముని వదలుము. విడువనొక్క పరిగ్రహింతువేని నీ సకల కులమును నశింపజేయుదును. నీ వంశమును గాపాడుకొనుట కీ పుత్రుని విడువుమనెను. అయ్యును పుత్రు వాత్సల్యముచే పద్మనాభుడు సుతుని విడనాడకుండెను. అంత బ్రహ్మహత్య కేశవుడు పతితుడు కావున నిందితుడనియు, ఇట్టి సుతునియందు వాత్సల్యము చూపవలదనియు నొక్కవక్కాణించి పద్మనాభుడు చూచుచుండ గేశవునిచేయిబట్టి యాడ్యనారంభించెను. కేశవుని తలిదండ్రులును భార్యయు చేయునదిలేక భోరున నేడ్వసాగిరి. అప్పట్టున భరద్వాజ మహాముని యచటికేతెంచెను. పద్మనాభు డతనినిజూచి తలవంచి మ్రొక్కిననుతిచి పుత్రు భిక్షమును బెట్టుమని వేడుకొనెను. తన కేతైక పుత్రుడనియు నీ పుత్రుడు బ్రహ్మహత్యచే మృతినొంద తన వంశ మంతరించుననియుజెప్పి తన సుతుని బ్రహ్మహత్యా పిముక్తుని గావింప పరిపరివిధముల బ్రార్థించెను. అంత భరద్వాజుడు పద్మనాభుని ప్రార్థనల నాలించి ముహూర్తమాత్రము దివ్యదృష్టితో నాలోచించి పద్మనాభునితో నిట్లనెను.

కేశవుడుచేసిన పాపములు ప్రాయశ్చిత్తములతో అంతరింపజాలవు. అయ్యును నీ పూర్వపుణ్య విభవములతో నేనొక ప్రాయశ్చిత్తమును

జెప్పెద నాలకింపుము. గంగానదికి దక్షిణపు దెస రెండువందల యోజనముల దూరమున, తూరుపు సముద్రమున కైదుయోజనముల దూరమున సువర్ణ ముఖరియను నది కలదు. ఆ నదికి నుత్తరపు దెస క్రోశ దూరములో వేంకటాచలము కలదు. ఆ పర్వతము సకలలోకైక పూజ్యము. ఆ పర్వతమందు నుక్తిప్రదుడగు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి నివసించుచుండును. శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయమునకు ఉత్తర దిగ్భాగమున మంగళ ప్రదమగు కటాహతీర్థమొండు కలదు. ఆ తీర్థస్నానము బ్రహ్మహత్యాది సకల పాపములను బాబుదోలును. సకల వాంఛితముల నొసగును. ఈ కేశవుడు మనోహరమగు కటాహ తీర్థములో మునిగిన బ్రహ్మహత్యా విముక్తుడు కాగలడనెను.

అంత పద్మనాభుడు భరద్వాజుని యుపదేశము నాలించి సుతునితో బయలుదేరి శ్రీ వేంకటాచలమునకు బోయెను. స్వామి పుష్కరిణిలో మునిగి వరాహస్వామిని సేవించెను. శ్రీ వేంకటేశ్వర విమానమునకు బ్రదక్షిణ సమస్కారములనుజేసి శ్రీ వేంకటేశ్వరుని సేవించి కటాహ తీర్థమునకు బోయెను. కేశవుడు కటాహతీర్థములో మునుగునంత బ్రహ్మహత్యా పాతక మంతరించెను. పద్మనాభుడు కటాహ తీర్థమున మునిగి లేచునంత శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి యావిర్భవించి కేశవ పద్మనాభులను సకలపాప వినిర్ముక్తులనుజేసి సకలైశ్వర్యములతో ననుగ్రహించి యంత ధ్ధానము నొందెను.

కపిల తీర్థ వేంకటాచలముల మాహాత్మ్యము

పూర్వము కాళహస్తి యను నగరములో బురందర సోమయాజి యను పండితుడుండెను. ఇతనికి చిరకాలము సంతతి లేకుండెను. కాని పూర్వపుణ్యవశమున వృద్ధాప్యములో బురందరసోమయాజికి బుత్తు దొక్కడుదయించెను. పురందరుడా పుత్తునకు మాధవుడను నామకరణముజేసెను. ఈ బాలుడు శుక్లపక్ష జంధ్రునివలె గాలక్రమమున బెటిగి కులక్రమాగతమగు వేదవేదాంగ విద్యలలో నారితేరెను. కొంతకాలమునకు బురందరుడు పుత్తునకు బెండ్లిజేయ సమకట్టి చంద్రలేఖ యను పాండ్యదేశపు

రాజు పుత్రిని విధి విహితముగ బరిణయము గావించెను. ఇరువదియొక్క సంవత్సరముల ప్రాయముగల మాధవుడు చంద్రలేఖతో గాపురము జేయుచుండెను. పంచమహా యజ్ఞాది నిత్యకృత్యములను చక్కగా నాచరించుచుండెను. చంద్రలేఖయు బతివ్రతా తిలకము. పతి భుజించిననే భుజించును; శయనించిన శయనించును.

ఇట్లుండ నొక్కనాడు మాధవుడు దివా సంగమతత్పరుడై సతీమణిని బిలచి తన కోరికను దెలిపెను. పతివాక్యముల నాలించి చంద్రలేఖ భర్తతో నిట్లనెను. శరీరము అస్థిమాంసాది సమూహము. ఇట్టి శరీరముల సమాగమము గ్రామ్యము. ఇద్దానిని సాధువులు సమ్మతించరు. అందును దివా సంగమమును బొత్తిగ నిరసింతురు. ఇంట నల్లమామలు గలరు. దేవతా గృహమున నిత్యాగ్నిహోత్రుడు వెలుగొందుచుండెను. దివాకరుని కౌంతిపుంజములు నలుదెసల నిండియుండెను; కనుము; దివా సంగమ వాంఛను బరిత్యజింపుము అనెను. మాధవుడు భార్య పల్కులు విని యిట్లనెను. ఓ భామిని! నా కోరికను దీర్పుము. నీకు చక్కని పుత్రుడు కలుగును. పరలోకమున నీకు బతిలోకము బ్రాప్తించును. ఆలసింపక రారమ్ము అనెను. అంత చంద్రలేఖయు భర్త పలుకులు విని చేయునదిలేక తాను మంచినీటికై బిందెనెత్తుకొని తటాకమునకు బోవుదుననియు, సమిధలకై ముందుగబోయి యందు వేచియుండుమనియు భర్తకు జెప్పెను. అంత మాధవుడు బయలుదేరిపోయి సువర్ణముఖరీ నదీతీరమునగల మట్టిచెట్లగుంపులో చంద్రలేఖకై వేచియుండెను. అంతలో నా పట వనమున నొక చక్కని యువతిని గాంచెను. ఈమె తెల్లని చీరను గట్టెను; దట్టుమగు రవికెను దొడగెను; కనులకు కాటుకబెట్టెను; నడుమున వధ్యాణమును దాలెను. ఈమెకు తీర్చిదిద్దినపగిది కనుబొమలు తీరియుండెను. నానీకాపుటము తిలపుష్పమునుబోలియుండెను. చక్కని రూపుతో తారుణ్యమును వెల్లడించు వక్షోజములతో తుమ్మెదలనుబోలి మీగాలువర్యంతము వ్రేలాడు శిరోజములతో నొప్పి మట్టిచెట్టునీడను గూర్చున్న యీ భామినీ తిలకమునుగాంచి మాధవుడు మోహపరవశుడయ్యెను. అంతలో చంద్రలేఖ బిందె చంకబెట్టుకొని భర్తచెంతకు వచ్చెను. మాధవుడామెనుజూచి ప్రేయసీ! నీ పతిభక్తిని బరీక్షింప నట్లం

టిని; నిన్నిటకు రావించితిని. అంతియకాని దివాసంగమమును గోరు నంతటి మూర్ఖుడనే; నీ పతిభక్తికి నేనెంతయు సంతసించితిని. నా వాంఛ తము దీరెను. నీ వింటికిబొమ్ము. సమిధల నిండుక సేకరించి నేను మరలివత్తును. పోపొమ్ము అనెను. అంత చంద్రలేఖయు నీటిబిందెతో నింటికిబోయెను.

ఇవిద్విధమున మాధవుడు తన సతీమణి నింటికి సాగనంపి మదనా తురుడై మెల్లమెల్లన మణ్ణిచెట్టుచెంతకు బోవసాగెను. మణ్ణిచెట్టు నీడలో నొయ్యారముగ నేదదీర్చుకొనుచున్న కుంతల తనజెంత కేతెంచు విప్ర యువకుని జూచెను; చెంతకు రావలదనెను. మాధవుడామె పలుకులాలించి యామెతో నివిద్విధమున బలుక దొడగెను. నీవెవ్వతెవు? నీదేయూరు? నీ తల్లితండ్రులెవ్వరు? చెప్పుము అనెను. ఆ పల్కులను విని ఆమె తాను మధ్యదేశమున నివసించుదానననియు, తాను జౌరకులమున బుట్టితి ననియు, చండాలురాలననియు జెప్పి, వేదవేదాంగవేత్తవగు నీవు నన్ను జూడరాదనియు, నంటరాదనియు జెప్ప నారంభించెను. మాధవుడామె పలుకు లాలించెను. ఇట్టి రమణీలలామను చండాలుకలమున బుట్టించిన విధిని వేనోళ్ళదూఱసాగెను. ఆ రమణీలలామయందు తనకుగల వ్యామో హమును వెల్లడించెను. తన మనోభీష్టమునుదీర్చుమని కుంతలను పలు విధముల బ్రతిమాలెను. కుంతలయు నాతని పలుకులు విని కులటలతో దిరుగువారల కులము నూఱుతరములపర్యంతము పాపభూయిష్టము కౌగల దనియు గావున నట్టి తలంపుల విడనాడుమనియు నానారీతుల బోధించెను. అయ్యును మాధవుడామె యంగసౌష్ఠవమునకు నిమోహితుడై చండాలీ సంగమముచే గలుగు సరకమును సయితము సరకుగొనక కుంతలను బలా త్కరింపసాగెను; కాని కుంతల తన సంపర్కముచే విప్రయువకునకు రాబోవు నధోగతిని జింతించి సూర్యచంద్రులను, దిక్పాలకులను దలచి ప్రార్థించి విలపింపసాగెను; తన్ను ముట్టరాదని మాధవు నొకవంక వేడు చుండెను. కామాంధుడై కుంతల మాటలను పెడచెవినిబెట్టి మాధవుడు మీదిమీదికి వచ్చుచుండ కుంతలయు గొంతకొంత వెనకకుబోవుచు మాధ వునితో నిట్లు పలుకజొచ్చెను. ఓ మాధవా! ప్రపంచమున బురుషులు తమతమ వర్ణములలో బుట్టిన యువతులతో రమింపనగును. ఇట్టి యనాది

సిద్ధమగు ధర్మమును విడనాడరాదు. నీవు వేదపూతుడవు. నీ తల్లి తండ్రులు ఋతుకాలమందలి సాంగత్యముచే నిన్ను గనియుందురు. వేద మంత్రములతో సీమంతము నాచరించియుందురు. పదియవమాసమున నీ జనని నిన్ను బ్రసవించియుండును. నీ జనకుడు నీకు వేదమంత్ర ములతో నామకరణమును గావించియుండును. పిమ్మట చౌకాన్నప్రాశా దులనుజేసియుండును. అగ్నిసాక్షిగ బెండ్లిజేసియుండును. వేదశాస్త్రము లను జదివి యాహితాగ్నివైయుంటివి. ఇట్టి నీ దేహమునకు నా దేహ ముతో సంగమమెట్లు సంభవించును. నీ కరములు దేవుని బూజించుటచే బావనములు. నీ నాసికాపుటము దేవున కర్పించిన చందనాది సుగంధ ద్రవ్యముల నాఘ్రాణించుటచే బావనము. నీ జతరము వాసుదేవునకు నివేదించిన యన్నము నారగించుటచే బావనము. శ్రీహరినామ కీర్తన ముచే నీ జిహ్వయు బావనము. పుణ్యక్షేత్ర సంచారముచే నీ పాదములు పావనములు. అమిత దోషములతోనిండిన నా దేహమునకు యిట్టి పావన మగు నీ దేహముతో నెట్టి పోలికయు గానరాదు. చూడుము! నా నాలుక యెల్లప్పుడును గఠోరములగు దుర్భాషలతో నిండియుండును. సురాపాన మాంసాశనముచే నా జతరమున గుల్మములు బుట్టియుండును. వ్యభిచార కథాలాపములచే నా చెవులు చిల్లులువడెను; విటులయింద్లకు దిరిగితిరిగి నా పాదములు పాషాణసదృశములాయెను. నిత్యము గోవధల నాచరించుటచే నా కరములు యమదండతుల్యములాయెను. ఇట్టి నా దేహముతో నీవు రమింపగోఱనేల? ఉత్తముడు నీచకృత్యములచే నైచ్యమునుబొంది స్వర్గమునకెట్లు పోగలడు? పరశ్రీ సంగమ దోషమువలన బలువురు మర జించిరి. కావున బొమ్ము! నన్నంటబోకు మనెను. ఈపలుకు లాలించి మాధవుడు చండాలితో నిట్లనెను.

ఓ కుంతలా! అనంతజన్మ సుకృతములచే నీవు నాకంటబడితివి. నీ సాంగత్యము అట్టి యనంతసుకృతముల ఫలము కాగలదు. నీ సాంగ త్యము సకల పురుషార్థ హేతువు. ఇట్టి నీ సాంగత్యము దైవయోగముచే నాకు బ్రాప్తియెను. లజ్జనువీడి నా యభిమతమును దీర్చుము. నిన్ను విడిచిన నా ప్రాణములు బోవును. నా ప్రాణములను గాపాడుము. నిరాక రింపకుమనెను. ఇవ్విధమున బ్రతిమాలించు చెంతకేతెంచు నాతని

మనోగతమునెఱింగి కుంతల పరువెత్తసాగెను. మాధవుడు పరువెత్తుచున్న కుంతలను వెంటాడి పట్టుకొనెను. మాధవుని పితృదేవతలకు చౌరవాది నరకములుబ్రాప్తించునని యెలుగెత్తి యటచుచున్న కుంతలనుమాధవుడు బిగియార గొగలించి బలాత్కారమున తనివితీర రమించెను. భోగాంతమున కుంతల మాధవునిజూచి యిట్లనెను. నేటినుండియు నీవు నాకు భర్తవైతివి. నీ యజ్ఞోపవీతమును ద్యజింపుము. కేశములను దీయింపుము. నాతోడ గోమాంసాదులను భక్షింపుము. సురాపానము చేయుము. చండాలుడవైతివి అనెను. విధిచోదితుడై మాధవుడు కుంతలతో కృష్ణవేణీ నదీతీరమున బదిరెండు వత్సరములు గడపెను. కాలమొక్కరీతి నేరికిని గడువబోదు. శరీరములు నీటిబుడగలవలె నశాశ్వతములు. దైవయోగముచే నాయుష్యనుతీరి యొకప్పుడు కుంతల కాలధర్మము నొందెను. మాధవుడు మాత్రము కుంతలయందలి వ్యామోహము దీరమి కుంతలా వియోగభారమును భరింపనేరక మతిచెడి అందందు దిరుగ నారంభించెను.

ఒకప్పుడు ఉత్తరదేశపురాజులు కొందఱు వేంకటాచలయాత్రకు బోవుచుండిరి. ఉన్మత్తుడైన మాధవుడు దైవవశమున వారిని వెంటిడించి, వారి యుచ్చిష్టములను దినుచు వారితోబాటు తిరుపతికి వచ్చెను. ఆ యాత్రీకులు కపిలతీర్థమునకు బోయిరి. కపిలతీర్థ తీరమునందు ఆయుష్కర్మముల నాచరించి పితృదేవతలకు బిండప్రదానములను జేసిరి. వారిని వెంటిడించియున్న మాధవుడు సయితము వారితోబాటు కపిల తీర్థములో మునిగి పితృదేవతలకు మట్టితో బిండములను బెట్టెను. ఈ పిండములతో నాతని పూర్వులు స్వర్గలోకములకు బోయిరి. కపిల తీర్థములో మునిగి పితృదేవతలకు బిండప్రదానములను చేయనాతని పూర్వులు స్వర్గమునకు బోవుదురు.

శ్లో॥ కింవర్ణయామః పురుషోత్తమస్య

క్షేత్రస్యతీర్థస్యచపుణ్యశక్తిమ్ ।

మృత్పిండదానాత్పితరశ్చతస్య

ముక్తిప్రపన్నా మురవైరిశాసనాత్ ॥

అనాటి తెల్లవారుఝామున నా రాజులు బంధుమిత్రులతో శ్రీ వేంకటాచలము నధిష్ఠింపసాగిరి. మాధవుడు వారిని వెంబడించిపోవుచుండెను. కొంతదూరముసాగిపోవుచు వారందందు విశ్రమింప మాధవుడును విశ్రమించుచు క్రమక్రమమున శ్రీ వేంకటాచలము నధిష్ఠించెను. మాధవుడు పర్వతమునధిష్ఠింప నారంభించినదాది మాధవుని శరీరములోని పాపములు కంపింప నారంభించెను. వేంకటాద్రి మాహాత్మ్యముచే మాధవుని దేహమందలి పాపములను దహింప నొక యగ్ని బయలుదేఱెను. మాధవుని పాపములు దగ్ధములగుచుండ దుర్గంధభూయిష్ఠమగు ధూమము ఊర్ధ్వలోకముల నావరించెను. బ్రహ్మరుద్రాదులీ విచిత్రమును దెలియుటకై విమానములతో నాకసమార్గమునకేఱెంచిరి. పాపవినిర్ముక్తుడగు మాధవునిపై బూలను గురిపించిరి. అంత చతుర్ముఖుడు పాపవినిర్ముక్తుడగు మాధవునిజూచి విమానమునుండి పర్వత శిఖరమున కవతరించి నాతని గొగిలించి శిరమును మూర్కొనుచు నాదరించి యిట్లనెను. ఓ మాధవా! నీ పాపములు తొలగెను. స్వామిపుష్కరిణిలో మునిగి వరాహ స్వామిని నేవింపుము. ఈ దేహము తొలగిన పిమ్మట పాండవ దౌహిత్రుని కులమునందు ఆకాశరాజు అనుపేర సుధర్ముని సుతుడవైపుట్టి తొండమండలమును బాలింపుము. జగన్మాతయగు లక్ష్మీదేవి నీకు బుత్రి కాగలదు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు నీకు అల్లుడు కాగలడు. చిరకాలము రాజ్యమును బాలించి దేహోపసానమున పరమపదమును జేరెదవు అనెను. మఱియు జతుర్ముఖుడు సకల పాపహరమగుటచే నీ పర్వతమునకు వేంకటాచలమను సార్థకమగు నామధేయము నొసగెను.

శ్లో॥ సర్వపాపానివేంప్రాహః కటస్తద్దాహ ఉచ్యతే ।

తస్మాద్వేంకటశైలోఽయం లోకేవిఖ్యాతకీర్తిమాన్ ॥

ఈ వేంకటాచలమును నేవించువారలకు వేలాది గంగాయాత్రలను జేయువారలకు గలుగు ఫలములు గలుగును. ఈ కథను వినువారల సకల శ్రేయములను బడయుదురు. ఇవిధమున నీ పర్వతము కలియుగ యుతో వేంకటాచలమును సార్థక నామమును బడసెను.

వైకుంఠమును వదలి శ్రీమన్నారాయణుడు వేంకటాచలమున కేలేంచుట

ఇట్టి పవిత్రమగు వేంకటాచలమును కనులార కనులపండువోయన గాంచి శ్రీమన్నారాయణుడు వేంకటాచలము నధిష్ఠింప నారంభించెను. ఈ కొండపై నందందు దిరుగుచు వైకుంఠములోని యానందమును మించిన పరమానందమును బొందెను. శ్రీమన్నారాయణుడు వేంకటాచలమున గలయదిరిగియు నెందును నిలువ నీడ దొరకమి తుదకు శ్రీ స్వామిపుష్కరిణీకిచెంత జేరెను. ఈ పుష్కరిణీ తీరమున విశ్రమించు నెడ నీ పుష్కరిణీకి దక్షిణపుదెస నొక చింతచెట్టును జూచెను. ఆ చెట్టు నీడలో నొక పుట్టను గనుగొనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఆ పుట్టనుజూచి యీ పుట్టలో నుండదగునని యెంచి యందు బ్రవేశించెను. ఇవిధమున శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పుట్టలో లీనుడై యుండ కాలము మాత్రము సాగిపోవు చుండెను. ఇట్లు కాలచక్రము విధి విరామములేక సాగిపోవుచుండ పదివేల సంవత్సరములు గడచెను.

వసునామక నిషాద చరితము

వసువసు కిరాతుడొకడు చిత్రవతియను భార్యతో వేంకటాచలమున నివసించుచుండెను. ఆతడు నిత్యము శ్యామాక ధాన్యమును సేకరించి దంచి తన భార్యకిచ్చుచుండెను. ఆమె ఆ బియ్యమును వంటజేయ కిరాతుడు తానడవికిబోయి పట్టుదేసెను దెచ్చి ఆ యన్నమును తేనెతో మిశ్రితముజేసి దేవదేవునకు నివేదించి యారగించుచుండెను. పతి భుక్తాన్నమును చిత్రవతి భుజించుచుండెను. ఇట్లుండ గొంతకాలమునకు చిత్రవతి గర్భమునుదాల్చి పదియవమాసమున సువీరుడను సుతుని గనెను. కొంత కాలమునకీ సుతుడు పెరిగి పెద్దవాడాయెను. ఒకనాడు కిరాతుడు చిత్రవతిని వంటజేయ నియమించి పట్టుదేనెకై తా నడవికి బోయెను. వసుపు తిరిగివచ్చునంతలో సువీరుడు పక్వాన్నమును తాము నివసించు చెట్టుక్రింద నున్న దేవదేవునకు నివేదించి యారగించెను. అంతలో వసుపు తేనెను

గొనివచ్చి పక్కాన్నమును సుతుడు భక్షించెనని తెలిసి క్రుద్ధుడై సుతునిపై గర్జించి కోపతాపము నాపజాలక సుతునిశిరము ద్రుంతునని ఖడ్గమును చేత బట్టెను. అంత దేవదేవుడును సువీరునిగావ నాచెట్టుచెంత నావిర్భవించెను. సుతుని శిరమునుద్రుంప కరవాలమును చేబూనిన కిరాతుని కరమును మెదలనీయక పట్టుబట్టెను. కిరాతుడు చేయిబట్టినవాని జాడలరయ వెను దిరిగి భగవల్లక్షణ లక్షితుడగు దేవదేవునిజూచి తెల్లబోయెను. దేవదేవుడు ఆ కిరాతునిజూచి సువీరుడు తన కత్యంత భక్తుడనియు గావున నతనిని గావ నేతెంచితినినియు జెప్పెను.

రంగదాసు చరితము

పూర్వము ఒకప్పుడు పాండ్యదేశములో రంగదాసుడను శూద్రు డొక్కడుండెను. ఇతడు బాల్యమునుండియు దైవభక్తుడు. ఇతడు పది రెండుసంవత్సరములప్రాయమువాడయ్యును భక్తిభరితుడై తీర్థయాత్రలను జేయుచు నారాయణపురమునకు వచ్చెను. సువర్ణముఖి నదిలో మునిగి చుట్టుప్రక్కల తీర్థములను నేవించుచు దేవదేవుడు వేంకటాచలమునగల డని విని గోపీనాథుడను వైఖానసునితో వేంకటాచలమునకు బోయెను. వేంకటాచలమందలి స్వామిపుష్కరిణిలో మునిగి లేచునంత దేవదేవుడు గరుడాకారమున బ్రత్యక్షమయ్యెను. రంగదాసుడు ఇట్టి దేవదేవుని బూజింప నొక్క పూదోటనుబెంప నుద్దేశించెను. అంతలో దేవదేవుడు స్వామిపుష్కరిణీ తీరమందలి చింత సంపంగి చెట్లను రెంటినిమాత్రము విడిచి చుట్టుప్రక్కలగల వనమును చేదించి పూదోటను నిర్మింప రంగ దాసున కాజ్ఞాపించెను. ఈచింతచెట్టు దేవదేవు నాలయమనియు సంపంగి చెట్టు రమాలయమనియు దేవదేవుడు బలికెను. రంగదాసుడు దేవుని యానతిచొప్పున స్వామి పుష్కరిణీ తీరమందలి చింతచెట్టును సంపంగి చెట్టునుమాత్రము విడచి స్వామి పుష్కరిణీ పరిసరమునగల వనమును చేదించి రమ్యమగు పూదోటనొక్కదానిని బెంప నారంభించెను. పూదోట చుట్టును శిలాప్రాకారమును నిర్మించెను. పూదోటను బెంచుటకై విశాల మగు మాతి నొక్కదానిని త్రవ్వించెను. దీనిని పూలబావి యందురు. దేవాలయముయొక్క ప్రథమప్రాకారములోని ధ్వజ స్తంభమునకు ఉత్తరపు

దెస నీ బావి గలదు. దీని నివుడు గప్పివుచ్చిరి. రంగదాసుడీ పూదోట లోని పూలతో స్వయముగ మాలలనుగ్రుచ్చి గోపీనాథున కిచ్చుచుండెను. గోపీనాథుడు రంగదాసుడు గూర్చితెచ్చిన పూలమాలలను స్వామి కలం కారము గావించుచుండెను. ఇవిధమున స్వామి నేవలు సలుపుచుండ రంగదాసునకు డెబ్బది సంవత్సరములు నిండెను. రంగదాసుడొక్కనాడు పూదోటలో బూలను గోయుచుండెను. అట్టి తరుణమున గంధర్వుడొక్క డాకసమున తరుణులతోవచ్చి విమానము నాకసమున విడిచి స్వామి తీర్థ ములో తరుణులతో జలక్రీడలు సలుప నారంభించెను. మనోహరములగు రూప లావణ్యములతో గనులు మిఱుమిట్లుగొలుపజాలు తరుణులతో జల క్రీడలు సలుపు ముచ్చటనుజూచి రంగదాసుడు పూలనుగోయుట మఱచెను. జితేంద్రియుడయ్యును చపలచిత్తుడాయెను. రంగదాసుడట్లు మైమఱచి చూచుచుండ గంధర్వుడు కాంతలతో తీరమునకువచ్చి పలువలనుదాల్చి విమానారూఢుడై నిజ నగరమునకుబోయెను. గంధర్వుడు వెడలినపిమ్మట రంగదాసుడు లజ్జితుడై తన చేతులలోని పూలను బరిత్యజించి సరోవర మున మునిగి మఱల పరిశుభ్రముగా బూలనుగోసి గోపీనాథుని చెంత కేగెను. గోపీనాథుడు రంగదాసునిజూచి కాలాత్మికమణమేల గావించితివని యడిగెను. రంగదాసుడు నిజ వృత్తాంతమును జెప్పనేరక తలవంచి యుండెను. అంతలో దేవదేవుడు రంగదాసునిజూచి యిట్లనెను. ఓ రంగ దాసా! లజ్జింపనేల? నా మాయచే నీవు మోహితుడవైతివి. నీవింకను కామములను జయింపలేదు. నీవు సరోవరమున జలక్రీడలు సలిపిన గంధ ర్వునివలె ముందుముందు మహారాజువై రాజ్యమును బాలింపుచు చిర కాలము దివ్యభోగముల ననుభవింతువు; నీతనివిదీర నాకు గోపుర ప్రాకార మంటపాదులను గట్టెంతువు; పిమ్మట నా పరమపదమును జేరు దువు అని పలుకుచు దేవదేవుడు అంతర్ధానము నొందెను. రంగదాసు డివిధమున దేవదేవు నాశీర్వాచనములనుబొంది నూఱు సంవత్సరములు దేవదేవుని సేవించుచు జీవించెను.

ఇప్పట్లున శ్రీమన్నారాయణుడు లక్ష్మీ వియోగమును భరింపలేక భూమండలమునకుబోయి వేంకటాచలమందలి చింతచెట్టు నీడలోగల పుట్టిలో డాగి నిరాహారుడై యుండెనని చతుర్ముఖుడు కనుగొనెను. చతు

రుక్మిణుడు రమాదేవిని, మహాదేవుని రప్పించి వారలకు శ్రీమన్నారాయణుని స్థితిగతుల నెఱింగించి శ్రీమన్నారాయణుని శ్రీ వేంకటాచలముపై నేవింప దాను ధేనురూపమును దార్చెదననెను. మహాదేవుని వత్సరూపమును దాల్చుననెను. అంతలో రమాదేవి తాను గొల్లపడుచు వేసమును దాల్చి ఆ యావును దూడను దక్షిణాపథమున రాజ్యమును బాలించు చోళరాజునకు విక్రయము గావించుననెను. అంత చతుర్ముఖ మహాదేవు లిరువురు గో రూపమును, గోవత్స రూపమును దాల్చిరి. రమాదేవియు గొల్లభామ వేసముతో నా రెంటిని దోలుకొనిపోయి చోళరాజునకు అమ్మజూపెను. ఆవు దూడల రూపురేఖల కచ్చరువొంది చోళరాజు గొల్లభామ చెప్పిన మూల్యమునిచ్చి ఆవును దూడను గొనెను. ఈ యావు పాలతో తన పసిబిడ్డను బెంప నాజ్ఞాపించెను. చోళరాజు సంస్థానములోని గోపాలురు యీ క్రొత్త యావునుగూడ వేలాది యావులతో మందలో గలిపి నిత్యము వేంకటాచలమున మేతకు దోలుకొని పోవుచుండిరి. ఈ యావు మాత్రము మందతోబాటు నిలబడి మేతమేయక ధరాళలమును ముట్టెతో పసిగట్టిహుచుచు రమానాథుని జాడల నందందు వెదకజొచ్చెను. ఇట్లు కొంతకాలము వెదకివెదకి వేసారి తుదకొక్కనాడు స్వామి పుష్కరిణీ తీరమునకు దక్షిణపుడెసగల చింతచెట్టు నీడలో వల్మీక గర్భమున డాగి యున్న రమానాథుని జాడలను పసిగట్టి పరమానందమును బొందెను. ఈ వల్మీకమునకు పాలధారలతో నభిషేకమును గావించెను. ఈనాటి నుండియు నిత్యము నీ యావు వేంకటాచలమున మేతకైవచ్చి శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు తీరముతో నభిషేకమును గావించుచుండెను. నాటినుండియు నృపాలుని గోళాలలో నీ యావు పాలను బిడుకుటలేదు. ఒకప్పుడు చోళరాజు సతీమణి గోపాలుని బిలచి యావుపాల నేమిచేయుచుంటివి? నీవు త్రాగుచుంటివా? అమ్మకొనుచుంటివా? యని మందలించెను. గోపాలుడు భయపడి తానీ విషయము నెంతమాత్రము నెఱుగననెను. అంత చోళరాజు సతీమణి మిక్కిలి క్రుద్ధురాలై గోపాలుని కొరడాలతో గొట్టించెను. గోపాలుడిందులకు కడు విసుపుజెంది యానాడు యధాప్రకారము ఆలమందను వేంకటాచలమునకు దోలికొనిపోయి యీయావునుమాత్రము ఒక కంట గనిపెట్టియుండెను. ముందువలె నీ యావు ఆలమంద నొక వంక విడచి స్వామి పుష్కరిణీ తీరమందలి చింతచెట్టు నీడకు బోయెను.

గోపాలుడు కడుజాగరూకతతో గనుపెట్టి యుండెను. అపు తన పొదు గును పుట్టపై నమర్చి పాలధారలనుగార్చ నారంభించెను. ఈ విచిత్రమును కనులారగాంచిన గోపాలునకు బట్టరాని కోపము బుట్టెను. క్రోధవశమున మానవులు చేయరాని పనులుండవు. ఈ యాపు తన పాలను ఈ తీరున బుట్టపై బోయుచుండుటచే తాను రాజసతీమణి గొట్టించిన దెబ్బలకు పాలు గావలసివచ్చెనని మిక్కిలి గోపించి యీ గోవును బరిమార్చ నెంచెను. తన గండ్ర గొడ్డలిపై జేయివైచెను. గండ్రగొడ్డలిని చేయెత్తున బైకెత్తి యొక్కపెట్టున ఆపుమెడపై గొట్ట నుద్యమించెను.

కాని మహాభక్తుల యాపదలను బరమేశ్వరుడు సహింపనోపడు. నిత్యము తులసీదళముతోనైనను బరమేశ్వరుని బూజించునాతని యాపదలను నయితము పరమేశ్వరుడు సహింపజాలడు. ఈ యాపు నిత్యము తనకు తీరధారలచే నభిషేకమును గావించుచుండెను. ఇట్టి యాపు మృతిని బరమేశ్వరు డెట్టులోర్చును? వల్మీక గర్భమునుండి వేంకటేశ్వరుడు చివ్వున బైకిలేచెను. గోపాలుడు వినరిన గండ్రగొడ్డలి శ్రీవేంకటేశ్వరుని తలపై బడెను. ఆ గొడ్డలిపెట్టుకు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని తల పగిలి సప్త తాళ ప్రమాణమున రక్తము ప్రవహింపసాగెను. ఇట్టి భయోత్పాతమును గాంచిన గోపాలుడు వెంటనే నేలబడి మృతిజెందెను.

గోపాలుని జూచుటకు చోళరాజు

వేంకటాచలమునకు వచ్చుట

అంతట నీ యాపు వేంకటాచలమును దిగి రాజ సంస్థానమునకు బోయెను. రాజునెదుట దూడలేని యాపువలె విలపింపసాగెను. ఈ వింతనుజూచి రాజు యీ యాపు మందను తప్పిపోయెనని తలచి నేవకుని బిలచి యీ యాపును వేంకటాచలమున మేతకై పోయిన మందలో గలుప నాజ్ఞాపించెను. ఆ నేవకుడీ యాపుతో వేంకటాచలమునకు బోవ నీ యాపు స్వామిపుష్కరిణీ తీరమందలి చింతచెట్టునీడలోగల వల్మీకము నొద్దకు బోయెను. అచ్చోట నీ నేవకుడు గోపాలుని మృతకశేబరమును, సప్తతాళ ప్రమాణముతో బ్రవహించిన ఘోరమగు రక్తవర్షమును దిలకించి

సంభ్రమాశ్చర్యము లుట్పొంగ నొక్కుమ్మడి రాజునొద్దకుబోయి తాను చూచిన విచిత్రమును దెలిపెను. చోళరాజు రక్తపాతమనుమాటను విని ఆశ్చర్యచకితుడై పల్లకినెక్కి వేంకటాచలమునకు బోయెను. స్వామి పుష్కరిణికి దక్షిణపు దెనునుండు చింతచెట్టు నీడలోగల వత్మిక ప్రాంతమును బరికించి యిట్టి ఘోరకృత్యమునుగావించిన మహాపాపి యెవ్వడై యుండునని బిగ్గరగ ననెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చోళరాజును శపించుట

చోళరాజు పలుకు లాలించి వత్మిక గర్భమునుండి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పైకి లేచెను. ఇతని కన్నులు కన్నీటితోడను, రక్తముతోడను నిండియుండెను. ఇట్టి వేంకటేశ్వరుడు చోళరాజునుజూచి డగ్గుత్తికతో నిట్లనెను. ఓ దురాచారా! ఓపాపీ! ఓ రాజ్యమదోద్రిక్తుడా! నేను అనాధుడను, దరిద్రుడను, భక్తహీనుడను, నిలువ నీడలేనివాడను, తలి దండ్రులు లేనివాడను, భార్యా బంధు వివర్జితుడను, అన్నదమ్ములు లేని వాడను. ఇట్టి నన్ను గండగొడ్డలితో గొట్టెంతువా? నీ గోపాలుని గొడ్డలి పెట్టుచే నాకు జెప్పరాని దుఃఖము, బాధయు గలిగెను. తల పగిలెను. నీ గోపాలుడు కఠోరుడు. నేవకులు, దారాపుత్రాదులుచేయు తప్పిదములను చక్కదిద్దని యజమానుడు ఆ పాపఫలితములను తాననుభవించును. ఓ దుర్బుద్ధీ! నాకిట్టి కష్టమును దెచ్చిపెట్టుటచే నీవు పిశాచరూపమును బొందుము అని వేంకటేశ్వరుడు చోళరాజును శపించెను. ఈ శాపమును విని రాజు మూర్ఛిల్లి కొంత తడవునకు మూర్ఛదేఱి జగదీశ్వరుడగు శ్రీ వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ దేవా! నే నిసుమంతయు గోపాలుడు నిన్ను గొట్టబూనుట నెఱుగను. నేను చేసిన మంచిచెడ్డలను విమర్శింపక నిరపరాధినిగా నన్ను శపింపనేల? ఇట్టి మహాకష్టమును నాకేల దెచ్చి పెట్టితివి? అని పలుకుచు చోళరాజు కనికరముపుట్టుకీతి శ్రీ వేంకటేశ్వరుని బ్రతిమాలెను. చోళరాజు పలుకులు విని వేంకటేశ్వరుడు మిక్కిలి దుఃఖించి శాపగ్రస్తుడగు చోళరాజుతో నిట్లనెను. నేను దుఃఖాక్రాంతుడనై శపించితిని. ఎట్లయ్యును నా శాపము వ్యర్థము కాజాలదు. భక్తుడవగు నిన్ను శపించుటచే కలియుగాంత పర్యంతము నేనును దుఃఖాక్రాంతుడనై

యుందును. మన మిరువురము యిట్లు దుఃఖాక్రాంతులమైయుండ ముందు ముందు చోళవంశమున నీవు ఆకాశరాజు అను పేర బుట్టెదవు. అప్పట్టున నీవు నీ పద్మావతీయను కన్నియను నాకిచ్చి పాణిగ్రహణము జేయింతువు. కన్యాదాన సమయములో వజ్రములను, రత్నములను బొదిగిన మిక్కిలి యమూల్యమగు కిరీటమును నాకు వరకట్నముగ నిచ్చెదవు. అద్దానిని నేను శుక్రవారమునాటి సాయంకాలమున ధరింతును. అప్పట్టున కన్నీటితో నా కన్నులు నిండియుండును. అప్పట్టున నాణుఘడియలుమాత్రము నీవు పిశాచరూపమును వీడియుండువు; పొమ్ము. అని శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు అంతర్ధానము నొందెను.

ఇవ్విధమున శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చోళరాజునుబంపి గొడ్డలిపెట్టుచే గలిగిన వ్రణమును మాన్పదగు యౌషధమును దెలియగోరి సురగురువును మనసులో దలపోసెను. అంతలో సురగురువు శ్రీ వేంకటేశ్వరునెదుట బ్రత్యక్షమై జిల్లేడుప్రత్తిని మేడిపాలతో దడిపి వ్రణముపై బట్టువేయుమని చెప్పి యంతర్ధానము నొందెను.

పద్మావతీ పరిణయోపోద్ఘాతము

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గురువుచెప్పిన చొప్పున దినదినమును జిల్లేడు ప్రత్తిని మేడిపాలతో దడిపి వ్రణముపై బట్టువేయుచుండెను. ఒక్కనాటి యరుణోదయకాలమున శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తన పుట్టలోనుండి పైకివచ్చి మేడిపాలకై బయలుదేఱెను. అప్పట్టున వేంకటాచల నివాసియగు వరాహ స్వామి వేంకటాచలమున వేటాడి మరలివచ్చుచు పుట్టనుండి పైకిరాబోవు వేంకటేశ్వరుని జూచెను. ఆదివరాహమూర్తి తన నివాసమగు వేంకటాచలమున తన యెఱుకలేక పుట్టలో నివసించునాతని పుట్టుపూర్వోత్తరముల నరయగోరి పుట్టచెంతకేతెంచెను. అంతలో నాది వరాహమూర్తిని వెంబడించియున్న సూకరములు ఎవ్వడవు? నీ వెవ్వడవు? అని గర్జించుచు పుట్టను జుట్టుముట్టెను. ఈ కల్లోలమునుజూచి వేంకటేశ్వరుడు పుట్టనుండి పైకివచ్చుటకు వెఱచి పుట్టలో లీనుడై యుండెను. అంతట నాదివరాహమూర్తి పుట్టనున్న దేవుని వైకుంఠమునుండి వచ్చిన శ్రీమన్నారాయణ

నిగా నెఱిగి పుట్టదరిజేరి పలుకరించెను. పుట్టలోనుండు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తన్ను బలుకరించునాతని నాదివరాహమూర్తిగా గ్రహించి పుట్టనుండి పైకివచ్చెను. వీరిరువురును బరస్పరము గుళలముల నడుగజొచ్చిరి.

వరాహస్వామి వేంకటేశ్వరునకు నివేశనము నిచ్చుట

వైకుంఠమును వీడి భూమండలమునకు రాగతంజేమని వరాహస్వామి శ్రీ వేంకటేశ్వరు నడిగెను. అంతట శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తన వృత్తాంతము నిట్లు వరాహస్వామికి జెప్పదొడగెను. ఓ వరాహమూర్తి! భృగుమహాముని నా వక్షమున దన్నుటచే గోపించి లక్ష్మీదేవి నన్నువీడి కొల్లాపురమునకు జనెను. ఆడుదిలేనియింట మగవాని కాపురము చెప్పరాని ముప్పునకు జేటుకదా! ఆముప్పును భరింపనేరక నేను వైకుంఠమును వీడి యీ వేంకటాచలమునకు వచ్చితిని. ఈ చింతచెట్టునీడలో గల యీ పుట్టలో నొరులకంటబడకుండ నివసించుచుంటిని. ఇట్టులుండ నన్నొక గొల్లవాడు గండ్రగొడ్డలితో తలపై గొట్టెను. వ్రణముపై బట్టువేయుటకై నేను ఔషధము గొనిరాబోవుచుంటిని. దైవవశమున నేను నీ కంట బడితిని. కలియుగాంతపర్యంతము నేనిందు నివసింపదలచితిని. కావున నాకీ వేంకటాచలమున నివసింపదగిన నివేశనము నిప్పింప బ్రార్థింతు ననెను. ఆ పలుకులు విని వరాహస్వామి శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు నివేశనమును ఉచితముగ నీయజాలననెను. క్రయమునిచ్చి గైకొమ్ము అనెను. అంత వేంకటేశ్వరుడు వరాహమూర్తినిజూచి యిట్లనెను. ఓ వరాహమూర్తి! నేనిపుడు లక్ష్మీవిరహితుడను. కావున నిరుపేదను. నన్నను గ్రహింపుము. నేను వేంకటాచలముపై నివసించుచున్నను నీకు ప్రథమ దర్శనమును, నైవేద్యమును జేయింపగలను. పిమ్మటనే నేను దర్శన నివేదనాదుల నందుకొందును. దీనినే ద్రవ్యముగదలచి నాకు నివేశనము నిప్పింపుము. ఓ కరుణానిధీ! లక్ష్మీ నన్ను వీడినదాది నేను నిర్ధనుడ నైతిని. కావున నన్ననుగ్రహించి విలువనీడ నిప్పింపుమని పలువిధముల బ్రతిమాలెను. ఇవిధమున బ్రతిమాలు వేంకటేశ్వరునిపై నాది వరాహ

మూర్తి కనికరమునుజూపి నూఱు అడుగుల నివేశనమును శ్రీ వేంకటేశ్వరున కిచ్చెను. అనాటినుండియు వీరిరువురు మిత్రభావముతో వేంకటాచలమున మెలగుచుండిరి. ఇంతియకాక నాటినుండియు వరాహస్వామి తనకు వంటచేయు వకుళాదేవిని సయితము వేంకటేశ్వరుని నేవలకై నియమించి పంపెను. ప్రతినిత్యము శ్యామాకాన్నమును తేనెను శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు బంపుచుండెను. ఈ వకుళాదేవి వేంకటేశ్వరునకు నిత్యము ఆహారమును వడ్డించుట, పాదములనొత్తుట మున్నగు సకల శుకూషలను సలుపుచుండెను. వ్రణమునుమాన్పు నౌషధములతో వ్రణ చికిత్సను జేయుచుండెను. సకల శుకూషలను సలుపుచు వేంకటేశ్వరుని భక్తితో గొలుచుచుండెను.

ఆకాశరాజ, తొండమానుల చరితము

పూర్వము ద్వాపరాంతమున బాండవులు మహాభారత సంగ్రామమున మడిసినపిమ్మట కలియుగ ప్రారంభమాయెను. ఇక్కాలమున విక్రమార్కుడు మున్నగు చక్రవర్తులు భూమండలమును స్వర్గమునుబోలె బాలించి కాలానుగుణముగ దివంగతు లయిరి. ఇత్యైఱుగన వేలాది సంవత్సరములు కాలచక్రము నిలుకడలేక సాగిపోవుచుండెను. అప్పట్టున చంద్రవంశమునబుట్టిన సువీరుడనురాజు రాజ్యమును బాలింప నారంభించెను. సువీరునకు సుధర్ముడను పుత్రుడు కలిగెను. సుధర్మునకు ఆకాశ తొండమానులను నిరువురు పుత్రులు కలిగిరి.

పూర్వము చోళరాజులు దక్షిణాపథమున భరతఖండము నేలుచుండిరి. ఇట్టి చోళరాజులలో సుధర్ముడనునాతడు సతీసమేతుడై మిక్కిలి యశోవంతుడై యుండెను. ఇటులుండ గొంతకాలమునకు సుధర్ముని సతీమణి గర్భమునుదాల్చి పదియవమాసమున రాజలక్షణ లక్షితుడగు పుత్రరత్నమును బ్రసవించెను. ఈ బాలుడు పుట్టినదాది శుక్లపక్ష చంద్రుని వలె దినదినప్రవర్ధమాను డగుచు, జననీ జనకులను ఆనంద తరంగముల నోలలాడించుచుండెను. ఇట్టి తరుణములో నొక్కనాడు సుధర్ముడు మృగయాభిలాషతో వేటకాండ్రను వెంటబెట్టుకొని వనముల కేగెను. అరణ్యములలో దిరిగితిరిగి వన్యమృగముల నెందుగానక వేంకటాచల

మందలి యరణ్యములకు బోయెను. ఈ యరణ్యములు గజ సింహ శరభ శార్దూలాదులతో నిండియుండెను. సుధర్ముడు యీ యరణ్యమున తనివిదీర వేటాడుచు నిజపరివారముతో గొన్నిదినము లందే నివసించెను. ఒకనాడు యథేచ్ఛముగా వేటాడి యలసి దప్పిగాని నీటికై వెదక నారంభించెను. వెదకివెదకి వేసారి తుదకు తిరుపతికొండకు దిగువనగల కపిల తీర్థముచెత జేరెను. సుధర్ముడు కపిలతీర్థమందలి జలమును తనివిదీర ద్రావి నేదదీర్చుకొనుచుండెను. అప్పుట్టున కపిలతీర్థమునకు బళ్ళిమదెన యందలి బిలముఖమునుండి కనులు మిటుమిట్లుగొలుపు దివ్యకాంతితో నొప్పు కన్యారత్న మొకర్తు వెలుపడివచ్చి కపిలతీర్థములో జలకమాడ జొచ్చెను. ఆమె సౌందర్యమునుజూచి సుధర్ముడు మోహపరవశుడై యామె దరిజేరి తన మనోభీష్టమును వెల్లడించెను. అందుల కామె తాను ధనంజయుడను నాగరాజుయొక్క పుత్రిసనియు, ధనంజయుడు తన్ను విద్యాగుణసౌందర్యాదులతోనొప్పు నొకరాజునకీయదలచెననియు జెప్పెను. అందులకు సుధర్ముడు మిక్కిలి సంతసించి తాను సుధర్ముడను రాజునని యామెకు వెల్లడించెను. కాని నాగకన్నియమాత్రము అంతమాత్రమున తృప్తిజెందక తన గర్భమునబుట్టునాతనికి రాజ్యాధికారమొనగినచో నంగీకరింతుననెను. సుధర్ముడు పరమానందభరితుడై సంతతివేలి యుంగరమునుదీసి యానవాలుగ నాగకన్నియ ప్రేమికమర్చి నాగకన్నియకు బుట్టు పుత్రునకు రాజ్యమునీయగలనని ప్రతినజేసి గాంధర్వ విధి నామెను జేపట్టెను. సుధర్ముడు యివ్విధమున నాగకన్నియను గాంధర్వ విధానమున జేపట్టి మృగయా వినోదములను బూర్తిగావించి నిజనగరమునకు బోయెను.

నాగకన్నియ కపిలతీర్థమున జలకమాడి నిజలోకమునకుబోయెను. నాగరాజు తనపుత్రి చరితము నాలకించి మిక్కిలి సంతసించెను. కాలక్రమమున పదిమాసములునిండ నాగకన్నియ చక్రవర్తి లక్షణములతోగూడిన బాలుని గనెను. ఇట్టి తరుణమున దేవత లాకనమునుండి పూలను గురిపించిరి. నాగలోకవాసులు ఈ బాలుని దివ్యకళల కచ్చెరువొందిరి. నాగరాజు సయితము పరమానంద భరితుడై సుధర్మునకు కుభవార్త నంపెను. సుధర్ముడు యీ కుభవార్తకు మిక్కిలి సంతసించి నిజపరివారముతో నాగలోకమునకు జనెను. పరివార సమేతు డగు సుధర్ముని నాగరాజు బహు

మర్యాదలతో నాదరించెను. సుధర్ముడు ముద్దుబిడ్డను ముదమారజూచి శిరము మూర్కొనుచు చేతనెత్తి పలుతెరగుల ముద్దులాడెను. ఇప్పట్టున నాగకన్నియ సుధర్ముడు తనకు గావించిన వాగ్దానమును జ్ఞప్తికి దెచ్చెను. అంతలో సుధర్ముడు తనకు బెద్దకుమారుడుండుటచే నీతడు రాజుకాకాలడని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. నాగకన్నియ చింతాక్రాంతురాలాయెను. నాగరాజు సయితము దుర్భర దుఃఖముతో క్రుంగిపోయెను. వీరిరువురును ముద్దు బిడ్డకు రాజ్యాధికారము నొసగుమని సుధర్ముని వేనోళ్ల వేడిరి. కాని సుధర్ముడు నిరాకరించెను. ఈ బిడ్డడు రాజగుట మిక్కిలి దుస్సాధ్యమనెను. సముద్రమునబడినవాడు సముద్రమునుదాటి దరిజేరునంతటి దుస్సాధ్యమనెను. ఈ పలుకులు ములుకులవలె నాగకన్నియకును, నాగ రాజునకును దోచెను. సుధర్మునిపలుకులాలించిన నాగలోకవాసులెల్లరు నిశ్చేష్టులయిరి. నాగకన్నియ నాగరాజులిరువురు మిక్కిలి చింతించి బిడ్డను సముద్రములో బడవేయుమని సుధర్మునితో జెప్పిరి. అంతట సుధర్ముడు పట్టణమును బాలింపరానివాడెందుండిన నేమియని పలుకుచు అందందు చెల్లుపైప్రాకు ఆదొండతీగెను బిడ్డకు గుఱుతుగజుట్టి సముద్రములో బడవేయ భటుల నాజ్ఞాపించెను. రాజ్యార్హుడై సముద్రగర్భము నుండి బ్రతికి బయటబడిన నర్ధరాజ్యమిత్తుననెను. భటులు చేయునదిలేక రాజునాజ్ఞ శిరసావహించి మూడుమాసముల పసికూనకు ఆదొండతీగెను గుఱుతుగజుట్టి సముద్రమధ్యమున విడిచిరి.

పాపము: మూడుమాసముల ప్రాయముగల పసికూన సముద్ర గర్భమున మడియునేకాని మడియక బ్రతికి బయటబడుటెట్లు? ఈ వృత్తాంతమును కని వినినవారలలో ముద్దుబిడ్డని యాయువు దీరెనని నమ్మికంట తడిపెట్టినవారులేరు. ముద్దుబిడ్డడు సముద్రములో బడెను. నాగ కన్నియ నాగరాజు లిరువురు దుఃఖసముద్రములో బడిరి. సుధర్ముడు చింతాక్రాంతుడయ్యును నిజనగరమునకుఁబోయి రాజ్య పరిపాలనా సముద్రములో బడెను. ఏయొక్కరు నీబిడ్డగతిని జింతింపరైరి. ఈ బిడ్డడు తొలి జన్మమునజేసిన పుణ్యములెట్టివో? పూర్వజన్మమున దేవుని వేదిధముల బూజించియుండును. అట్టి పరమేశ్వరుడొక్కడు కటాక్షించుచుండ బరులు కటాక్షింపనేల? పరమేశ్వరుడు కటాక్షింపకున్న బరులు కటాక్షించియు

ప్రయోజనమేమి? ఈ ముద్దుబిడ్డపై బరమేశ్వర కటాక్షము పరిపూర్ణముగ బ్రసరించియుండును. కాకున్న మహాప్రళయ సముద్రములో వటపత్రమున దేలు శ్రీమన్నారాయణునిబోలె నీ ముద్దుబిడ్డడు మహాసముద్ర తరంగములలో నిట్టటు దేలియాడుటెట్లు? పరమేశ్వర కటాక్షమును చూఱగొను నాతనికి పరులు సయితము సహాయపడుట సమంజసము. కావున వాయుదేవుడు సయితము యీ పసికూన దరిజేరుతెఱగున వీచుచుండెను. కావున ముద్దుబిడ్డడు త్వరలో సముద్రపుబొడ్డుజేరెను. ఈ పసికూన మరుసటి నాడు చేపలవేటకై సముద్రతీరమునకుఁబోయిన పల్లెవారలకంటబడెను. పల్లెవారలు ఆదొండతీగతో జుట్టిన పసిబిడ్డను రాజపుత్రునిగ గుర్తించి నాగరాజునకును, సుధర్మునకును ఈ వార్తను దెలియజేసిరి. ఇట్టివార్త నేయొక్కరు నమ్మజాలకుండిరి. సుధర్ముడు పల్లకినెక్కి పరివారముతో సముద్రపుబొడ్డునకు బయలుదేరెను. ఇట్లే నాగకన్నియ నాగరాజులు సయితమేతెంచిరి. సముద్రపుబొడ్డున ఆదొండతీగ జుట్టిన బిడ్డను జూచిరి. శోకానందములొక్కుమ్మడి జుట్టుముట్ట నాగకన్నియసుధర్ములూ బిడ్డనెత్తి ముద్దులాడిరి. బిడ్డడు పెరిగి పెద్దవాడై తనచెంతకువచ్చిన నర్ధరాజ్యమునిత్తునని నాగకన్నియతోజెప్పి సుధర్ముడు తన పట్టణమున కరిగెను. ఆదొండతీగను గురుతుగాజుట్టుటచే నీ బాలునకు ఆదొండవానుడని పేరిడిరి. ఈ బాలుడు నాగలోకములో దినదినప్రవర్ధమానుడై కుక్షపక్ష చంద్రునివలె బెరుగుచుండెను. కాలక్రమమున నితడు పెరిగి పెద్దవాడై యొకప్పుడు తన జనకుండెవ్వరని తల్లి నడిగెను. తల్లి ఆదొండవానునకు సుధర్మరాజు చరితమును వెల్లడించెను. సుధర్ముడు తనకు పూర్వము గుఱుతుగా నొసగిన యుంగరమును ఆదొండవానునకిచ్చి సుధర్మునికడ కేగుమని దీవించి పంపెను. ఆదొండవానుడు పయనమైపోయి సుధర్మునిచెంతకేగి నిజనామధేయము నెఱింగించి యుంగరమును జూపెను. సుధర్ముడు మిక్కిలి సంతసించి తన రాజ్యమును రెండుగ జేల్చి జ్యేష్ఠ పుత్రుడగు నాకాళరాజున కొకభాగము నిచ్చి రెండవ భాగమును ఆదొండవానునకిచ్చెను. ఈ భాగమునకు తొండమండలమని పేరు. ఇట్టి తొండమండలమును బాలించుటచే నితడు తొండవానుడను పేరు బడసెననియు గొందఱుండరు. సుధర్ముడు ఇవిధమున తనరాజ్యమును రెండుగజేసి యరువురు సుతులకు బంచియిచ్చి తొండవానునకు కొట నొక్కదానిని

క్రొత్తగ గట్టించి యిచ్చెను. ఇద్దానిని యిప్పుడు పుడుక్కోటయందురనియు గొందఱి ఆశయము. పుడుక్కోటయనగ క్రొత్తకోట యని యర్థము.

ఆకాశరాజు సంతతికై విలపించుట

ఆకాశ తొండమాను లిరువురు దమతమ సింహాసనముల నధిష్టించి తమతమ రాజ్యములను న్యాయ సమ్మతముగ బాలించుచుండిరి. ఆకాశ రాజు రాజ్యమును బాలించుచుండ గోవులు బహుశ్రీరములయి యుండెను. కేదారములు సస్యశ్యామలములయి యుండెను. వేయేల; భూమండలము స్వర్గతుల్యమయి యుండెను. ఆకాశరాజున కేచింతయు లేదు. కాని సుతులులేరను చింతమాత్రము రాజును క్షణక్షణము బీడింపసాగెను. ఒకప్పుడు ఆకాశరాజు సంతతికై వగచివగచి చింతాక్రాంతుడై గురువును రావించి యిట్లనెను. ఓ గురూత్తమా! హస్త్యశ్వరధవదాతి సంకులమగు రాజ్యమును చిరకాల మనుభవించితిని. నానా దానములను గావించితిని. తీర్థయాత్రలను సలిపితిని. పితృదేవతల ఋణమునుండి విముక్తి నొందింప జాలు పుత్రుని బడయనైతిని. నేనెట్టి పాపముల నాచరించితిని? పూర్వ మెవ్వని పుత్రుని జంపితిని? ఎట్టిపాపముచే నాకు పుత్రోదయము కలుగ దాయెను? పుత్రుని ముఖవద్యమును కన్నులార జూడనైతిని. చెవుల కింపుగ పుత్రుని రోదనమును విననైతిని. ఓ మహాత్మా! పుత్రుని గన కున్న నా పితృదేవతలకు దుర్గతులు సంభవింపగలవు. వేదవేత్తలు అపుత్రునకు గతులు లేవని యందురు. బంగారు పాత్రలో బుత్తునితో పా య సా దు ల నారగింపలేదు. జన్మాంతర పాపములచే బుత్తుని లాలింపలేదు. ప్రేమతో భూషణములను జేయించి పుత్రునలంకరింపలేదు. పుత్రులులేని నన్ను యమకింకరులు పాశములతోగట్టి యమసదనమునకు గొంపోవుదురు. నాకు పుత్రులులేరని వ్రాసిన చిత్రగుప్తుని వ్రాతలను నా పుత్రుడెన్నడు తుడిచిపెట్టును. ఓరీ! పుత్రోహీనుడా! యను యముని మాటలు వినుచుండ నాకు సుఖమెట్లు గలుగును. నేను నా పితృదేవతల కును నాకును సరకమును సంపాదింపబుట్టిన మహాపాపిని. సుతులులేని కులమును, నీరులేని బావిని, భర్తలేని స్త్రీని సత్పరుషులు నిందింతురు. ఓ భూసురోత్తమా! నేనెందుబోవుదును? నాకేమిగతి? ఏ దేవుని శరణు

వేడి సంసార సాగరమును తరింతును ? బాలభావముచే నేడ్చు పుత్రుని ప్రేమతో లాలించు భాగ్యమెట్లు గలుగును ? చిటుగంటలను బొమ్మలను బంతులను పండ్లను యిచ్చి నన్ను ఏనుగుమూపున గూర్చుండబెట్టి నాయనా! మేళతాళములతో గ్రామప్రదక్షిణమునుజేయించుచు నన్ను సభాస్థలికిగొంపొమ్మని మిక్కిలి యుత్సాహముతో ముద్దులొలుకు పలుకులతో నన్నుగోరు పుత్రుని కోరికలనెన్నడు వినిమన్నింపగలను ? అని పలుకుచు విలపించి విలపించి యాకాశరాజు స్పృహతప్పి మూర్ఛవోయెను. కొంత తడవునకు దెలివినొంది మరల గ్రిందివిధమున విలపింపదొడగెను.

సుతునకు నేను కవచమునెన్నడు చేయింతును? రత్నములుపొదిగిన కిరీటమును పుత్రుని శిరమున నేనెన్నడు అలంకరింతును ? ముద్దుల బిడ్డను తొడపై గూర్చుండబెట్టి యెప్పుడానందింతును ? ఓ భూసురోత్తమా! నేను సుతునిముఖమును గనలేదు. జాత కర్మమును జేయలేదు. సుతునకు విద్య గణప నారంభింపలేదు. పెండ్లిజేయ నమకట్టలేదు. పుత్రుడు రాజ్యము నేలుచుండ సుఖింపలేదు. సుతునిపై రాజ్యభారమునిడి కులఘర్షాదలను బాటించి. తపోవనముల కేగలేదు. ఓ మహానుభావా ! పుత్రహీనుడనగు నాకు ఎట్టిగతి కలుగును ? నిష్ప్రయోజనమగు నా జన్మము పావనమగు సుధర్మని కులమున వ్యర్థముగదా! పుణ్యశాలురుకానిమానవులకు బుత్తులు కలుగనేరరు. బహుపుణ్యములచే మానవులు పుత్తులను బడయుదురు. మహాపాపినగు నాకు బుత్తియు గలుగదాయెను. ఓ వరదా ! ఓ రంగేశా ! ఓ జగన్నాథా ! ఓ జగద్గురో ! ఓ సుబ్రహ్మణ్యా ! ఓ సురాధీశా ! ఓరామ కృష్ణా ! నమోనమః. ఓ వేంకటేశా ! ఓ రమాకాంతా ! ఓ వరాహవదనా ! ఓ అచ్యుతా ! ఓ నారాయణా ! ఓ కృపానిధే ! యనుగ్రహింపుము.

శ్లో॥ సుపుత్ర వంతః ఖలుభాగ్యవంతోఽ

హ్యపుత్ర వంతో భువిదుఃఖవంతః ।

సంసారసింధో స్తరణేఽన్మృశక్తః

కామేగతిః కర్మఫలాను భోగినః ॥

లోకములో సుపుత్రులుగలవారలు భాగ్యశాలురు; ధన్యులు; పుత్రులు లేనివారు మిక్కిలి దుఃఖవంతులు. పుత్రులులేని సంసారులు పున్నామ

నరకమున బడుదురు. నేనీ సంసారమును దాటజాలను. పూర్వజన్మములో జేసిన కర్మఫలముల సనుభవించు నాకేమిగతికానున్నదో! యని విలపించు నాకాశరాజు నోదార్చి గురువు సుతుని బడయుటకై యజ్ఞమును జేయుమనెను. భూసురోత్తముని పలుకులాలించి యాకాశ మహారాజు యజ్ఞము నాచరింప సమకట్టెను. ద్విజమంత్రిగణములతోనేగి యొక్క శుభముహూర్తమున బంగారు నాగళ్ళతో యజ్ఞభూమిని దున్నింప నారంభించెను. యజ్ఞభూమిని దున్నించుచుండ నాకాశరాజు సహస్ర పత్రమగు నొక్క కమలమును నాగటిచాలులో గాంచెను. ఇదియేమి చిత్రమనిచూడ నా కమలపత్రములలో శుభలక్షణములతోనొప్పుచు లక్ష్మీదేవినిబోలు నొక చక్కని చుక్క గన్నట్టెను. అక్కన్యనుగాంచి యాకాశరాజు పరమానందభరితుడై శుభలక్షణములతో రమాదేవినిబోలు నీ కన్యను నాకు బరమేశ్వరుడు బ్రసాదించెను. దైవమాయ యేరికిగాని దురత్యయము గదా! ఈ బిడ్డ యెవ్వరై యుండునో! యనిచూచుచుండ నాకాశవాణి “ఈమె బహు పుణ్యాత్మరాలు, నీవు యీమెను సంరక్షింపుము” అనెను. ఆ పలుకులు విని యాకాశరాజు పరమానందమున మునిగితేలుచు నా కన్యారత్నమును తోడ్కొని చని నిజాంతఃపురమునకుబోయి ధరణీదేవితో నిట్లనెను. ప్రేయసీ! ఈ శుభలక్షణములతోనొప్పు ముద్దులొలుకు బిడ్డను జూడుము. దైవమీ బిడ్డను మనకు బ్రసాదించెను. కడుపార గన్నబిడ్డనుబోలె నీ బిడ్డను గాపాడుమని కన్యాలాభోదంతమును తెలియజెప్పెను. అద్భులకు సకలదానముల నొసగెను.

ఇక్కన్యారత్న మేతెంచుట శుభసూచకమోయన నాకాశరాజుభార్య గర్భమును దాల్చెను. క్రమక్రమముగ తొమ్మిది మాసములు నిండి పదియవ మాసము రానంత నొక్క శుభలగ్నమున రాచతీవితోనొప్పు బాలుని గనెను. ఆకాశరాజు సతీసమేతుడై పరమానందము నొందెను. భూసురులకు సకల దానములను జేసెను. పుత్రునకు వసుదాతయని పేరిడెను. పద్మగర్భమున దొఱికిన కన్యారత్యము పద్మముఖియై యుండుటచేతను, పద్మములో దొఱకుటచేతను, శుభలక్షణములతో లక్ష్మీదేవినిబోలియుండుటచేతను ఆ కన్నియకు బద్మావతియని పేరిడెను. ఈ బాలబాలిక లిరువురు

శుక్ల పక్ష చంద్రుని పగిది దినదిన ప్రవర్ధమానులగుచుండిరి. బిడ్డలులేకున్న గావలెనను చింతయు, బిడ్డలు కలిగి పెరిగి పెద్దలుకానంత వారికి దగిన వరులుగావలెనను చింతయు లోకులకు సహజము. కావున వద్మావతి పెరిగి యుక్తవయస్కురాలుకానంత నామెకు తగిన వరుని జూడవలయునను చింతయు నాకాశరాజు నావరించెను.

ఇట్లులుండ బద్మావతి యొక్కనాడు సఖురాండ్రతోగూడి యుద్యాన వనమునకు బోయెను. అప్పట్లున నారదుడు వృద్ధతాపన వేసముతో నట కేతెంచెను. ఉద్యానవనమునకేతెంచు వృద్ధతాపనుని గనుపెట్టి యాత డెవ్వడై యుండునో కనుగొనుమని పద్మావతి తన సఖురాండ్రను బంపెను. అంతలో నారదుడు తాను చంద్రవంశపు రాజుల కులగురువుననియు లజ్జింప బనిలేదనియు బలికి పద్మావతీదేవిని సమీపించి కరకమలమునుజూపిన భావి శుభములను దెలుపుదుననెను. అంత బద్మావతీదేవీ చేయిజూచి చూపుచు భావి శుభములను నిజముగ దెలుపమనెను. నారదు డామె పాణితలమును బరికించి పద్మావతితో నిట్లనెను. తల్లీ ! నీ పాణితలములు పద్మరేఖలతో నొప్పుచున్నవి. నీ ముఖము చంద్రులిబోలియున్నది. నీనేత్రములుకమలములనుబోలియున్నవి. ముక్కుతలపుష్పమునుబోలియున్నది. నీ చెక్కిళ్లు అద్దములనుబోలియున్నవి. నీ కనుబొమలు ధనురాకారమును బోలియున్నవి. దంతములు దాడిమగింజలను బోలును. నీ యధరము ఎఱ్ఱదామరనుబోలియున్నది. నీ వేణీయు వక్రములగు నల్లని ముంగురులచే విరాజిల్లుచున్నది. నీ ఫాలము రత్నపీఠమునుబోలియున్నది. నీ చెవులు చక్కిలములనుబోలియున్నవి. శరీరము నిరుపమానమగు మన్మథ మండిరమునుబోలియున్నది. నీ కంఠములో నీడ జూడనగును. వక్షోజముల సొంపు జెప్పనేల? నీ యుదరము అరటాకునుబోలియున్నది. నాభి నిమ్మమయి యున్నది. నీ నడుము సింహేంద్రమధ్యమును బోలియున్నది. నీ తొడ లరటికంబములనుబోలియున్నవి. నీ జఘనము వేదివలె నున్నది. నీ గమనము గజేంద్ర గమనమునుబోలియున్నది. నీవెట్టి సుకృతముల నాచరించియుంటివో? తల్లీ ! నిన్ను ముల్లోకనాథుడు చేబట్టునవి ముద్దుఱ్ఱాలుక బలికి నారదుడు అంతర్ధానము నొందెను.

వకుళాదేవి పూర్వజన్మవృత్తాంతము

వకుళాదేవి పూర్వజన్మమున యశోదాదేవిగానుండి నిరామయు డగు గోవిందుని భజించెను. గోవిందుని తన తనివిదీర బెంచి పెద్దవానిని జేసెను. గోవిందుడు పదునాఱువేల నూటయెనమండుగుర గోపికలను జేపట్టెను. అష్టపట్టమహిషులను పరిణయమాడెను. బిడ్డలను గనెను. మనుమల నెత్తెను. కాని యశోదాదేవి ముచ్చటదీర గోవిందుని పెండ్లి మాటలలో జోక్యమును గలుగజేసుకొనలేదు. గోవిందుడు యెందఱనో పెండ్లాడినను యశోదాదేవి గోవిందుని యే పెండ్లికి నేగలేదు. ఏ లాంఛనములను మర్యాదలను బడయలేదు. ఈ కొఱత మాత్రము యశోదను చిరకాలము బీడింపజూచ్చెను. ఒకప్పుడు యశోద తన కోరికను శ్రీకృష్ణునితో వెల్లడించెను. అంత శ్రీకృష్ణుడు ఆమె కోరికను కలియుగములో వేంకటేశ్వరావతారమున సఫలము గావించు ననెను. ఆ యశోదాదేవి నేడు వకుళా రూపమున వేంకటాచలమున నివసించు వేంకటేశ్వరుని తనివిదీర సేవించుచుండెను. శ్రీవేంకటరమణుడు ఆమెతో తృప్తిగలుగు విధమున వేంకటాచలమందు ప్రాకృత పురుషుడట్లు సంచరించుచుండెను.

శ్లో॥ కలౌకలుషచిత్తానాం పాపాచార రతాత్మనామ్ ।

రక్షణార్థం రమాకాంతో రమతే ప్రాకృతోయథా ॥

దైత్యానాం మోహనార్థాయ సురాణాం మోదనాయచ ।

క్రీడతే బాలకైర్బాలో జగత్పాలక బాలకః ॥

జగన్మోహన సౌందర్య లీలామానుష విగ్రహః ॥

పరమేశ్వరుని లీలావతారములకు శిష్టులగు భక్తులపాలనమే ప్రధాన లక్ష్యము. దుష్టశిక్షణము సయితము లీలావతారములకు మఱియొండు ప్రయోజనము కలదు. అట్టి లీలామానుషావతారముకల శ్రీ వేంకటాచలము దివ్యక్షేత్రము. మానవులకు బహుజన్మ సంచిత పుణ్యములచే నీ క్షేత్ర దర్శనభాగ్యము లభింపగలదు. దేవతలు సయితము యీ క్షేత్ర దర్శనమునుజేయ నువ్విళ్ళూరుచుందురు; మానవులమాట చెప్పనేల?

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వేటకు బోవుట

ఇవిధమున వేంకటాచమందు లీలావతారుడై విహరించు శ్రీ వేంకటేశ్వరుం డొక్కనాటి ప్రొద్దుటలేచి కాలకృత్యములను దీర్చికొనెను. కడువేడుకతో వకుళాదేవి సన్నద్ధముచేయ బాలభోగము నారగించెను. ముద్దులొల్కు పసిడి వల్లడమునుదాల్చెను. కొనలందు ముత్యాలకుచ్చులు వ్రేలాడు కాశికోకను తన నడుమున బిగించెను. శిరోజములను తైలముతో సంస్కరించి పూలతో కొండె జుట్టెను. పిమ్మట మేలైన చందుకావి రుమాలను తలపై జుట్టెను. స్వర్ణయజ్ఞోపవీతమును చూపరులకు గనబడు చందమున సరిగంచు సన్నని వలువను వల్లెవాటుగ మేనదాల్చెను. నిలువు టద్దముచెంత నిలచి ఫాలమున ముద్దులొల్కు తిలకమును దిద్దెను. కంఠాభరణములను దాల్చెను. భుజములకు కంకణములను బెట్టెను. పూలమాలలను ధరించెను. పోకలు కవట తమలపాకులు పచ్చకర్పూరములవంగములు యాలకులు జాణికాయ జాపత్ర మున్నగు తాంబూల ద్రవ్యములను రత్నములను బొదిగిన తాంబూల కరండికలోబెట్టి బంగారు సున్నపు భరిణెనుంచి చేతబట్టెను. ధనుర్బాణములను దాల్చెను. రత్నములను పొదిగిన బంగారు పాదుకలను దొడిగెను. ఇట్లు జగన్మోహనాకారమునుదాల్చి వేటకుపోవనెంచి యశ్వమును మనసులో దలపెట్టెను. అంతలో బదునై దుయడుగుల యెత్తగు యశ్వమొక్కటి వేంకటేశ్వరుని యెదుట నిలబడెను. ఈ యశ్వమునకు ఫాలమున సువర్ణ తిలకము మెఱయుచుండెను. మూపున విలువగల జీను మున్నగు పరికరములు అమరియుండెను, అశ్వము వాయువేగ మనోవేగములతో నొప్పుచుండెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఆ గుఱ్ఱముపై నెక్కి వేంకటాచలమును దిగి పలు మృగములను వేటాడ మొదలిడెను. సింహ శరభ శార్దూల మాతంగాదులను చిరకాలము వేటాడెను. అంతలో నొక మదపుచేనుగును గాంచి దానిని వేటాడనెంచి వెంటాడెను. ఆ మదపుచేనుగు తన ప్రాణములను గాపాడుకొనుటకై పరువిడసాగెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఆమదపుచేనుగు వెన్నంటి సార్థయోజన పర్యంతము బోయెను. అంత నా మదపుచేనుగు ఆకాశరాజు నుద్యానవనప్రాంతమున వెనుదిరిగి తొండము సాచి గర్జించి శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు సాష్టాంగముగ సాగిలబడి తనిదారిని తాబోయెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు యిదియేమి చోద్యమోయని చూచుచుండు సంతలో నా మదపుటేనుగు వేంకటేశ్వరుని దృష్టిపథము దప్పెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడట్లుచూచుచుండ నొక చక్కని రాచకన్నియ సఖిపరివృతు రాలై యుద్యానవనమున దిరుగుచు వేంకటేశ్వరుని కంటబడెను.

పద్మావతీ వేంకటేశ్వరుల తొలి సమావేశము

పద్మావతీదేవి పూదోటలో సఖురాండ్రతోగలసి విహరించుచు మదపు టేనుగుచేయు ఘీంకారమునకు వెఱగొంది కొంత తడవునకు నేదదీఱెను. పద్మావతి తన సఖురాండ్రతో నొక చెట్టుప్రక్కన డాగియుండెను. ఇంతలో శ్రీవేంకటేశ్వరుడు వీరిజాడల సరసి వీరిచెంత కేగుచుండెను. అప్పట్లున బద్మావతియు సఖురాండ్రును వేటకానివేసముతోనొప్పు వేంకటేశ్వరుని జూచి యితడెవ్వరై యుండునోయని గుసగుసలుపోవ నారంభించిరి. అంతలో బద్మావతి యా వేటకాని కులశీలగోత్ర నామదేయములను, తల్లిదండ్రులను నివాస దేశమును, వృత్తిని, బంధుగులను దెలియగోరి తన చెలికత్తెల సంపెను. ఇంతలో తురగారూఢుడైన వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీ సఖురాండ్రను సమీపించెను. పద్మావతీ సఖురాండ్రాతనిజూచి యిట్లనిరి. నీవెవ్వరవు? ఎందుల కేతెంచితివి? నీకిచట నేమి కావలయును? ఇందు బురుషులు లేరు. పొమ్ము! పో పొమ్ము!! అనిరి. అంతట తురగారూఢుడైన వేంకటేశ్వరుడు రాజపుత్రితో తనకు గార్యముకలదనెను. అంత నా సఖురాండ్రు వేటకానినిజూచి యిట్లనిరి. నీకు రాజపుత్రితో గల కార్యమేమి? నీ దేశమేది? నీ పేరేమి? నీ తలితండ్రులెవ్వరు? అన్నదమ్ము లెవ్వరు? అప్ప చెల్లెండ్రెవరు? నీ కులమేమి? గోత్రమెద్ది? అనుచు నా సఖురాండ్రు వేటకానిపై ప్రశ్నల వర్షమును గురిపించిరి. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీ సఖురాండ్ర ప్రశ్నలవర్షమునకు సంగ్రహముగ తడబడక తనకు కన్యా పేక్ష కలదని బదులుచెప్పి పద్మావతీదేవి చెంతకేగి యిట్లు చెప్పదొడగెను.

మా పెద్దలు మమ్ములను చంద్ర వంశమున బుట్టితిమందురు. నా తండ్రి వసుదేవుడు. నా తల్లి దేవకీదేవి. నా యన్న భిలరాముడు. నా చెల్లెలు సుభద్ర. అర్జునుడు నాకు మిత్రుడు. పాండవులు నాకు బంధువులు.

నేను కృష్ణపక్షమున బుట్టితిని. నా దేహకాంతి నల్లనిది. కావున నన్ను కృష్ణుడందురు. నా పుట్టుపూర్వోత్తరములను జెప్పితిని అనుచు వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతిని తన పుట్టుపూర్వోత్తరములను దెలుపమనెను. అంత పద్మావతి వేంకటేశ్వరునితో నిట్లు జెప్పదొడగెను. ఓ కిరాతాధిపా! నేను ఆకాశరాజ తనయను. నా పేరు పద్మావతి. మా వంశము చంద్రవంశము. మా గోత్రము అత్రి గోత్రము, ఓ కిరాతాధిపా! నీ విటనుండి వెంటనే వెడలిపోమ్ము; అనెను. అంత నా పద్మావతినిజూచి వేంకటేశ్వరుడిట్లనెను. ఓ పద్మావతి! కఠోరముగ బలుకనేల? ఆదరముజూపి మాటలాడుము. అన్నా తురుడై యొక్క డరుగుదెంచును. ఆతనికి అన్నముబెట్టు నాతడు పున్నెము నొందును. నీరములనిచ్చియు బున్నెము నొందును. అన్నోదకముల నీయకున్నను ఆదరముజూపి మాటలాడియు బున్నెము నొందును. కసరి కొట్టునాతడు అన్నమునుబెట్టియు బున్నెమునొందజాలడు. నన్ను కసరికొట్టు కుము. నేను కామాతురుడనై యేతెంచితిని. నా కోరికను సఫలముజేసిన యిహ పర సుఖములను బడయుదువు. కసరికొట్టనేల? నన్ను జేపట్టు మనెను. ఆ కిరాతునిమాట లాలకించి క్రోధముచే గన్నులెఱ్ఱబాట పద్మావతి యిట్టులనెను. ఓరీ మూఢా! నీవు నోటికివచ్చినట్లు వదరుచుంటివి. నీకు బ్రతుక నాశలు చెల్లెనా? అనెను. ఆకాశరాజునకీ వృత్తాంతము తెలియ నిన్ను తుదముట్టించును. పో పొమ్ము!! అనెను. అంత పద్మావతిని జూచి వేంకటేశ్వరుడు యిట్లనెను. నా యభిలాష సఫలముకానంత మరణము సయితము నాకు సుఖకరము కాగలదు. నా కోరికలు తీరకున్న నాకు మరణ మెట్లు సంభవింపగలదు? నీ జనకుడు సయితము నన్నేల జంప నుంకించును? నే నాడిన మాటలలో దప్పిదమేమి యున్నది? నేను కన్యా కాముడను. నీవు కన్యవు. నా మాట నంగీకరింపుమనెను. అంత పద్మావతి మిక్కిలిక్రుద్ధురాలై కిరాతునితో నిట్లనెను.

ఓరీమూఢా! మూర్ఖభావముచే నీకు గలుగబోవు విపత్తు నెఱుగజాల కున్నావు. ఈ వృత్తాంతమునఱసినచో నాతండ్రి నిన్ను బందీకృతుని జేయ గలడు. కాలహరణమేల? ఇటనుండి తొలగిపోమ్ము! అనెను. వేంకటేశ్వరుడు తన యభిలాషను మరల్చుజాలక పద్మావతితో మరల నిట్లనెను. ఓ పద్మావతి! నాకు మరణముకలదని తెలియును. తెలిసియు నిన్ను

జేపట్ట నెంచితిని. పుట్టినవారలు గిట్టుట తధ్యమేకదా! ఆకాశరాజుమాత్రము నిరపరాధినగు నన్నేల జంపును? అని పల్కుచు గుఱ్ఱమును పద్మావతీదేవి చెంతకు జోసీయసాగెను. అంత పద్మావతీ కిరాతునితో నిట్లనెను. ఓరీ కిరాతా! నీ తల్లిదండ్రులను బరిత్యజించితివి. అన్నదమ్ములను గోల్పోయితివి. వనములలోదిరుగుచు అనాదుడవై చావనేల? అనుచు గుఱ్ఱముపై రాలనురువ్వ నారంభించెను. అవ్విధమున పద్మావతీయు, పద్మావతీ సఖురాండ్రును వేంకటేశ్వరుని గుఱ్ఱముపై రాలను రువ్వ నా యశ్వము నేల బడి ప్రాణములను బాసెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు మృతాశ్వమును దిగు లొంది చూచుచుండ పద్మావతీదేవి తన సఖురాండ్రతో నింటికేగెను. వేంకటేశ్వరుడు ప్రాకృత పురుషునివలె గొంతతడవు వగచి ఉత్తరాభిముఖుడై చని కొండనెక్కి తనయింట బ్రవేశించెను. పరమానందభరితుడయ్యును బ్రాకృతునివలె జింతాక్రాంతుడయ్యెను.

వకుళాదేవి వేంకటేశ్వరుని ఊరడించుట

ఇవ్విధమున వేంకటేశ్వరుడు తన పర్యంకమున జింతాక్రాంతుడై పరుండియున్న అవసరమున వకుళాదేవి నవకాయ పిండివంటలతో షడ్రసోపేతాన్నమును గొనివచ్చి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పుట్టలో దన పర్యంకమున బరుండియుండుటను గాంచెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు కేవలము అటుబరుండి యుండక వేడి నిట్టూర్పులను బుచ్చుచుండెను. కన్నీటి ధారలను గార్చుచుండెను. నిత్యము షడ్రసోపేతాన్నమునుగొనివచ్చువేళ తన్నుబలుకరించు నాతడు నేడేలకో తన్ను బలుకరింపడాయెను. ఇట్టి రమాక్రాంతునిజూచి వకుళాదేవి యిట్లు బలుకరించెను. ఓ గోవిందా! లే లేమ్ము. పరుండెదవేల? ఓహరీ! పగటివేళలందు మున్నెన్నడు నిదురించినవాడవుకావు. మున్నెన్నడును దుఃఖించినవాడవుకావు. నీవు దుఃఖించునట్లు దోచుచున్నది. నీవిపుడు దుఃఖింపనేల? నీ మనసులోని యంశమును దెలుపుము. షడ్రసోపేతాన్నమును దెచ్చితిని, లే లేమ్ము. ఆరగింపుము. అనుచు వకుళాదేవి వేవిధముల బుజ్జగింప నారంభించెను. అయ్యును శ్రీహరి పలుకడాయెను. వకుళాదేవికి కడుపుతీపు మఱింతకాజొచ్చెను. అంత వకుళాదేవి శ్రీహరితో మరల నిట్లు పలుక నారంభించెను. ఓ గోవిందా! నీవు వనములలో నేమిచూచితివి.

నీకింత దుఃఖమేల? నీవు దుఃఖములేనివాడవయ్యను దుఃఖితునివలె గనబడనేల? నీ మనసులోని యభిలాషను దెలుపుము. తెచ్చిన యన్నమును నీవు తినకున్న నాకు దుఃఖము పొంగిపొంగి వచ్చుచున్నది. సకల లోకార్థినిబోగొట్టు ఓ పుణ్యమూర్తి! నీకు నమస్కారము. ఓహరీ! అరణ్యములలో నీవు ఎట్టి గంధర్వ కన్యను జూచితివి? ఎద్దానిపొందు నభిలషించి నీకిపుడీ చిత్తవైకల్యము? ఓ జగద్గురో! కామార్తులగు నే కన్నయ భక్త పరవశుడగు శ్రీహరిని మోహింపజేసెను? ఓ గోవిందా! నీ యభిలాషను దెలుపుము. నీ యభిలాషను క్షణములో నెరవేర్తును. అరణ్యములో గ్రూరమృగములనుజూచి భయపడితివో? భయంకరులగు చోరులనుగాంచి భీతిల్లితవో! భూతప్రేత పిశాచాదులనుజూచి బెదరితివో తెలుపుము. ఆ దోషములువాయ మంత్రంపజేయుదును. యంత్రములను గట్టింతును. మూలికలను గట్టింతును. ఔషధముల నిప్పింతును. నీకుగల సకలబాధలను దొలగింతును. లే లేమ్ము. చెప్పుము అన్నను వేంకటరమణుడు పలుకఁడాయెను. అంతట వకుళాదేవి తానుతెచ్చిన షడ్రసోపేతాన్నము నటబెట్టి గోవిందునిచెంత గూర్చుండి గోవిందునితనువుపై జేయిపై చిదేహమంతయు నిమరుచు పలుతెఱగుల గోవిందు నోదార్ప నారంభించెను. తన యభిలాషను దెలుపుమని గోవిందుని మెల్లమెల్లన వేనోళ్ల బ్రతిమాలజొచ్చెను. వేంకటేశ్వరుడు తుదకు వేడి నిట్టూర్పులను బుచ్చుచు కడుదుఃఖముతో మెల్లమెల్లన తన మనోగతము నివ్వధమున వకుళాదేవికిజెప్ప మొదలిడెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వకుళాదేవితో దుఃఖహేతువును వివరించుట

ఓ తల్లీ! నన్ను గంధర్వ కన్య మోహింపజేయలేదు. నన్ను యేమునికన్నయయు మోహింపజేయలేదు. భూతప్రేత పిశాచాదులు నన్ను బెదరింపనేరవు. శరభ శార్దూలాది వన్యమృగములకు నేను భీతిల్లువాడనుగాను. నేను మృత్యుదేవతకు సయితము మృత్యుదేవతనై సంచరింతును. నా పేరు దలపెట్టినంత శరభ శార్దూలాది వన్యమృగములు, భూతప్రేత పిశాచాదులును దిక్కులుదోచక పాటిపోవును. ఓ తల్లీ! నేనొక్క సుందరాంగిని జూచితిని. ఆమె ముఖము పూర్ణచంద్రుని దిక్కిరించుచుండెను.

అమె నల్లని ముంగురులు తుమ్మెదలవలె నుండెను. కనుబొమలు ధనురా కారమునుబోలియున్నవి. వేయేల? నామె శరీరమున ముద్దులొలుకు చున్నవి. అమె నామధేయము పద్మావతి. అమె తండ్రి యాకాశరాజు. ఈ పద్మావతి లక్ష్మీదేవివలె నున్నది. నా పున్నెము లామెను దిలకించుటచే ఫలవంతములాయెను. అమెను జేపట్టనిచో భూమండలమున నా జన్మము నిరర్థకము. అందులకు వలయు ప్రయత్నములను సలిపి నా యభిలాషను దీర్చుము. లేనిచో నేను జీవింపజాలనని తెలియుము అనెను. అంత వకుళాదేవి శ్రీ వేంకటేశ్వరునిమాటలాలించి శ్రీవేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ వేంకటరమణా! నే నిందులకు వలయు సకల ప్రయత్నములను సలిపి నీ యభిలాషను క్షణములో సఫలము గావించును. ఆ పద్మావతి నివసించు దేశమును నా కెఱిగింపుము. ఆ దేశమునకు బోవు మార్గమును జెప్పుము. ఓ గోవిందా! అమె పూర్వపు జననమునందు ఎవ్వరై యుండెను? ఇపుడెందులకు భూమండలమున బుట్టెను? అనెను.

పద్మావతీదేవి పూర్వజన్మ వృత్తాంతము

అంతట శ్రీవేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీ పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును యీ క్రిందివిధమున వకుళాదేవికి జెప్ప నారంభించెను. ఓ తల్లీ! నేను త్రేతాయుగమునందు రామావతారమును బడసియుంటిని. అప్పట్లైన పితృవాక్య పరిపాలనార్థమై నా యర్ధాంగియగు సీతాదేవితోడను, సోదరుడగు లక్ష్మణునితోడను దండకారణ్యములందు నివసింపబోయియుంటిని. భార్యతోడను, సోదరునితోడను దండకారణ్యములలో పర్ణశాలను నిర్మించుకొని నివసించుచుంటిని. ఒక్కనాడు అరణ్యములలో నేను వేటాడుటకై వెడలియుండ నా క్షేమమునరయుటకై సీతాదేవి లక్ష్మణుని యరణ్యములకు బంపెను. అప్పట్లైన లోకకంటకుడగు రావణుడు నా యర్ధాంగియగు సీతాదేవి నపహరింపబూనెను. సీతాదేవి భయవిహ్వలురాలై హా రాఘవా! ఓ లక్ష్మణా! యని యెలుగెత్తి యేడువ నారంభించెను. ఆ రోదనమును విని అగ్నిహోత్రుడటకేతెంచి సీత నపహరింపబూనిన రావణునిజూచి యిట్లనెను. ఓ రావణా! ఈమె నిజమగు సీతకాదు. నీవు సీత నపహరింతువను వెఱుపుచే శ్రీరాముడు తన సీతను నాచెంత దాచెను. నీవు నాకు

బ్రియుడవగుటచే నీ కీ వృత్తాంతమును దెలిపితిని. నిజమగు సీతను నీ కిత్తునని పలికి రావణు డవహరింపబూనిన నిజమగు సీతను తనవెంట దోడుకొని చని స్వాహాదేవికి నొప్పగించి భద్రముగ గాపాడుచుండుమని జెప్పెను. ఇట్లు నిజమగు సీతను భద్రపఱచి పూర్వము ఒకప్పుడు రావణుడు తన్ను అవమానపఱచుటచే రావణుని కులమును ద్రుంతునని శపథముబూని తనయింట నివసించుచున్న వేదవతి యను నామెను సీతరూపమున గొనివచ్చి యీమె నిజమగు సీతయని రావణుని నమ్మించి రావణున కిచ్చెను. రావణుడు ఆమెను నిజమగు సీతనుగా నమ్మి యీమెను దోడ్కొని లంకకు జనెను. రాముడు సముద్రమునుదాటి లంకలో బ్రవేశించి రావణునిద్రుంచి లోకావవాదమును బాయుటకై సీతాదేవి (వేదవతి) నగ్నిప్రవేశము గావింపుమనెను. సీతాదేవి (వేదవతి) యగ్నిలోబడునంత నగ్నిహోత్రుడామెనుగాచి పూర్వము తాను స్వాహాదేవికి నొప్పగించిన నిజమగు సీతను గొనివచ్చి శ్రీరామునెదుట బెట్టెను. సీతా వేదవతులిరువురు నొక్కపోలికనుండుటచే శ్రీరాముడు తన యర్థాంగిని గుర్తుబట్టినేరక దిగ్భ్రాంతుడై యుండెను. అప్పట్టున నిజమగు సీతాదేవి శ్రీరామునకు వేదవతినిజాపి యట్లనెను. ఓ నాథా! ఈమె వేదవతి. పూర్వము రావణుడీమె నవమానింప నీమె యతని కులధ్వంసమును గావించునని ప్రతినబూనెను. రావణుడు దండకారణ్యములలో నన్నపహరింపబూనినంత నీమె నా వేసమునుదాల్చి రావణుని లంకకేగి పడరానిపాల్లను బడెను. అనుగ్రహించి యీమెనుగూడ జేపట్టుము అనెను. అంతట శ్రీరాముడు తా నప్పట్టున నేకపత్నిప్రతస్తుడగుటచే రాబోవు కలియుగమున వేంకటేశ్వరావతారములో నా యభిలాషను దీర్చెద ననెను. ఆ వేదవతీదేవి యిప్పుడు పద్మావతీదేవియై పుట్టెననుచు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీదేవి పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును వకుళాదేవికి జెప్పెను. వకుళాదేవి వేంకటేశ్వరునిపలుకులాలించి మిక్కిలి ముదముజెందెను. అంత వకుళాదేవి నారాయణపురమునకుబోవనెంచి వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను.

వకుళాదేవి నారాయణపురమునకు బోవుట

ఓ వేంకటరమణా! నేను నారాయణపురమునకుబోయి నీ యభిలాషను సఫలముగ జేయుదుననెను. అంత వేంకటేశ్వరుడు పర

మానందభరితుడై దిగ్గున పర్యంకముపైనుండి లేచి వకుళాదేవి తెచ్చిన యన్నము నారగించెను. అంత వకుళాదేవి నారాయణపురమునకుబోవ నన్నద్ధురాలై మార్గమును దెలుపుమని శ్రీ వేంకటేశ్వరు నడిగెను. ఆమె మాటల నాలకించి వేంకటరమణుడు ఆమెతో నిట్లు నెను. ఈ వేంకటాచలమును దిగి దక్షిణాభిముఖముగబోయిన కపిలతీర్థము కలదు. అందులో మునిగి వేంకటేశ్వరుని కోరిక లీడేరునట్లు కపిలేశ్వరునకు మ్రొక్కుము. అటనుండి పద్మానరోవరమునకు బొమ్ము. కార్యమును సఫలము గావించుకొని రమ్మ అనుచు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వకుళాదేవిని బంపెను.

వకుళాదేవికి పద్మావతీదేవియొక్క చెలికత్తెలు పద్మావతీ వృత్తాంతమును దెలుపుట

వకుళాదేవి వేంకటాచలమున బయలువెడలి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చెప్పినచోప్పున బోవుచు శివాలయమునకు వచ్చునంత శివాలయములో గొందఱు కన్నియలుండిరి. వకుళాదేవి వారినిజూచి యిష్టాగోష్టి సలుపుచుండునంత నా కన్నియలు తమ వృత్తాంతమును వకుళాదేవితో నిట్లుజెప్ప మొదలిడిరి. ఆకాశరాజపుత్రియగు పద్మావతికి మేము చెలికత్తెలము. నిన్నటి దినమున పద్మావతీదేవి మమ్ములను వెంటబెట్టుకొని యుద్యానవనమునకుబోయి అందు విహరించుచుండెను. అప్పట్టున మన్మథరూపముతో నొప్పు నొక కిరాతుడు గుఱ్ఱముపై నెక్కి మాచెంతకేతెంచెను. మా పద్మావతీదేవిని జేపట్టుదునని పంతముపట్టెను. మా పద్మావతి యా కిరాతునిపై మిక్కిలి కోపించి యతనిగుఱ్ఱముపై రాలనురువ్వించెను. అంత నాగుఱ్ఱము నేలబడి యసువులను జానెను. ఆ కిరాతుడు తన గుఱ్ఱమునకై కొంత తడవు విచారపడి మా యుద్యానవనమునువీడి యుత్తరపుడెన బోయెను. అంతటనుండియు మా పద్మావతి జ్వరమూర్ఛితురాలై యుండెను. ఆమె జనకుడగు నాకాశరాజు యీ వృత్తాంతమరసి మిక్కిలి చింతించి పద్మావతీ తాపహేతువును దెలుప బృహస్పతిని పిలువనంపెను. అంత బృహస్పతి యేతెంచి పద్మావతి నిన్నటిదినమున పూదోటలో నొక పురుషునిజూచి భీతి జెందెననియు, తచ్చాంతికై శివున కభిషేకము గావింపుమనియు జెప్పెను.

అందులకై శివునకు అభిషేకముగావింప నిం దరుదెంచితిమని పలికి వక్రశా
దేవిని తన వృత్తాంతమును దమ తెలింగింపుమనిరి.

వక్రశాదేవి పద్మావతిదేవి చెలికత్తెలకు తన వృత్తాంతమును దెలుపుట

అంత వక్రశాదేవి తాను శ్రీ వేంకటరమణుని దాసురాలననిచెప్పి
తనకు నాకాశరాజ సతీమణియగు ధరణీదేవితో మాటాడవనియున్నదనెను.
రాజాంతఃపురమునం దొరులకు ప్రవేశము సులభలభ్యముగాదు కావున
తన్ను రాజాంతఃపురమునకు గొనిపోవ నా చెలికత్తెలను ప్రార్థించెను. ఆ
చెలికత్తెలు వక్రశాదేవి ప్రార్థనలకు వల్లెయనిరి.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఎఱుకలసాని వేసముతో నారాయణపురమునకు బోవుట

ఇది యిట్లుండ శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వక్రశాదేవినిబంపియు స్వస్థ
చిత్తుడు కాజాలదాయెను. లోకములో నేకపుత్రుడు అపుత్రుడుకదా! అట్లే
ఒక కన్ను గలవాడు కండ్లులేనివానితో తుల్యుడు. స్త్రీలు యత్నించు
పనులు సయితము అట్లే సఫలములుకాకపోవచ్చును. కావున శ్రీ వేంకటే
శ్వరుడు వక్రశాదేవిని బంపియు జింతాక్రాంతుడై లీలావతారుడగు తాను
యాబది వత్సరముల వయసుగల ఎఱుకలసాని వేసమును బూనెను. నార
బట్టను గట్టెను. చినిగిన రవికెను దొడిగెను. బ్రహ్మను శిశువుగాజేసి పైట
చెరగులో మూపున వ్రేలాడగట్టెను. మహేశ్వరుని చేతికి నూతగట్టగ
బట్టెను. జుట్టు విరబోసికొని ధాన్యపుగంపను తలపైబెట్టెను. గురివింద
గింజల పూసల దండలను మెడలోపైచెను. ఈమెరూపు లంబోదరము.
లంబకర్ణము. చూపరులకు అచ్చు సోదెజెప్పుదానివలె నుండెను. ఈ తీరున
వేంకటరమణుడు ఆకాశరాజునకు బ్రధానపట్టణమగు నారాయణపురమున
బ్రవేశించి “సోదె అమ్మోయ్; సోదె” అని యఱచుచు బోవుచుండెను.
అంత నా పురస్త్రీలు యీమెనుజూచి పద్మావతీదేవి యనారోగ్యమునకు

గారణమును ఈమె చక్కగ సోదె జెప్పగలదని ముచ్చటపడి యీమె వృత్తాంతమును ధరణీదేవికి దెలిపిరి. అంత నా ధరణీదేవియు గొంత చింతబాయగలదని తలచి యెఱుకలసానిని తోడుకొనిరా' పురస్త్రీలను బంపెను. అంత నా పురస్త్రీలు ఎఱుకలసానిచెంత కేతెంచి ఎఱుకలసానిని రాజమందిరమునకు రమ్మని పిలచిరి. ఎఱుకలసాని వారి మాటలను విని వారితో నిట్లనెను. నేను దరిద్రురాలను. నిర్భాగ్యురాలను. నన్ను బరి హసింప రాజమందిరమునకు దోడుకొనిపోవుదురా? నా గుడ్డలను దిలకిం పుడు; శతచ్చిద్రములతో నిండియున్నవి. నా యలంకారములను జూడుడి! పూసలు మా యలంకారములు. నన్నును నా బిడ్డను జూడుడి! తిండిలేక చిక్కి-శల్యములయి యున్నాము. మమ్ములను బరిహసించుటకై నన్ను రాజ మందిరమునకు గొంపోవజూచుచున్నారు. నేను రాజమందిరమునకు రాను అనెను. పురస్త్రీలు ఎఱుకలసాని పల్కులను రాజమందిరములోని ధరణీ దేవికి దెలిపిరి. అంత ధరణీదేవి తాను స్వయముగ నేతెంచి ఎఱుకలసానిని కడు మర్యాదతో నిట్టులాహ్వానించెను. ఓ ధర్మదేవతా! నీవు సకలము నెఱిగినదానవు. నాకు భావి కుభములనుదెలుప నేతెంచితివి. రమ్ము! రాజ మందిరమునకు రమ్ము. నా మనోగతమును జెప్పుము అని పిలచెను. అంత నా యెఱుకలసాని ధరణీదేవితో నిట్లనెను. ఓ తల్లీ! నేను సోదెను జెప్పె దను. నా మాటలు అసత్యములుకావు. అసత్యములు పలికిన నా నాలు కను గోయించి పట్టణమునుండి వెడల గొట్టింపుము. నరనారాయణస్వామి నాకు బెనిమిటి. నా వీపుపైనుండు బిడ్డడు అతని కుమారుడు. వీడు బ్రహ్మదేవుడు. ఆ నరనారాయణుడు చెప్పగా నీ యింటికి వచ్చితివి. నేను భూత భవిష్యద్వర్తమానముల నెఱుగుదును అనెను. ధరణీదేవియు నెఱు కలసానిని తగువిధమున బుజ్జగించుచు మెల్లమెల్లన రాజమందిరమునకు దోడుకొనివచ్చెను. తోడుకొనివచ్చి చక్కని యుచితాసనమున గూర్చుండ బెట్టెను. ఎఱుకలసాని యాసనమున గూరుచుండి ధరణీదేవిని స్నాన మాచరించి కుచిర్భూతములగు వస్త్రములను, అలంకారములను దాల్చి రమ్మనెను. ధరణీదేవి స్నానమాచరించి కుచిర్భూతురాలై నూతన వస్త్రా లంకారములనుదాల్చి వచ్చెను. అంత నెఱుకలసాని ధరణీదేవిని జూచి తనకు వాయనము నిమ్మనెను. ధరణీదేవి ముత్తైములను బంగారుచేటలో బోసి ఎఱుకలసానియెదుటబెట్టి తన మనోగత దుఃఖము బాయువిధము

నెఱింగింపుమనెను. ధరణీదేవిమాటలాలించి యెఱుకలసాని తన కుమారునకు అన్నము బెట్టుమనెను. ఎఱుకలసాని మాటలకు ధరణీదేవి సంతసించి బంగారుగిన్నెతో కీరాన్నమునుదెచ్చి యెఱుకలసాని యెదుటబెట్టెను. ఆ బిడ్డడు కీరాన్నమునుదినక యేడువ నారంభించెను. ఎఱుకలసాని తిండి తినక యేడువసాగిన బిడ్డను కనరుచు చావమోది బంగారు పాత్రలోని యన్నమును తాను కడుపార మెసగి ధరణీదేవినిజూచి తల్లీ! తాంబూలము విమ్ము; నీకు సోదెచ్చెప్పుదుననెను. అంత ధరణీదేవి లవంగములు యాలకులు పచ్చకర్పూరము వక్కలు దెచ్చి పట్టెడు తమలపాకులతో నెఱుకలసానికి నిచ్చెను. ఎఱుకలసాని యా తాంబూలమును చేతబట్టి తూర్పుముఖముగ గూర్చుండి తొడపై బిడ్డను గూర్చుండబెట్టి సోదెచ్చెప్ప నారంభించెను. ఈ ఎఱుకలసానిరూపముతోనున్న పరమేశ్వరునిజూడ నాకసమున దేవతలు విమానారూఢులై నిలబడిరి. లక్ష్మీ సహాయుడగు నారాయణునితో సల్లపించుటకు ధరణీదేవి పూర్వజన్మములలో నేమి పున్నెముల నాచరించెనోయని తమలోదాము గుసగుసలువోవ జూచ్చిరి.

ఎఱుకలసాని చెప్పిన పద్మావతి దేహశోషణ నివృత్త్యపాయము

అంత నా యెఱుకలసాని కులదేవతలను దలచి తన యెదుట బంగారుచేటలో బోసిన ముత్తైములను మూడురాసులుగ జేసెను. అంత ధరణీదేవిచెంత నొక కఱ్ఱనుబెట్టి యా కఱ్ఱతో ధరణీదేవిని ముత్తైపు రాసులలో నొక్కదానిని స్పృశింపుమనెను. అంత ధరణీదేవి యెఱుకలసాని తనచేతబెట్టిన కర్రతో నా ముత్తైపురాసుల మూటిలో నొక్కదానిని స్పృశించెను. అంత నా యెఱుకలసాని సోదెచ్చెప్ప నారంభించెను. ఓ తల్లీ! నీ మనసులో సంగతిని గనుగొంటిని. నీ బిడ్డ నిన్నటిదినము సఖురాండ్రతో పూదోటలో దిరుగుచు నొక్క పురుషుని జూచెను. అతడు గుఱ్ఱముపై నుండెను. అతనింజూచి నీ బిడ్డ యాతనిపై మనసు నిలిపెను. నీ బిడ్డ నాతనికిచ్చి పెండ్లిజేయుము. నీ బిడ్డ శరీరస్థితి చక్కబడును. తల్లీ! ఇది నిజము. నా గంపతోడు; నా బిడ్డతోడు; నాతోడు; నామాట నమ్ముము.

తల్లీ! నాకు తాంబూలము నిమ్మ అనెను. అంత ధరణీదేవి మిక్కిలి సంతసించి పట్టెడు తమలపాకులను వక్కలను దెచ్చి యెఱుకలసానికి యిచ్చెను. అంతలో నెఱుకలసాని మరల పోదెజెప్పదొడగెను. నిన్నటి దినము తురగారూఢుడై వచ్చిన మనుజుడు మిక్కిలి చక్కనివాడు. నీ బిడ్డ యతనిపై మనసుబెట్టెను. ఈ బిడ్డను అతనికిచ్చి పెండ్లిజేసిన సుఖింప గలడు. ఆదివ్యాధులు తీరుననెను. ఆమె పలుకుల నాలించి ధరణీదేవి యామెతో నిట్లనెను. ఓ ధర్మదేవతా! ఆ కిరాతుడెందుగలడు? అతని పేరేమి? చెప్పము. నీకు బహుమానమునిచ్చెదననెను. అంత నా యెఱుకలసాని మరల ధరణీదేవితో నిట్లు చెప్పదొడగెను. వై కుంతవాసియగు శ్రీమన్నారాయణుడు నేడు వేంకటాచలమున నివసించుచుండెను. అతడు ధనవంతుడు; బలవంతుడు; విద్యావంతుడు. అతని గుఱ్ఱమును నీ బిడ్డ రాలతోగొట్టి చంపించెను. పూదోట ద్వారముకడ నా గుఱ్ఱము గిజగిజలాడి నేలపైబడి ప్రాణములను బాసెను. నీ బిడ్డ చెలికత్తెలనడుగుము. నీ బిడ్డపై గల మక్కువచే నా కిరాతుడు నీ బిడ్డను తమించెను. నీ బిడ్డను కిరాతున కిచ్చి పెండ్లిజేసిన నీ బిడ్డ బ్రతుకును; సుఖపడును. లేకున్న మృతిజెందు ననెను. అంత నా యెఱుకలసాని పల్కులను విని ధరణీదేవి వెఱగంది దుర్భాషల నాడెదవని కోపించెను. అంత నా యెఱుకలసాని తనమాట లెన్నటికి నసత్యములుకాజాలవని ముమ్మాఱు నొక్కి వక్కాణించెను. ధరణీదేవియు నాలోచించి అయాచితముగ కన్నె నెటులీయగలననెను. అంత నాయెఱుకలసాని ధరణీదేవితో నిట్లనెను. ఓ తల్లీ! ఒక ఘడియ కాలములో నీ బిడ్డనీయగోరుటకై వృద్ధురాలొక్కతె నీ యింటికి రాగలడు. ఇంతలో నీవు ఆకాశరాజును తొండమానును బ్రోత్సహించి నీ బిడ్డను ఆ కిరాతునకిచ్చి పెండ్లిచేయువిధానము నాలోచించి సుఖింపుము. కిరాతునకు నీ బిడ్డనిచ్చెదనని నాచెంత నిపుడు సంకల్పమును జేయుమనెను. అంత నా ధరణీదేవి తన బిడ్డ బ్రతికినజాలునని తలచి తన బిడ్డను ఆ కిరాతు నకుగాక వేఱొక్కనికి నీయననెను. ఎఱుకలసాని ధరణీదేవి మాటల నాలించి అట్లేని నీ బిడ్డ బ్రతికిపోవుననెను. ధరణీదేవియు నెఱుకలసాని మాటలలోనినిజము నిలుకడమీద దెలియగలదనుచు లోనికిబోయెను. ఎఱుకలసానియు బిడ్డను చంకబెట్టి ముత్తెములు బంగారుచేటలోబోసి గంపలో బెట్టి గంప నెత్తినబెట్టి రాజద్వారములను దాటి తావచ్చిన త్రోవం జనెను.

పద్మావతీ వేంకటేశ్వరునిపై దనకు గలిగిన మోహమును వెల్లడించుట

ఎఱుకలసానిచనినంతధరణీదేవి లోనబ్రవేశించి చింతాక్రాంతురాలై పద్మావతీనిలయమునకుబోయి పద్మావతితో నిట్లనెను. తల్లీ! బిడ్డలకు దట్టల కన్ననాప్తులులేరు. నీ మనోగతమును జెప్పుము. నీ మనోరథమును నెరవేర్చెదను. నీకీ చింతయేల? చెప్పుము నీ మనోగతమును. నీవు నీ మనోగతమును జెప్పకున్న నేను విషపానమును జేయుదును. తల్లీ! ఆలసింపకుము. చెప్పుము అనుచు దుఃఖింపసాగెను. పద్మావతి దుఃఖించు తల్లిని జూచి యిట్లు జెప్పసాగెను. ఓ తల్లీ! ఏమనిచెప్ప సాహించెదను? నా మనసులోని దుఃఖము యితరులకు జెప్పదగినదికాదు. అయ్యును తల్లివి కావున జెప్పెదను ఆలకింపుము. నిన్నటిదినమున నీ యాజ్ఞనువడసి సఖురాండ్రతో బూదోటలో విహరింపబోయితిని. అప్పట్టున నొక పురాణ పురుషుడు తురగారూఢుడై నాచెంత కేతెంచెను. అతడు నిజముగ బుండరీకాక్షుడు. అజ్ఞానులతనిజాడల నరయజాలరు. అతని దర్శనమునకై నే నిట్లు కుష్కించుచుంటిని. ఇది సత్యము. నా మాటలను నమ్ముము. ఆ పురుషునిజూడక నేను శ్రీవింపజాలననెను. ధరణీదేవి పద్మావతీదేవి పట్కులాలించి యెఱుకలసాని చెప్పిన సోదెను దలపోసి పరమానందమునుబొంది యాకాశరాజ మందిరమునకు బోయెను. నిజనాథుడగు నాకాశరాజుతో నెఱుకలసానిచెప్పిన సోదెను బద్మావతీదేవి తెలిపిన యంశములను తేటతెల్లముగ జెప్పెను.

వకుళాదేవి పద్మావతీ సఖురాండ్రతో ధరణీదేవిచెంత కేతెంచుట

అంతలో నీశ్వరునకు పోడశోపచార పూజలను సలిపి సంభారములతో బద్మావతీ సఖురాండ్రు రాజమందిరమునకు మరలివచ్చిరి. పరమశివు నర్పించివచ్చిన విప్రుల నాకాశరాజు విదిపూర్వకముగ సత్కరించి వారి దీవెనలనంది వారి యాజ్ఞనువడసి తాను భుజించెను. ఇప్పట్టున ధరణీ

దేవి పద్మావతీ సఖురాండ్రచెంతనుండు వృద్ధురాలినిజూచి పద్మావతీ సఖురాండ్రతో నిట్లనెను. ఓ కన్యకలారా! ఈమె యెవ్వరు? ఎందునుండి యెందుల కేతెంచెను? ఈమెనుజూడ నాకేలనో యాదరముకలుగుచున్నది. ఈమె వృత్తాంతమును సవిస్తరముగ నా కెఱిగింపుడు అనెను. అంత నా కన్నియలు ధరణీదేవితో నా వృద్ధురాలి వృత్తాంతము నిట్లు జెప్పిరి. ఈమె నివాసము వేంకటాచలము. ఈమె వేంకటరమణుని దాసురాలు. ఈమె పేరు వకుళాదేవి. ఈమెకు ధరణీదేవితో గార్యముకలదనెను. కావున మేము ఆమె నిటకు దోడుకొనివచ్చితిమి. పిమ్మట మహారాజ్ఞి చిత్తము అని నిలువబడిరి. అంత నా ధరణీదేవి వచ్చిన వృద్ధురాలితో నిట్లనెను. ఓ పుణ్యాత్మురాల! ఆ రత్నపీఠము నలంకరింపుము అనెను. అంతట నా వృద్ధురాలు తనకై చూపిన రత్నపీఠమున సుఖాసీనురాలా యెను. తాను వచ్చిన కార్యము సఫలముకాగల సూచనలకు మిక్కిలి సంతసించెను. తన జన్మము సఫలమాయెననుకొనెను. ఇట్లు తలపోయు వృద్ధురాలునిజూచి ధరణీదేవి యిట్లు పలుకజొచ్చెను. ఓ తల్లీ! సుఖముగ వచ్చితివా? నీరాకచే నేను ధన్యురాలనయితిని. నా పూర్వపుణ్యములచే నీవిట కేతెంచితివి. నీవు వచ్చిన కార్యమును దెలుపుమనెను. అంత వకుళాదేవి ధరణీదేవితో తాను వచ్చిన కార్యము నిట్లు వెల్లడించెను. ఓ తల్లీ! ఇతర కార్యము తెన్నియున్న నేమి? కన్నెను వెదకుట నా రాకలో ముఖ్య కారణము అనెను. ధరణీదేవి వకుళాదేవి రాకకుగల కారణమును సంగ్రహముగ నెఱిగి మిక్కిలి సంతసించి వకుళాదేవితో నిట్లనెను. తల్లీ! మంచి మాట జెప్పితివి. మాకు వరుని వెదకు పనియుగలదు. నీవు చెప్పు వరుని దేశమెద్ది? ఆ వరుని గోత్రమెద్ది? ఆ వరుని జన్మ నక్షత్రమేమి? ఆ వరుని పేరేమి? ఆతని తల్లితండ్రులెవ్వరు? ఆ వరుని కులమెద్ది? ఆ వరుని వంశాచార మెద్ది? తెలుపుమనెను. అంత వకుళాదేవి ధరణీదేవితో నిట్లనెను. ఓ మహారాజ్ఞి! ఆ వరుని కులగోత్ర నామదేయాదులను వర్ణించెద నాలకింపుము. ఆ వరుని జననీ జనకులు దేవకీ వసుదేవులు. వారివంశము చంద్రవంశము. వరునిపేరు కృష్ణుడు. వరుని గోత్రము వసిష్ఠగోత్రము. అతని నక్షత్రము శ్రవణము. ఆ వరుని నివాసస్థలము వేంకటాచలము. అతడు విద్యావంతుడు; ధనవంతుడు; బలవంతుడు. వారి కులమున మిక్కిలి యాచారము కలదు. వరుడు ఇరువదియైదు వత్సరము

ప్రాయముగలవాడు. తల్లీ! పెండ్లిసమయములో నాతని రూపుజూచి మిక్కిలి ముచ్చటపడగలవు. నేను నోరువిప్పి చెప్పనేల? అనెను. ఈ మాటలకు ధరణీదేవి పరమానందమునొంది వకుళాదేవితో నిట్లనెను. ఓ తల్లీ! నీ మాటల నాలకింప నాకు సందియము వొడముచున్నది. ఏలనన, వరుడు ధనవంతుడనియు, మంచికులమున బుట్టెననియు, బుద్ధిమంతుడనియు, బలవంతుడనియు, యుక్తవయసుగలవాడనియు జెప్పితివి. ఇట్టి వరునకింకను బెండ్లికాకుండుటకు గతమెద్ది? అనెను. అంతలో వకుళాదేవి తడబడక చింతించి ధరణీదేవితో దైర్యముగ నిట్లనెను. ఓ మహారాజ్ఞి! తొలుత నీ వరుడు ఒక్క కన్నెను బెండ్లియాడెను. కాని సంతతిని బడయనేరక మఱియొక కన్నెను జేపట్టనెంచెను. ఇతరదోసములేవియు నీ వరునిలో గానరావు. సంశయింపకుమనెను. అంత నా ధరణీదేవి తన సుతుడగు వసుదానునిబిలచి ఆకాశరాజును రావించెను.

ధరణీదేవి మాటల నాలకించి ఆకాశరాజు పద్మావతిని ఊరడించుట

ఆకాశరాజుతో ధరణీదేవి యేకాంతమున గూర్చుండి యిట్లనెను. వకుళాదేవి వేంకటాచలమునుండి కన్యానిమిత్త మిటకేతెంచెను. వసుదానుని బంపి పురోహితుని రప్పించి వేదపారగులగు బ్రాహ్మణులతో వధూవరుల జననకాల గ్రహనంపత్తిని విమర్శింపుడు. వరుని కుల విద్యా బలాదులను విచారించి ఆనుకూల్యము కుదిరినచో వివాహ యత్నములను గావింపుడు. పద్మావతియ వేంకటాచలనివాసిని గోరుచున్నది. శుభమును శీఘ్రముగ జేయుమందురు. ఆలోచింపుడనెను. అంత నాకాశరాజు పరమానందభరితుడై ధరణీదేవితో నిట్లనెను. మన పూర్వపుణ్యములచే నీ శుభము చేకూరనై యున్నది. మన పితృదేవతలు కృతార్థులయిరి. వరుని జేపట్టు నా ముద్దుబిడ్డనుజూచి నేను పరమానందము నొందగలను. బంధుమధ్యమున పెనిమిటిచేయిబట్టు పద్మావతినీజూచు భాగ్యము నా కెన్నడు ప్రాప్తించుననుచు సతీనమేతుడై పద్మావతీ మందిరమునకుబోయి పద్మావతీదేవి నిట్లు బలుకరించెను. ఓ తల్లీ! నీమనసులోని యభిలాషను దెలు

పుము. నేను నెరవేర్చెదననెను. జనకునితో తన యభిలాషను జెప్పజాలక పద్మావతీదేవి లజ్జతో మోము వంచెను. అంత నాకాశరాజు పద్మావతీ యభిలాషను గనుపెట్టి యామెను వేంకటరమణునకిచ్చి పెండ్లిజేయుదు నని యూహించెను.

ఆకాశరాజు బృహస్పతిని బిలువనంపుట

అంత నాకాశరాజు పద్మావతీ వివాహమును సూచించు పత్రికను వ్రాసి వసుదానునకిచ్చి బృహస్పతిని తోడుకొనిరమ్మని యింద్రలోకమునకు బంపెను. వసుదానుడు ఆ కమ్మను గైకొని వాయువేగముతో నింద్రలోక మునకుబోయి బృహస్పతినిజూచి నమస్కరించెను. బృహస్పతి రాజపుత్రు నాదరముతో గూర్చుండజేసి యాకాశరాజు పంపిన కమ్మను గైకొని చదివి వసుదానునితో బయలుదేలి వెంటనే భూమండలమునకు దిగివచ్చి ఆకాశ రాజు నాస్థానమును జేరెను. ఆకాశరాజు వచ్చిన పురోహితుని యధా పూర్వకముగ సత్కరించి యిట్లనెను. ఓ మహాత్మా! నీ యానతిచే కుమార్తెకు పెండ్లిజేయనెంచితిని. వేంకటాచల నివాసియగు శ్రీ వేంకటేశ్వరు నకు పద్మావతీదేవి నీయగోరుచు నేడొక వృద్ధురాలేతెంచెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని గోత్ర నామధేయములను దెలిపెను. ఆ సంబంధములోని మంచిచెడ్డలను మిమ్ములనడిగి ముహూర్త నిశ్చయమునుజేయనెంచితిని. ఓ గురూత్తమా! ఇందలి మంచిచెడ్డలను నా కెఱింగింపుము అనెను. ఇట్లు పల్కు నాకాశరాజునుజూచి బృహస్పతి యిట్లనెను. ఓ రాజా! లోకములో పండ్లుగల చెట్లనాశ్రయించి పలుప్రాణులు జీవింపుచుండును. మేము నట్లే నీ యాశ్రయమున బ్రతుకువారలము. నేను భూమండలమున కరిదిగ వచ్చుచుండును. కావున శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కులవృత్త శీలాదులను నేను చక్కగ నెఱుగజాలను. శ్రీ శుకముని భూలోకములో నివసించునాతడు కావున నాతడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కుల వృత్త శీలాదులను చక్కగ నెఱిగియుండును. ఈ నారాయణపురమునకు ఉత్తరపుడెన నైదుక్రోశ ముల ప్రాంతమున శ్రీ శుకముని నివసించు నాశ్రమము గలదు. ఆ శ్రీ శుకుని నిటకు రావించిన నతడు త్రుటిలో సర్వము నెఱిగింపగలడు అనెను. అంతట నాకాశరాజు దృఢభక్తి నంపన్నుడు, సోదరుడునగు తొండ

మానుని శ్రీశుకుని తోడుకొనిరా బంపెను. అంతట తొండమానుడు దివ్యవర్చనముతోనొప్పు రథమునెక్కి శ్రీశుకునాశ్రమమునకు బోయెను. అప్పట్లున శ్రీశుకుడు ధ్యానయోగమునుండి మేల్కొంచెను. తొండమానుడతనింజూచి యిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవ! మా సోదరుడగు నాకాశరాజుయొక్క కుమార్తె పద్మావతీదేవి యుక్తవయస్కురాలాయెను. ఆకాశరాజు పద్మావతిని శ్రీ వేంకటేశ్వరునకిచ్చి పెండ్లిజేయ దలచెను. పద్మావతీదేవిని శ్రీ వేంకటేశ్వరునకిచ్చి పెండ్లిజేయుటలోగల మంచి చెడ్డలను దెలియగోరి బృహస్పతిని రావించెను. అందలి మంచిచెడ్డల నాలోచించి తెలుపుటకై మీ రాక నెదురుజూచుచు మిమ్ములను దోడుకొనిరా నన్ను బంపిరి అనెను. ఈ పలుకు లాలించి శ్రీశుకుడు పరమానందభరితుడై చిందులుద్రొక్క నారంభించెను.

శ్లో॥ సాధూదితం వాక్యముదార విక్రమ !

త్వయాహరేః వేంకటశైలవాసినః ।

కన్యాప్రదానం పురుషార్థ సాధనం

సమ స్తలోకస్య పవిత్రతాకరమ్ ॥

శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు బద్మావతీదేవినిచ్చి పెండ్లిచేయుట ముల్లోకములకు శుభప్రదమనుచు శ్రీశుకుడు పద్మసరోవరమున మునిగి మాధ్యాహ్నికములనుదీర్చి నారాయణపురమునకుబోవ సన్నద్ధుడాయెను. అంత తొండమానుడు ఆ యోగిపుంగవుని రథముపై గూర్చుండజేసి నారాయణపురమునకు దోడ్కొనివచ్చెను. ఆకాశరాజు శ్రీశుకుడేతెంచువార్తను విని కుశమూలఫలాదులను చేతబూని బృహస్పతిని వెంటనిడుకొని శ్రీశుకుని సత్కరింప నెదురేగెను. శ్రీశుకునకు యధోచిత సత్కారములను గావించి గజవాహనముపై గూర్చుండజేసి రాజభవనమునకు దోడ్కొని వచ్చెను. యథావిధిగ శ్రీశుకు బృహస్పతులను సత్కరించి వారితో నిట్లనెను.

శ్రీ శుకుడు పద్మావతీ వేంకటేశ్వరుల

వివాహమును గొనియాడుట

ఓ యోగిపుంగవ గురూత్తములార! శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు బద్మావతీదేవినిచ్చి పెండ్లిజేయదలచితిని. ఇందలి మంచిచెడ్డలను నా కెఱింగిం

పుడు అనెను. అంత శ్రీశుకుడు ఆకాశరాజునుజూచి యిట్లనెను. ఓ మహా రాజా! పద్మావతీదేవిని వేంకటేశ్వరునకిచ్చుటచే నీవు ధన్యుడవైతివి. నీ కులము పావనమాయెను. నీ పితృదేవతలు స్వర్గలోకమునకు బోయిరి. నీవు పూర్వజన్మములలో జేసిన పున్నెము లింతలింతలని చెప్పనలవికాదు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ముల్లోక భర్త. అతనికన్న నుత్తమవరుడు బ్రహ్మాండములో నెందును గానరాడు. అట్టి ముల్లోకభర్త నీ తనయను జేపట్టుట కన్న శ్రేయస్కరమగునది వేటొండులేదు. సంశయింపకుము. శుభమును శీఘ్రముగ నెరవేర్పవలయునందురు. వెంటనే యీ వివాహమును కొన సాగింపుమనెను.

అంతట నాకాశరాజు శ్రీశుకుని పల్కులకు పరమానంద నిర్భరుడై బృహస్పతినిజూచి వధూవరుల జననకాల గ్రహసంపత్తిని దిలకించి తెలుపు మనెను. అంతట బృహస్పతి పద్మావతీ వేంకటేశ్వరుల జననకాల గ్రహ సంపత్తిని విమర్శించి మిక్కిలి చక్కగనున్నదనెను. ఆకాశరాజు బృహస్పతి పల్కుల నాలకించి జ్ఞాతి బాంధవ సంబంధి సుహృద్మిత్ర జనులతో నొక సభ నేర్పాటుగావించి వివాహ విషయమును వారల కెఱింగించెను. సభాసదులెల్లరు నామోదించిరి. అంతట నాకాశరాజు సభాస్థలిలో నిలబడి శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు పద్మావతీదేవినిచ్చి వివాహము గావించెదనని వెల్లడించెను. అంత బృహస్పతినిజూచి కర్తవ్యమును దెలుపుమనెను.

బృహస్పతిఆకాశరాజుచే శ్రీవేంకటేశ్వరునకు శుభలేఖను వ్రాయించుట

అంత నాకాశరాజుపల్కులాలించి బృహస్పతి యాకాశరాజుతో నిట్లనెను. ఓ రాజా! శ్రీవేంకటేశ్వరునకు శుభలేఖనువ్రాసి విప్రునిచేతి కిచ్చి పంపుమనెను. అంతట నాకాశరాజు బృహస్పతి పల్కుల కిట్లనెను. ఓ గురూత్తమా! అప్రాకృత దివ్యమంగళ స్వరూపునకు ప్రాకృతులమగు మనమువ్రాయు సంశయము లెట్టులుండవలెనో తెలుపుమనెను. అంత బృహస్పతి యీక్రిందివిధమున శ్రీవేంకటేశ్వరునకు శుభలేఖను వ్రాయించెను.

శ్రీరస్తు.

శుభపత్రిక.

శుభమస్తు. ఓ నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త స్వభావా! ఓ సచ్చిదానందమూర్తి! ఓ అద్వితీయా! ఓ అనంతస్వరూపా! ఓ భక్తప్రియా! ఓ దేవాధిదేవా! వేంకటాచలనివాసా! ఓ శ్రీవేంకటేశా! దీవనలు.

నీ యనుగ్రహవశమున బంధు మిత్ర పరివారముతో గుళలుడనై యున్నాను. మీ క్షేమోదంతములను దెలుపగోరెదను. నా కుమార్తెయగు చి॥ సౌ॥ పద్మావతీదేవిని నీకిచ్చి వివాహమును గావింపనెంచితిని. నా కోరికను నెరవేర్చ వేడెదను. శ్రీశుక బృహస్పతులు నా హృదయమును నెఱుంగుదురు. నీవు సంకయింపబనిలేదు. రాబోవు వైశాఖ శుద్ధ దశమీ శుక్రవారము సుముహూర్తమునుగావింప బెద్దలు నిశ్చయించిరి. కావున నాటికి బంధుమిత్ర పరివారముతో నేతెంచి నా మనోభీష్టమును దీర్చినేజేయు సత్కారములను గైకొన వేడెదను. ఓ పురుషోత్తమా! నేనింతకుమించి వ్రాయబనిలేదు. శ్రీశుకుడు సకలము నెఱింగింపగలడు.

శ్లో॥ ఇత్యాశిషఃసంతు మహానుభావ తే

సమస్త కల్యాణ గుణార్ణవప్రభో :

నిత్యాయ సత్యాయ సుఖస్వరూపిణే

సమస్తలోక ప్రభవే మహాత్మనే ॥

నారాయణపురమ్.

ఇట్లు.

చైత్రశుద్ధ త్రయోదశి.

అ కా శ రా జు.

ఇట్లు శుభలేఖనువ్రాసి శ్రీశుకునిచేతబెట్టి క్రోశపర్యంతము శ్రీశుకుని సాగనంపి శ్రీశుకునితో నిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవా! ఎట్లయినను శ్రీవేంకటేశ్వరు సంగీకరింపజేయుము. శ్రీవేంకటేశ్వరునకు సకల మర్యాదలను గావింతును. లక్షలాది ద్రవ్యముల నొసగెదను. నా కోరికను చెల్లింపు మనుచు శ్రీశుకుని వేంకటాచలమునకు బంపెను. అంత శ్రీశుకుడు వకుళాదేవితో వేంకటాచలమునకు బోయెను.

ఇప్పుట్టున శ్రీవేంకటేశ్వరుడు వకుళాదేవిరాకతై నిరీక్షించుచుండెను. దివాకరుడు గగనతలముధ్యమున ప్రేలాడుచుండెను. ఇట్టి యవసరమున శ్రీశుకుడు వకుళాదేవితో వేంకటాచలమునెక్కి వేంకటేశ్వర సన్నిధానమును జేరెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శ్రీశుకునిజూచి తనకార్యము ఫలించెనా? అనెను. శ్రీశుకుడద్దానికి నీ కార్యము సఫలమాయెననుచు శ్రీవేంకటేశ్వరునకు సాష్టాంగము నాచరించెను. అంత శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శ్రీశుకుని లేవనెత్తి యతనితో నిట్లనెను. లోకములో బెండ్లినిమిత్తము అనత్యములనాడియు బాపమును బొందరు. వైకుంఠమున సుఖింతురు. ఓ మునిపుంగవా! బ్రహ్మ నా నాభికమలములో బుట్టెను. లక్ష్మీదేవి నా భార్య. ఈ బ్రహ్మాండములోని జీవకోటులన్నియు నేను పాలింపదగినవి. ఇట్టి నా వివాహవిషయములో ననత్యములను బలికినను దోసములేదని చెప్పనేల? నీవు చేసిన యుపకారమునకు బ్రత్యుపకారము జేయదగినదెద్దియు నాయొద్దలేదు. కావున నిన్ను గొగలింతును. ఇంతకుమించిన బహుమానము నీకు వేటొండులేదనుచు శ్రీశుకుని గొగలించెను. ఓ మునిపుంగవా! నీవు బహు పుణ్యాత్ముడవు. నీ పుణ్యములకు మితిలేదు. పూర్వము నాకు సీతావృత్తాంతము నందజేసి వాయుసూనుడగు నాంజనేయులు మహోపకారమును గావించెను. అందులకు నేను మిక్కిలి సంతసించి హనుమంతునకు నా పంక్తిని గుడువబెట్టితిని. అట్టి హనుమంతునికన్నను నీవు నాకు మిక్కిలి ప్రియుడవు అనెను. ఇవిధమున బ్రియములబలుకుచు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శ్రీశుకునియొద్దనుండు శుభలేఖను గైకొని కండ్లనద్దుకొనెను. ఆకాశరాజుయొక్క యోగక్షేమములనుగూర్చి మధురమధురముగ శ్రీశుకునితో గొంతతడవు ముచ్చటించి శుభలేఖను జదువుకొనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శుభలేఖను జదువుకొని మిక్కిలి పరమానందభరితుడై ఆకాశరాజునకు తాను ప్రతిపత్రమును వ్రాయబూని యీక్రింది తెలుగున స్వయముగ బ్రత్యుత్తరమును వ్రాసెను.

శ్రీ ర స్తు.

శుభమస్తు. రాజాధిరాజపూజ్యుడు సుధర్మసుతుడునగు నాకాశరాజునకు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు భక్తిపూర్వకముగ నమోవాక్యముల సర్పించి వ్రాయు విన్నపములు.

రాజాధిరాజుల కిరీటములచే మెఱయు పాదుకలుగల ఓ మహా రాజా! ఓ సకలగుణపూర్ణా! ఓ సుధర్మతనయా! నమోనమః. బాలుడనగు నా విజ్ఞప్తి నందుకొనుడు. తాముపంపిన శుభలేఖనుజూచి మిక్కిలి సంత సించితిని. రాబోవు వైశాఖ శుద్ధ దశమీ శుక్రవారమున తాము నా కొన రింపబూనిన కన్యాదాసముసంగీకరించి మీ కన్నెను జేపట్టగలను. పూర్వము సముద్రుడు తన కుమార్తెను నాకిచ్చి కీర్తినిబడసినరీతి తాము దశదిశ లందును గీర్తినిబడయగలరు. మీరు పెద్దలు. నేనింతకుమించి మీకు వ్రాయబనిలేదు. ఈ శ్రీశుకుడు సకలము నెఱుగును.

ఇట్లు

వేంకటాచలము.

ప్రణామపూర్వకముగ విన్నవించు,
వేంకటేశ్వరుడు.

ఇవ్విధమున శుభలేఖనువ్రాసి శ్రీశుకునిచేతబెట్టి స్వర్గపట్టణమును ధిక్కరింపజాలు నారాయణపురమున నివసించు నాకాశరాజునకు బంపనెంచి శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శ్రీశుకునితో నిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవా! నా కుల గోత్రములను నివాసదేశము నెఱుగక నాకు కన్నెనీయ నాకాశరాజు సమ కట్టునా? అనెను. ఇందులకు శ్రీశుకుడు శ్రీవేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ హరీ! నీకు కులములేదు. గోత్రములేదు. నీకు జనన జరా మరణ ములు లేవు. నీకు వృద్ధిహాసములులేవు. నీకు నివసింప నెలవులేదు. ఓ పురుషోత్తమా! జగన్నాధుడవగు నీకిదియంతయు నొక విడంబ నముమాత్రము. ఆకాశరాజు నీకు తప్పక తన కన్నె నీయగలడు. సంత యింపకుము అనుచు శ్రీశుకుడు హరిదర్శనముచే బరమానందభరితుడై హరియనుజ్ఞనువడసి నారాయణపురమునకు జనెను. అంతట శ్రీవేంకటేశ్వరుడు మార్గాయాసముచే నలసిన వృద్ధమాత వకుళాదేవిని జూచి యిట్లనెను.

వకుళాదేవి శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు జెప్పిన
పద్మావతీ పరిణయోదంతము

ఓ తల్లీ! ఇంత యాలసింపనేల? నారాయణపురమందలి వార్తను విశదముగ నాకెఱింగింపుమనెను. అంత వకుళాదేవి వేంకటేశ్వరునితో

నిట్లు చెప్పదొడగెను. ఓ పురుషోత్తమా! బహుప్రయత్నములను గావించి కన్నెను సాధించితిమి. ఈ కార్యములో దైవయత్నముకాని మానుషయత్నముకాదు. దైవవశమున నొక యెఱుకలసాని నారాయణపురమునకు వచ్చెను. ఆ యెఱుకలసాని రాకుమార్తెయగు పద్మావతిని నీకిమ్మని చెప్పెను. ఆ కన్నెయు నిన్నుగాక మఱియొకని జేబట్టనని పట్టుబట్టెను. వారి పల్కులకు విస్మయానందములనొంది నాకాశరాజు తన కుమార్తెను నీకిచ్చి పెండ్లిజేయుదునని సభామధ్యమున బలికెను. ఇదియంతయు నీకు దెలిసియేయుండును. నీకన్న దైవము వేఱొండుగలదే! అనెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తల్లిమాటలాలకించి చిఱునగవుతో తల్లిని పరమానందమున ముంచితేల్చుచు మరల నిట్లనెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు బ్రహ్మాదులను రావించుట

ఓ తల్లీ! ఈ వివాహ ప్రయత్నముల నేలకో నా యంతఃకరణము నంగీకరింపకున్నది. ఏలనన, బంధువిహీనునకు బంధువర్గముగలవారలతోడి సంబంధమును లోకులు ప్రశంసింపరు. కులమర్యాదలు ధనధాన్యాది సంపదలు దుల్యముగగలవారలకు వివాదముకాని, మైత్రికాని శోభించును. వియ్యము కయ్యము నట్లే తుల్యులకు రాణించును. నేను ఒంటరి కాడను. ఆకాశరాజు బంధుసంపదచే విరాజిల్లుచుండెను. బంధుసంపదలేని నాకు బంధుసంపదచే విరాజిల్లు నాకాశరాజుతో సంబంధమెట్లు పొసగును? ఏదో నొకవిధమున బొసగినను నాకు మనస్కరించుటలేదు. ఇదియును గాక బంధువిహీనుడనగు నాకు ఆకాశరాజు తనపుత్రినీయ సమ్మతించునా? అనెను. అంత వకుళాదేవి వేంకటరమణునితో నిట్లనెను. ఇట్టి సంబంధమును మునిపుంగవులెల్లరు దప్పక ప్రశంసింతురు. శ్రీ శుకబృహస్పతు లిరువురు నీ వివాహమునుగావింప బద్ధకంకణులై యుండిరి. ఆకాశరాజు తప్పక నీకు బిల్లనిచ్చును; సంశయింపకుము. అతని యాశను నిరాశను జేయకుము. ఓ గోవిందా! బ్రహ్మరుద్రాదులగు నీ బంధువర్గమును పుత్ర మిత్ర కళత్రాదులతో రావింపుము. ఆకాశరాజు నయితము నీ బంధువర్గమునుజూచి పరమానందభరితుడు కాగలడు అనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తల్లిమాటల నాలకించి ఆదిశేష గరుడులను మనసులో దలపొసెను.

అంతట నా యిరువురు శేషాచల వల్లభునిచెంత నావిర్భవించిరి. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శుభలేఖలను వారిచేతబెట్టి బ్రహ్మనుబిలువ గరుదుని సత్యలోకమునకును, రుద్రునిబిలువ నాదిశేషుని గైలాసమునకును బంపెను. అంత గరుదుడు వాయువేగముతో సత్యలోకమునకుబోయి దివ్యతేజముతో భాసిల్లు చతుర్ముఖునకు నమస్కరించి శుభలేఖ నందజేసెను. అంత చతుర్ముఖుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కుశలములనుగూర్చి ముచ్చటించుచు శుభలేఖ నీ క్రిందివిధమున జదివెను.

శుభమస్తు.

శ్రీరస్తు. నాభికమలములో బుట్టిన పుత్రుడు చిరంజీవియు నగు బ్రహ్మను వేంకటరమణుడు సకల మంగళములతో దీవించివ్రాయు శుభలేఖార్థములు.

కలియుగములో నాకాశరాజు తనకుమార్తెయగు పద్మావతిని నాకిచ్చి పెండ్లిజేయ సమకట్టెను. ఈ శుభలేఖనుజూచిన వెంటనే పుత్ర మిత్ర కళత్రాదులతోడను గంధర్వలోకపాలాది సకల పరివారముతోడను విచ్చేసి యీ కార్యమును జయప్రదముగావింప గోరెదను.

ఇట్లు

వేంకటాచలము.

వేంకటరమణుడు.

చతుర్ముఖుడు శుభలేఖను జదివి పరమానందభరితుడై ద్వారపాలకులను బిలిచి యిట్లనెను. ఓ ద్వారపాలకులారా! భరతఖండములో దక్షిణ దిగ్భాగమున వేంకటాచలము కలదు. అందు నా జనకుడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నివసించుచుండెను. చంద్రవంశమున బుట్టిన యాకాశరాజు దక్షిణాపథమున నారాయణపురమును తన రాజధానిగ జేసుకొని రాజ్యమును బాలించుచుండెను. ఆకాశరాజు తన కుమార్తెయగు పద్మావతిని శ్రీవేంకటేశ్వరునకిచ్చి కలియుగములో పెండ్లిజేయ సమకట్టెను. కావున సకల నన్నాహములను గావింపుడు. దేవదుందుభులను మోయింపుడు. నేనా నాయకులు తమతమ సైన్యములను భరతఖండాభిముఖముగ సాగబెట్టుదురుగాక అని యానతిచ్చి తానంతఃపురమునకు బోయెను.

బ్రహ్మ అంతఃపురమునకుఁబోయి సకలాభరణభూషితుడై భార్యా పుత్రాదులను వెంటబెట్టుకొని బయలువెడలెను. అంతఃపురస్థులు విమానముల నధిష్ఠించిరి. ఒక్కొక్కరును తమతమ యానముల నధిష్ఠించిరి. చతుర్ముఖుడు హంసవాహనము నలంకరించెను. సకల సైన్యముల నాయత్తపఱచి సేనాధిపతులు వెంటరాజొచ్చిరి. కిన్నరులు నృత్యములను జేయ దొడగిరి. గంధర్వులు పాడసాగిరి. భేరీ మృదంగ పణవ గోముఖ మురజ ఢక్క డిండిమములను పలువిధ వాద్యములను మ్రోయింప నారంభించిరి. చతుర్ముఖుడు యిట్లు భూమండలమునకు బయలువెడలి క్రమ క్రమమున సత్యలోక తపోలోక జనలోక మహర్లోక సువర్లోకాదులను దాటి సాగిపోవుచుండెను. అందందు ఆయాలోకములోనివారలు సయితము పెండ్లివారలతోగలసి వేంకటాచలమునకు బయలుదేరుచుండిరి.

చారులు శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు బ్రహ్మరాక నెఱింగించుట

ఇట్లుండ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు పెండ్లిపిలుపునకై సత్యలోకమునకుఁ బోయిన గరుడుడు రాకుండుటకు గతమెద్దియని విచారించునంత నొక్క చారుడేతెంచి యిట్లనెను. చతుర్ముఖుడు పెండ్లికై సత్యలోకమున బంధు మిత్ర పరివారముతో బయలువెడలి గంగానదినిదాటి వచ్చుచుండెననెను. అంతలో మఱియొకచారుడేతెంచి వేంకటేశ్వరునితో చతుర్ముఖుడు గోదా వరీనదిని దాటెనని విన్నవించెను. ఇంతలో గరుడుడేతెంచి శ్రీవేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ మహాప్రభూ! మీ పుత్రుడగు చతుర్ముఖుడు కృష్ణా నదినిదాటి శ్రీకైలమునకు వచ్చెను. అటనుండి యహోబిలమును జేరెననెను. ఇంతలో విష్వక్సేనుడేతెంచి శ్రీవేంకటేశ్వరునితో నిట్లుచెప్పెను. ఓ మహాప్రభూ! నీ పుత్రుడగు చతుర్ముఖుడు తుంబురు తీర్థమున విడిసి యుండెను. అందు స్నానమాచరించి నిత్య కృత్యములనుదీర్చి యిపు డిందురాగలడనెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడాతని పల్కుల నాలకించి పరమా నందముతో దిగ్గునలేచి గరుడారూఢుడై పుత్రునిజూడ నుత్తరపుడెసనుండు తుంబురు తీర్థాభిముఖుడై బయలువెడలెను. ఇంతలో విష్వక్సేనుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని రాకను చతుర్ముఖునకు దెలిపెను. అంభ చతు

దృఢుడు నిత్యకృత్యములనుదీర్చి పాదచారియై శ్రీవేంకటేశ్వరునిచెంత కేతెంచెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వర చతుర్ముఖు లొండొరులతో ముచ్చటించుట

చతుర్ముఖుడు శ్రీవేంకటేశ్వరునిచెంతకేతెంచి సాష్టాంగము నాచరించెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు గరుడునిదిగి పుత్రు నాలింగనముచేసి లేవదీసి గుళలముల నడుగజొచ్చెను. ఒండొరులు గుళలములను ముచ్చటించుచుండ నానందబాష్పములతో శ్రీవేంకటేశ చతుర్ముఖుల కన్నులు కన్నీటితో నిండియుండెను. ఇట్టి పితృపుత్రులనుజూచి సత్యలోకవాసులు పరమానందమును బొందిరి. పిమ్మట శ్రీవేంకటేశ్వరుడు సపరివారుడగు చతుర్ముఖునితో స్వామిపుష్కరిణీ తీరమందలి చింతచెట్టు నీడలోగల తన నివాసమగు పుట్టకడ కేతెంచెను. ఒండొరులు గుళలములను ముచ్చటించుచుండిరి. అంత చతుర్ముఖునితో శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తన క్షేమోదంతమును ఇట్లు చెప్పదొడగెను. ఓ నాయనా! ద్వాపరాంతమునందొకప్పుడు నేను వైకుంఠమున లక్ష్మీదేవితో విలాసముగ శేషశయనమున బరుండియుంటిని. అప్పట్టున భృగువు నాచెంత కేతెంచెను. నేను అతనిరాకను గమనింపనందులకై గోపించి నా వక్షమున దన్నెను. ఇట్టి పరాభవమునకు నీ జనని లక్ష్మీదేవి కోపించి వైకుంఠమునువీడి కొల్లాపురమునకు బోయెను. నేనప్పట్టున వైకుంఠమున నివసింపజాలక భూలోకమునకేతెంచి ఈ వేంకటాచలమున నివసింపనెంచితిని. కాని నాకీ వేంకటాచలమున నిలువ నీడలేకపోయెను. కావున నేనీ పుట్టలో నివసింప నారంభించితిని. ఈతరుణమున చోళరాజు గోవులనుమేపు గొల్లవాదొక్కడు నన్ను గండ్రగొడ్డలితో గొట్టెను. బృహస్పతి నా వ్రణమునుమాన్పు మందునుజెప్పి పుణ్యమును గట్టుకొనెను. నాకు ఈ వేంకటాచల నివాసియగు వరాహమూర్తి వివాసము నొసగెను. ఈ వకుళాదేవి వరాహమూర్తి దాసురాలు. ఈమె పూర్వము యశోదాదేవి. ఇట్లులుండ ఆకాళరాజు తన కుమార్తెయగు పద్మావతీదేవిని నాకిచ్చి పెండ్లిచేయుదునని వర్తమానము నంపెను.

ఈ కార్యమును కొనసాగింప నిన్ను రావించితి నని పలుకుచుండునంతలో గగనతలమున దుందుభులుమోయు ధ్వనులు వినబడెను.

రుద్రుడు వేంకటాచలమునకు వచ్చుట

ఈ దేవదుందుభులు యెవ్వరిరాకకై యుండునోయని శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తలపోయునంతలో మహాదేవుడు పార్వతీనమేతుడై ప్రమథాది గణములు నేవింప నేతెంచి శ్రీవేంకటేశ చతుర్ముఖులకు మ్రొక్కి నిలచెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శంకరుని గొగిలించి యాదరముజూపి సల్లపింపదొడగెను. అంతలో నరవాహనుడగు కుబేరుడు పుత్రమిత్ర భార్య బంధు పరివృతుడై యేతెంచెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు కుబేరునిజూచి సకలైశ్వర్యములు వృద్ధిజెందుగాక అని దీపించునంతలో స్వధాస్వాహాదేవులతో మేషవాహనుడగు అగ్నిదేవుడేతెంచెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు అగ్నిదేవు నాదరించి కూర్చుండబెట్టునంతలో యముడు చిత్రగుప్తుడు వరుణుడు ఇంద్రుడు వాయువు మున్నగు దేవతలొక్కొక్కరు దమతమ వాహనములతో నేతెంచుచుండిరి. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు వచ్చినవారిని యధోచితముగ బలుకరించి యాదరించుచుండెను. ఇంతలో కశ్యపుడు, అత్రి, భరద్వాజుడు, వామదేవుడు, గౌతముడు, విశ్వామిత్రుడు, వసిష్ఠుడు, వాల్మీకి, జమదగ్ని మున్నగు మునులు తమ తమ భార్యపుత్రమిత్ర శిష్యవర్గములతో నేతెంచిరి. రాజాధిరాజులేతెంచిరి.

ఈ వచ్చినవారలను శ్రీ వేంకటరమణుడు యధోచితముగ నాదరించునంతలో విశ్వకర్మయు నేతెంచెను. శ్రీవేంకటరమణుడు దేవేంద్రుని బిలిచి విశ్వకర్మచే దివ్యభవనములనుగట్టింప నాజ్ఞాపించెను. అంత దేవేంద్రుడు విశ్వకర్మచే చూడముచ్చటగొలుపు మిక్కిలి విశాలమగు మందిరములను వేంకటాచలముపై గట్టించెను. మఱియు నింద్రుడు విశ్వకర్మను నారాయణపురమునకు దోడ్కొనిపోయి కల్యాణమంటపము మున్నగు వానిని గట్టింప సమకట్టెను. విశ్వకర్మ నారాయణపురములో దివ్యమందిరములను గట్టదగినవిధమున ధరాతలమును చక్కజేయించి గోళాల

లను నిర్మించెను; గజశాలలను నిర్మించెను; అశ్వశాలలను నిర్మించెను; ఇతర వాహనమంటపములను నిర్మించెను; నూతులను ద్రవ్వించెను; చూడ ముచ్చటగొలుపు కల్యాణమంటపమును గట్టించెను; పెండ్లిపందిరిని గట్టించెను; వీధివీధులందును రత్నతోరణములను గట్టించెను. నారాయణపుర మెందుజూచినను ముద్దులొలుకుచుండెను.

ఇది యిట్లులాండ వేంకటాచలమున శ్రీవేంకటరమణుడు వచ్చిన దేవతలనుజూచి యిట్లనెను. ఓ దేవతలారా! ఆకాశరాజు తన కుమార్తెను నాకిచ్చి పెండ్లిజేయ సమకట్టెను. నాకు ఆమెను జేబట్టు తలంపుకలదు. మీరలంగీకరించిన నేనామెను జేపట్టెదననెను. అందులకు సకల దేవతలు సంగీకరించిరి. చతుర్ముఖ మహాదేవులు సమ్మతించిరి.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వచ్చినవారిని

పెండ్లిపనులలో నియమించుట

అంతట శ్రీవేంకటరమణుడు వసిష్ఠునిబిలిచి పౌరోహిత్యమున నియమించెను. వచ్చిన దేవతలను, ఋషులను సత్కరింప మహాదేవుని నియమించెను. దేవతల నాహ్వానింప కుమారస్వామిని నియమించెను. వచ్చిన దేవతలకు తాంబూలాది సత్కారములనొసగ మన్నధుని నియమించెను. శాకపాకాది కార్యములలో నగ్నిదేవుని నియమించెను. మంచి నీటి సదుపాయమునకు వరుణుని నియమించెను. దుష్టశిక్షణము, శిష్టరక్షణముగావింప యముని నియమించెను. వచ్చినవారలకు సుగంధ ద్రవ్యములనొసగ వాయువును, నూతన వస్త్రాద్యలంకారములనొసగ కుబేరుని నియమించెను. దీపకాంతులకై చంద్రుని నియమించెను. ఇట్లు వచ్చిన వారల నయ్యయికార్యములందు నియోగించునంత చతుర్ముఖుడు వేంకటేశ్వరునిజూచి మంగళస్నానము నాచరింపుమనియు సాంగోపాంగముగ కులదేవతలను బూజింపుమనియు జెప్పెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు కొల్హాపురమునుండి లక్ష్మీదేవిని రప్పించుట

శ్రీ వేంకటరమణుడు చతుర్ముఖునిమాటలాలకించి ప్రాకృతునివలె నిజసతీమణియగు లక్ష్మీదేవిని తలచి చతుర్ముఖునితోజెప్పి విచారింప సాగెను. ఓ చతుర్ముఖా! లక్ష్మీదేవిలేనిచో శోభలేదు. ఇంద్రాది సకల దేవతలున్నను, చంద్రుడులేని నక్షత్రములవగిది సభారంగము శోభిల్ల నేరదు; చెల్లులేని యరణ్యమువలె రాణింపదు; టెక్కలులేని పక్షులవలె నుండును; ఫలములులేని చెట్లు పగిది దోచును. లక్ష్మీదేవిలేక నాకీ వివాహము సంతసమునుగూర్చజాలదనెను. అంత వేంకటేశ్వరుని పలుకులను విని శంకరు డిట్లనెను. ఓ తాతా! నీవు అప్రమేయుడవు; అసంగుడవు. ప్రాకృతునివలె నీవు విచారింపనేల; అనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పౌత్రుని యూఱడింపుల నాలకించి అతనితో నిట్లనెను. నాయనా! బాల్యవశమున నీ వెఱుగజాలకున్నావు. చతుర్ముఖునకు పగటికాలముతీఱునంత ప్రపంచమంతయు ప్రళయసాగరమున మునుగును. అప్పట్టున సయితము లక్ష్మీదేవి నాకు శయ్యాసఖురాలై నా హితమునుగోరి నన్నువీడక నాతో గ్రీడించుచుండును. అట్టి రమాదేవిలేక నేనెట్లు సంతసింపగలను? అనెను. చతుర్ముఖ మహాదేవులు వేంకటేశ్వరుని మాటల నాలకించి రమాదేవిని రప్పింప నెవ్వరినైన బంపుదుమనిరి. అంత వేంకటేశ్వరుడు సూర్యుని బిలచి కొల్హాపురమునకుఁబోయి లక్ష్మీదేవిని తోడుకొని రమ్మనెను. భాస్కరుడు వేంకటేశ్వరుని యానతి నాలకించి యిట్లనెను. ఓ ప్రభూ! రమాదేవి నన్నెట్లు విశ్వసించును? ఆమెను నేనేవిధమున దోడుకొని రావలయును? అనెను. అంత వేంకటేశ్వరుడు భాస్కరునితో నిట్లనెను. ఓ భాస్కరా! నీవు కొల్హాపురమునకుఁబోయి లక్ష్మీదేవిని జూడుము. నోరు మెదపక నిలచి కంట నీరుగార్చుచుండుము. లక్ష్మీదేవి నిన్నుజూచి నీ యధికారమున సంభవించిన కష్టసుఖములనుగూర్చి ముచ్చటెంప మొదలిడును. నిన్ను ఊఱడింపబోవును. అంత నామెతో నీవు మెల్లమెల్లన వేంకటేశ్వరుడు వ్యాధిగ్రస్తుడై ప్రాణాపాయపరిస్థితిలోనుండెనని చెప్పుము.

ఆమె సర్వజ్ఞురాలయ్యను నా మాయచే మోహితురాలై యధార్థము నెఱుగ జాలక నీ మాటలను విశ్వసించును; వెంటనే బయలుదేలి నీవెంట నిటకు రాగలదు; పో! పొమ్ము!! అనెను. అంత భాస్కరుడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు చెప్పిన చొప్పున కొల్లాపురమునకుబోయి లక్ష్మీదేవితో వేంకటేశ్వరుడు మిక్కిలి ప్రాణాపాయ పరిస్థితిలోనుండెనని చెప్పెను. లక్ష్మీదేవి భాస్కరుని పలుకు లాలకించి మిక్కిలి భేదముతో బయలువెడలి వేంకటాచలమునకు వచ్చెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు లక్ష్మీదేవిరాకనెఱిగి వ్యాధిగ్రస్తుని వలె చతుర్ముఖ రుద్రుల భుజములపై చేతుల నూతగజేసికొని లక్ష్మీదేవిని జూడ నెదురేగెను. ఇట్టి వేంకటేశ్వరునిజూచి లక్ష్మీదేవి రధమునుదిగి వచ్చి వేంకటేశ్వరుని పదపంకజములను పూలతో బూజించి కడుభక్తితో గొగలించెను. అంత శ్రీవేంకటేశ్వరుడు మిక్కిలి సంతసించి రమాదేవితో కుశలములనాడజొచ్చెను. రమయు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని యోగజ్ఞేమములను ముచ్చటించ నారంభించెను. ఇట్టి తరుణములో శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు లక్ష్మీదేవికి తాను పూర్వము వేదవతీదేవికి గావించిన ప్రతిజ్ఞను జ్ఞప్తికిదెచ్చి తాను వేదవతీనిజేపట్టుకాలము ఆనన్నమాయెననెను. రమాదేవియు వేదవతీని జేపట్టుమని వేంకటేశుని బ్రతిమాలెను.

రమాదేవి వేంకటేశునకు

మంగళస్నానమును జేయించుట

ఇట్టి తరుణమున చతుర్ముఖుడు గరుడ వరుణులను శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు మంగళస్నానపు పేర్పాటులను గావింప నియమించెను. గరుడుడు సువర్ణ భాండములను దెప్పించెను. వరుణుడు ఆ సువర్ణ భాండములను ఘుమఘుమలాడు దివ్యతోయములతో నింపెను. అంతట లక్ష్మీదేవి వకుళా పార్వతీదేవులను వెంటనిడుకొని అరుంధతీదేవిని ముందుబెట్టుకొని వేంకటేశ్వరునకు మంగళస్నానపు పేర్పాటును సిద్ధము జేయ నారంభించెను. నలుదిక్కులందును కలశములను బెట్టెను. ఆ కలశములమధ్య రత్నపీఠము నలంకరించెను. పిమ్మట వేంకటరమణుని మంగళస్నానమునకు రమ్మని బిలచెను. ఇప్పట్టున వేంకటేశ్వరుడు కన్నీరుగార్చుచు చతుర్ముఖునితో నిట్లనెను. ఓ నాయనా! నాకు తల్లిలేదు.

తండ్రియు లేడు, అక్కచెల్లెండ్రులేరు, అన్నదమ్ములు లేరు, మేనమామలు లేరు, మేనల్లుళ్ళు లేరు. ఇట్టివాని జన్మము వ్యర్థము. శుభాశుభములలో నిట్టివానికి సాహాయ్యములేదు. నన్నిపుడు దీవించి మాడపైతైలమును బెట్టువారెవరు? తల్లితండ్రులులేనివానిగతి యిట్టులుండును. తల్లితో తుల్యమగు మిత్రము వేటొందులేదు. తండ్రివలె సుఖింపజేయవారు లేరు. భార్యతో తుల్యమగు భాగ్యములేదు. పుత్రునితో తుల్యమగు గతియులేదు. అన్నదమ్ములతో తుల్యుడగు బంధువులేదు. ఏమి చేయుదును? అనుచు లీలామానుషుడగు వేంకటేశ్వరుడు వెక్కిరివెక్కి యేడ్వనారంభించెను. అంత చతుర్ముఖుడు వేంకటరమణుని ఇవ్విధమున నూటడింపజొచ్చెను. ఓ జనకా! నీకు నేను పుత్రుడను. శంకరుడు నీ పౌత్రుడు. మన్మధుడు నీకు మతీయొక పుత్రుడు. కుమారస్వామి నీకు మునిమనుమడు. సరస్వతీదేవి నీ కోడలు. ఓ పురుషోత్తమా! నీవు లీలామాత్రముగ విడంబనము జేయుచుంటివి; కాని వేటొందుగాదు. లే! లేమ్ము!! అనుచు మంగళస్నానముగావింపుమని లక్ష్మీదేవికి సై గజేనెను. అంతట లక్ష్మీదేవి వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ జగన్నాథా! నీ హృదయమును గనుగొంటిని; లేమ్ము! దుఃఖమును విడుపుము; రా! రమ్ము! రత్నపీఠము నలంకరింపుము; మంగళస్నానమును జేయింతుననెను. అంతట వేంకటేశ్వరుడు లోకవిడంబనముజేయుచు వసిష్ఠనకుమ్రొక్కి మంగళస్నానమునుగావింప ననుజ్ఞనిమ్మనెను. అంత వసిష్ఠు డనుమతింప వేంకటరమణుడు మంగళస్నానమునాచరింప రత్నపీఠము నలంకరించెను.

సువాసినులు పాటలుపాడజొచ్చిరి. మునిపుంగవులు వేదపారాయణము నారంభించిరి. మంగళవాద్యములు మ్రోయదొడగెను. ఇట్టి సమయములో లక్ష్మీదేవి సుగంధద్రవ్యములతో బరిమళించు తైలమును సువర్ణపాత్రముతో చేతబట్టి రత్నపీఠముపై ప్రాచీనాభిముఖముగ శ్రీ వేంకటేశ్వరుని గూర్చుండబెట్టి కేళబంధమును విప్పి కేళములను విరజిమ్మి దీవించదొడగెను. ఓ గోవిందా! దీర్ఘాయువుతో వర్ధిల్లుము, బహు సంతాన వంతుడవుకమ్ము, ఏకచక్రాధిపత్యముతో బదునాలుగులోకముల నేలుము. అనుచు తైలమును మాడపై బెట్టి శిరమును మర్దించెను. పిమ్మట సుగంధతైలముతో దేహమును మర్దించి పునుగు కస్తూరి మున్నగువానితో నలుగు

బెట్టెను. సువర్ణకుంభములతోదెచ్చిన దివ్యజలములతో నభిషేకము జేయించెను. అటుపిమ్మట సువాసినులు స్వయముగదెచ్చిన మౌక్తిక తోయములతో శ్రీవేంకటేశ్వరునకు దీవనలతో జలకమాడించెను. సావిత్రిదేవి తెచ్చియిచ్చిన శుభ్రవస్త్రములతో లక్ష్మీదేవి శ్రీవేంకటేశ్వరుని శరీరమును తుడిచెను. పార్వతీదేవి తెచ్చియిచ్చిన సుగంధద్రవ్యముల ధూపముతో కేశబంధము నార్చెను. రతీ శచీదేవులు శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు వింజామరలను వేసిరి. భారతీదేవి ఛత్రమునుబట్టెను. గంగాదేవి పాదుకలను దెచ్చియిచ్చెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు పాదుకలనుదొడగి మెల్లమెల్లన స్వామిపుష్కరిణీ తీరమునకు వచ్చెను. స్వామిపుష్కరిణీ తీరమునందు అమర్పబడియున్న ఉత్తమాననము నలంకరించెను. అప్పట్లున శ్రీవేంకటరమణుని బ్రహ్మాది దేవతలును, ఇంద్రాది దిక్పాలకులును, కళ్యపాది మునిపుంగవులును సేవించుచుండిరి. రంభాదులు నృత్యము సలుపుచుండిరి. తుంబురుడు మున్నగువారలు గానము సలుపుచుండిరి. ఇప్పట్లున శ్రీవేంకటరమణుడు అష్టమినాటి చంద్రునిబోలు లలాటమున ఊర్ధ్వపుండ్రమును ధరించెను. అంతలో వకుళాదేవి లక్ష్మీదేవినిబిలచి శ్రీ వేంకటరమణుని లలాటమున తిలకముబెట్టుమనెను. అంతట లక్ష్మీదేవి శ్రీ వేంకటరమణుని లలాటమున కస్తూరితో తిలకమునుబెట్టెను. పిమ్మట లక్ష్మీదేవి కుబేరునడిగి పీతాంబరాది సకలాలంకారములనుదెచ్చి శ్రీ వేంకటరమణు నలంకరించెను. శ్రీ వేంకటరమణునకు అమూల్యమగు బంగారు మొలత్రాడును గట్టెను. సకలాలంకారముల నలంకరించెను. ఇవ్విధమున శ్రీ వేంకటరమణుడు సకలాభరణభూషితుడై బ్రహ్మాది దేవతలచే నిత్యము నమస్కరింపదగినవాడయ్యును గళ్యపాత్రి భరద్వాజ వసిష్ఠాది మునిపుంగవులకు నమస్కరించి సంధ్యాది నిత్యకృత్యములను దీర్చికొనెను. పిమ్మట శ్రీ వేంకటరమణుడు వసిష్ఠునిజూచి తదనంతర కార్యములను జరిగింపుమనెను. అంత వసిష్ఠుడు ముత్తైములతో చతురస్రమగు వేదికను నిర్మించి శాస్త్రోక్త విధానముగ శ్రీ వేంకటేశ్వరుని బ్రతిష్ఠజేసి పుణ్యాహ వాచనమును జేయించెను. పిమ్మట వసిష్ఠుడు శ్రీ వేంకటరమణుని కులదైవమగు శమీవృక్ష ప్రతిష్ఠను జేయించెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు భోజనములకు బూర్వమే నారాయణపురమునకు తరలిపోవ నిశ్చయించి ఛతుర్ముఖునితో నిల్లెనెను. ఓ చతుర్ముఖా! నారాయణపురాభిముఖముగ

చతురంగ సేనను సాగబెట్టుము. కడుదూరము పయనము సేయవలయును. కాలయాపనము తగదు. మునిపుంగవులతోబాటు సకల బంధువులను పయనముకమ్మని త్వరపెట్టుము అనెను. చతుర్ముఖుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పలుకులాళించి యిట్లనెను. ఓ పురుషోత్తమా ! ఓ వేంకటాచలవతీ ! పుణ్యాహవాచనము జేయించినపిమ్మట కులదేవతా ప్రతిష్ఠాపనముగావించి ఉపవాసములతో పయనము జేయరాదు. ముని వృద్ధ బాలురు ఆకొని యున్నారు అనెను. ఆ పలుకులు విని శ్రీవేంకటరమణుడు చతుర్ముఖునితో నిట్లనెను. ఓ నాయనా! నీ మాటలు అమూల్యములు. సందియములేదు. కాని నీవు ముందు వెనుకల నాలోచింపకున్నావు. బాలునివలె దేశకాల పరిస్థితుల నెఱుగక పలుకుచున్నావు. ఇప్పట్టున చేత డబ్బులేదు. డబ్బులేక సంతర్పణలేట్లు సాగుననెను. జనకునిమాటలాలకించి చతుర్ముఖుడు నోరు మెదపక ఊరకుండెను. అంతలో నీలకంఠుడు శ్రీ వేంకటరమణునితో నిట్లనెను. ఓ తాతా! బాలుడనగు నా పలుకు లాలింపవలెను. పెండ్లి జేయుట యిల్లుకట్టుట మున్నగు కార్యములలో తుదిపర్యంతము యత్నము సేయవారలే ధన్యులు, కీర్తివంతులు. ఇట్టి కార్యములలో పుష్కలముగ సకల సంభారములను సంపాదించవలయును. ద్రవ్యముచాలనిచో ఋణము జేసియైనను గార్యమును గొనసాగింపవలయును అనెను. అంతట శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శంకరునితో నిట్లనెను. ఓ నాయనా! సభామధ్యమున పౌరుషమును జూపుచుంటివి. ఈ వివాహ కార్యమును కొనసాగింపదగిన ధనమును ఋణమునిచ్చువారెవరు? పురుషుడు పౌరుషముతో యత్నము సేయదగును. కాని మాటలతో బనిలేదు. అని పలికి పురుషోత్తముడగు శ్రీ వేంకటరమణుడు కుబేరుని సభాస్థలినుండి వెలుపలికిబిలచి యిటనెను. ఓ కుబేరా! ఇప్పట్టున నా వివాహమునకువలయు ధనసాహాయ్యమునుజేసి పున్నెముగట్టుకొమ్మనెను. అందులకు కుబేరుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ దేవదేవా! ఈ సకల భువనములు నీ యధీనములు. నేను ధనాధిపుడనుకాను. నీ యాజ్ఞను శిరసావహించి నీ ధనమును గాపాడుచున్నాను. ఓ గరుడధ్వజా! నీ ధనమును నీకిచ్చుటలో నేమి యధికారము కలదు? నీవు సర్వస్వతంత్రుడవు అనెను. ఈమాట లాలించి శ్రీ వేంకటరమణుడు కుబేరునిలో నిట్లనెను. ఓ కుబేరా! చతుర్ముఖునకు బగటికాలముతీరుసంతలో నాకు దళావతారములు కాగలవు. అట్టి నాయవ

తారములలో నేను నాయితీసొత్తును భూమండలమునకు గొనిరాను. భూమండలమునందలి సొత్తును వైకుంఠమునకు గొనిపోవుటలేదు. నేను యుగయుగములలో దేశ కాలానుసారముగ లక్ష్మీదేవితో గ్రీడించుచుండును. ఓ కుబేరా! నీవు నాకిప్పుడు ధనమొసగుటయు నిమిత్తమాత్రము కాని వేటొండుగాదు. దేశ కాలములననుసరించి నీవు నాకీ సాహాయ్యమును జేయుమనెను. అంతట కుబేరుడు శ్రీవేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ వేంకటరమణా! లోకములో నిర్దనుడు ధనవంతునకు పత్రమును వ్రాసి యిచ్చువిధమున నీవు నాకు ఋణపత్రమును వ్రాసియిచ్చిన ధనమునిచ్చెదననెను. శ్రీవేంకటరమణుడుకుబేరునిపల్కులువిని ఋణపత్రమును వ్రాయు విధానమును దెలుపుమని చతుర్ముఖు నడిగెను. అంత చతుర్ముఖుడు ఈ క్రిందివిధమున శ్రీ వేంకటరమణునిచే ఋణపత్రమును వ్రాయించెను.

ఋణపత్రము.

ఈనాడు అనగా విశంభినామ సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ సప్తమినాడు వేంకటాచల నివాసియగు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు అలకాపురాధీశుడగు కుబేరునకు వ్రాసియిచ్చిన ఋణపత్రము యేమనగా:—

ఈనాడు నా అవసరనిమిత్తము అనగా ఈ కలియుగములో జరుగబోవు నా వివాహము నిమిత్తము మీవద్ద బదులుపుచ్చుకొన్న రొక్కము పదునాలుగు లక్షల సువర్ణరామముద్రికలు. ఈ సొమ్ముకు యింతటనుండియు నెల 1 కి నూటికి ఒక్కసువర్ణరామముద్రికతో అయిన అసలీ ఫాయిదాలను మీకుగాని, మీ అనుమతిపొందిన మఱియొకరికిగాని అడిగిన తక్షణం వసూలయిచ్చి యీ ఋణపత్రముపై చెల్లువ్రాయించి పుచ్చుకొనగలవాడను. ఇందుల ప్రతిఫలం పైనవ్రాసినవిధముగ రొక్కము యిచ్చినారు కనుక ముట్టినది. ఇది నా నమ్మతిని వ్రాసియిచ్చిన ఋణపత్రము.

శ్రీ వేంకటాచల నివాసి,

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు.

ఇందుకు సాక్షులు.

1. చతుర్ముఖుడు.
2. శంకరుడు.
3. అశ్వత్థము.

ఇవిధమున శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఋణముచేసి సకల సంఘారములను సిద్ధముజేయ గుఱెరునితో నిట్లనెను. ఓ కుఱేరా! నీవు బియ్యమును, గోధుమలను, మినుములు, పెసలు, కందులు మున్నగువానిని దెప్పింపుము. మఱియు బెల్లము, తైలము, శర్కర, నెయ్యి, పెరుగు, పాలు, మున్నగువానిని దెప్పింపుము. మఱియు ఆవలు, మిరియాలు, యింగువ, జీలకఱ్ఱ మున్నగు సకల సంఘారములను, పిమ్మట దేవతాస్థిలకు పట్టు చీరెలను, మునియువతులకు నూలుచీరెలను దెప్పింపుము. తమలపాకులు, వక్కలు, లవంగములు, యాలకులు, జాపత్రి, జాజికాయ, పచ్చకర్పూరము, కుంకుమ పూపు మున్నగువానిని దెప్పింపుము. వధువునకు మాంగల్యమును, కాలి వ్రేళ్ళకు చుట్లను జేయింపుము. నా వ్రేలికి ఉంగరమును జేయింపుమనెను. కుఱేరుడు శ్రీ వేంకటరమణుని యాజ్ఞను శిరసావహించి సకల సంఘారములను సిద్ధముచేయించి శ్రీ వేంకటరమణునితో చెప్పెను. మఱియు శాక పాకములను గావించుటకు అగ్నిహోత్రుని నియమింపుమనెను. అంతట వేంకటేశ్వరుడు అగ్నిహోత్రుని బిలిపించి వంటలు గావింపుమనెను. అగ్ని దేవుడు ఆ పల్కులాలించి పాత్రసామగ్రిలేక పాకములెట్లుగావించుననెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు తన వివాహమునకుగలుగు సంతరాయములను నుగ్గడించుచు కంట తడివెట్టుకొని యగ్నిదేవునకి క్రింది యుపాయమును జెప్పెను. ఓ యగ్ని! స్వామి సరోవరమును అన్నపాత్రముగజేయుము. పాపవిनाశమును సూపపాత్రముగజేయుము. ఆకాశగంగ పరమాన్న పాత్రము కాగలదు. దేవతీర్థము కూరగిన్నె. తుంబురుతీర్థము చిత్రాన్న పాత్రము. కుమారధారాతీర్థము బూరెలమూకుడు. పాండుతీర్థము చారు కళాయి. ఇతర తీర్థములన్నియు సకల వ్యంజన పాత్రములు కాగలవు. నీవు స్వాహా, స్వధాదేవులతో శాకపాకములను గావింపుమనెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు లోకవిదంబనముజేయుచు గావించు నేర్పాటులను విని మహర్షులెల్లరు ప్రశంసించిరి. అంతట నగ్నిదేవుడు దధోదనము, పరమాన్నము, గారెలు, బూరెలు, అరిసెలు మున్నగు పిండివంటలతో వంటలుగావించి శ్రీ వేంకటేశ్వరునితో సకల దేవతాబృందమును, మునిబృందమును, దేవతార్చనకు సిద్ధముకావచ్చుననెను. అంతట శ్రీవేంకటరమణుడు కుమార స్వామినిబంపి సకల దేవతలను, మునిపుంగవులను భోజనమునకు రావించెను. కళ్యపాది మునిపుంగవులును, ఇంద్రాది దేవతలును భోజనమునకు

సన్నద్ధులయిరి. వచ్చినవారిని తారతమ్యానుసారముగా పాండుతీర్థము మొదలు శ్రీశైలపర్యంతము పంక్తులుదీర్చి కూర్చుండబెట్టిరి. పాత్రాపాత్ర విచక్షణుడగు శంకరుడు విస్తళ్ళను వేసెను. చోష్య, పేయ భక్ష్యది సమస్త పదార్థములను వడ్డించిరి. అప్పట్ను శ్రీ వేంకటరమణుడు చతుర్ముఖునిబిలచి అనివేదితాన్నము ఆరగింపరాదనెను. చతుర్ముఖుడు శ్రీ వేంకటరమణుని పల్కులాలించి యతనితో నిట్లనెను. ఓ పురుషోత్తమా! నీవు నర్వజ్ఞుడవు, సకల భోక్తవు, సకల లోకేశ్వరుడవు. ఓ గోవిందా! నీకు తుల్యుడుకాని, అధికుడుకాని లేడు. ఈ శాకపాకముల నెవరికి నివేదింపగలము అనెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు సమస్త శాకపాకములను శ్రీ నృసింహస్వామికి నివేదింపుమనెను. చతుర్ముఖుడు శ్రీవేంకటరమణుడు చెప్పినచొప్పున సమస్త శాకపాకములను శ్రీనృసింహస్వామికి నివేదించి మునిపుంగవులకు గంధాక్షత ధూపదీపాది షోడశోపచారములను జరిపెను. సచ్చిదానందమూర్తియగు శ్రీ వేంకటరమణుడు లోకవిడంబనముజేయుచు కళ్యపాదిమునులకు నమస్కరించి కలిగినదానిని కడుపార నారగించి తృప్తిచెందుడని ప్రార్థించెను. అంతట కళ్యపాదులు ఈ భోజనము అమృతతుల్యమనియు, ముక్తిసాధనమనియు శ్రీ వేంకటేశ్వరు నభినందించి పరివేషణముచేసి పరమానందముతో నారగించిరి. పిమ్మట శ్రీ వేంకటరమణుడు మునులకు తగినవిధమున దక్షిణ తాంబూలములనొసగి తాను పుత్ర మిత్ర లోకపాల గరుడ కళత్రాదులతో భుజించెను. ఆనాటిరాత్రి సకల దేవతలును, మునులును వేంకటాచలమందలి గుహలయందును, వృక్షమూలములయందును, పౌదలయందును విశ్రమించిరి.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు సపరివారముగ

పెండ్లికి తరలిపోవుట

ప్రభాత నమయమున శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గరుడుని బిలచి నారాయణపురమునకు తరలిపోవదగు సకల సన్నాహములనుగావింప చతుర్ముఖునితో జెప్పుమనెను. అంత చతుర్ముఖుడు సకల సన్నాహములను

సిద్ధముజేయ శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గరుడు నధిష్ఠించెను. చతుర్ముఖుడు ముందుబోవుచుండెను. దక్షిణ పార్శ్వమున శంకరుడు బోవుచుండెను. వామపార్శ్వమున వాయువు బోవుచుండెను. వెనుకభాగమున కుమార స్వామి బోవుచుండెను. శేషుడు శ్వేతచ్ఛత్రమును బట్టెను. వాయువు వింజామరమును బట్టెను. రత్నదండముతో ముచ్చటగొలుపు వ్యజనమును విష్వక్సేనుడు బట్టెను. భేరీదుందుభులు దిక్కులు పిక్కటిల్లునట్లు మ్రోయజొచ్చెను. లక్ష్మీదేవి స్వర్ణరథము నధిష్ఠించెను. వకుళాదేవి సూర్యనంకాశమగు విమానము నధిష్ఠించెను. మునులు, దేవతలు, వైభానసులు తమతమ పుత్ర మిత్ర కళత్రాదులతో బయలుదేరిరి. ఈ జన సమ్మర్దముతో వేంకటాచలము మొదలు నారాయణపురము పర్యంతము ఇసుకజల్లి నను నేల రాలకుండెను. ఇట్లు బయలు వెడలిపోవుచు సచ్చిదానందమూర్తియగు శ్రీ వేంకటరమణుడు పద్మసరోవరమును జేరెను.

ఇట్లు వచ్చిన శ్రీవేంకటరమణునిజూచి శ్రీశుకుడెదురేగి సాగిల బడి ఇట్లనెను. ఓ సచ్చిదానందమూర్తి! నీవు బ్రహ్మరుద్రాదులకు నైతము అగోచరుడవు. కేవల వేదైకగోచరుడవు. అట్టిమహాసీయుడవగు నీవిపుడు నా కంటబడితివి. నేను దన్యుడనైతిని. నా తపములు పండినవి. ఓ పురుషోత్తమా! నా యాతిధ్యమును గైకొమ్ము అనెను. ఆ మాటలు విని శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు శ్రీశుకునితో నిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవా! నీవు నిష్కించనుడవు; విరక్తుడవు; బ్రహ్మచారివి. మేము గృహస్థులము; పదిమందితో నున్నవారము. నారాయణపురమునకుబోయి భుజింపనెంచితిమి. నీవు ప్రయాసపడకుము అనెను. అంతట శ్రీశుకుడు శ్రీ వేంకటరమణునితో నిట్లనెను. ఓ నిష్కించనజన ప్రియా! నేను నిష్కించనుడనే. ఓ గోవిందా! నీవు నా యాతిధ్యము నంగీకరించి ఆరగించినచో సకలలోకము నారగించినట్లు కాగలదు; సంశయింపకుము. నా యాతిధ్యము నంగీకరింపుము అనెను. అంతలో వకుళాదేవి శ్రీ వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ వేంకటరమణా! నీ వివాహ నిమిత్తము ఈ శ్రీశుకుడు మిక్కిలి ప్రయాసలు పడెను. అతని కోరికను మన్నింపుమనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వకుళాదేవిపల్కులాలించి శ్రీశుకునితో నిట్లనెను. ఓ మునిశార్దూలా! నీ యాదరమునకు మిక్కిలి సంతసించితిని; తృప్తిజెందితిని. అయ్యును

నీ యాతిధ్యమును స్వీకరింతునని పల్కుచు శ్రీశుకుని కుటీరములో ప్రవేశించెను. శ్రీశుకుడు పరమానందముతో శ్రీ వేంకటరమణుని దర్శనముపై గూర్చుండబెట్టి పద్మసరోవరమున మునిగి నిత్యకృత్యములను దీర్చుకొని మునులారగించు వంటను స్వయముగ జేసెను. శ్రీవేంకటరమణుని ముందు తామరాకునుబఱచి వడ్డించెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు పరమానందముతో నారగించెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరునియాజ్ఞచే లక్ష్మీదేవియు, వకుళమాలయు నారగించిరి. ఇంతలో సకల మునిపుంగవులు గోపించి శ్రీశుకుని శపింపబూనిరి. అంతట శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు కుటీరమునుండి వెలుపలికి వచ్చి తేనెను. ఆ మునిపుంగవులెల్లరు ఆ తేన్నుతో తామారగించిన విధమున తృప్తిజెంది శ్రీశుకుని బొగడజొచ్చిరి. అనాటికి శ్రీ వేంకటరమణుడు పద్మసరోవరమున విడిసి మరుసటిదినమున ప్రభాత సమయమున కాలకృత్యములను దీర్చుకొని పయనముసాగింపజొచ్చెను.

ఆకాశమహారాజు శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు ఎదురుసన్నాహమును గావించుట

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చతురంగబలముతో ముందుముందుకు సాగి పోవుచు నారాయణపురమును సమీపించెను. ఆకాశరాజు పెండ్లివారిరాక నెరిగి ఎదురు సన్నాహమునుగావింప సమకట్టెను. పద్మావతీదేవిని సుగంధ ద్రవ్యములతో జలకమాడించిరి. ఆమెను గజముపై గూర్చుండబెట్టిరి. వసుదాన తొండమానులిరువురు నాకాశరాజువెంట వచ్చుచుండిరి. చతురంగబలములు బయలుదేరెను. భేరీదుండుభులు మ్రోయుచుండెను. నటకసూత వందిమాగధులు వెంబడించుచుండిరి. చతురంగబలముల మధ్యమునందు ఆకాశరాజు ఆకసమున నక్షత్రమండల మధ్యమున చంద్రునివగిది భాసించుచుండెను. ఇవ్విధమున ఆకాశరాజు శ్రీ వేంకటరమణు నెదుర్కొనెను. అంతట దేవేంద్రుడు ఆకాశరాజునకు శ్రీ వేంకటరమణుని పరిచయము గావించెను. ఆకాశరాజు శ్రీ వేంకటరమణునిజూచెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గరుడారూఢుడై యుండెను. శ్వేతచ్ఛత్రముతో నొప్పుచుండెను. మిక్కిలి సుకుమారుడు, యువకుడు, సుందరుడు, వేయేల? సచ్చిదానంద

విగ్రహుడు. ఇట్టి యల్లునిజూచి ఆకాశరాజు రథముదిగి పద్మావతీదేవిని ముందునిడుకొని పురోహతుని వెంటనిడుకొని తాను ధన్యుడననియు, కృత కృత్యుడనయితినియు పలుకుచుండెను. అప్పట్టున నారదుడు శ్రీవేంకట రమణునకు ఆకాశరాజును పరిచయముగావించెను. అంతట శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఆకాశరాజు బాంధవ్యముతో తాను ధన్యుడనయితినియు తన జన్మము సఫలమాయెననియు చెప్పుచుండెను. ఇప్పట్టున ఆకాశరాజు శ్రీ వేంకటరమణుని ద్వారతోరణముకడకు రావించి వస్త్రాభరణాదులతో నాద రించెను. అప్పట్టున పద్మావతీ శ్రీ వేంకటేశ్వరులు నొందొరులను జూచు కొనిరి. పట్టణమున ప్రవేశించునపుడు పద్మావతీ శ్రీ వేంకటేశ్వరులు నగర ద్వారముకడనుండు దుర్గాదేవిని దర్శించిరి. ఒందొరులకు పాణి గ్రహణము నిర్విఘ్నముగ జరుగునట్లు దుర్గాదేవి నొందొరులు ప్రార్థించిరి. పిమ్మట పద్మావతీదేవి గజము నధిష్ఠించెను. శ్రీవేంకటరమణుడు గరుడు నధిష్ఠించెను. వధూవరులు నగరమున బ్రవేశించుచుండిరి. నగరము నందంతటను వేలకొలది దీపములు వెలుగుచుండెను. నలుదిశలందును వధూవరులపై లాజ పుష్పాక్షతలను జల్లుచుండిరి. సూత వందిమాగ ధులు పొగడుచుండిరి. బ్రహ్మాది దేవతలును, శుకాది మునిపుంగవులును వేదఘోషతో నాశీర్వదించిరి. వీణా వేణు మృదంగ పణ వానక దుందు భులు మ్రోయుచుండెను. వేశ్యాగణములు నృత్యము సలుపుచుండిరి. గంధర్వులు గానము సలుపుచుండిరి. ఇట్టి మేళతాళములతో నాకాశరాజు వధూవరులను వీధివీధులందు నూరేగించుచు గొనిపోవుచుండెను. రంభా స్థంభములతోడను, ఇక్షుదండములతోడను, పోకచెల్లతోడను, పూర్ణకుంభ ములతోడను, వీధులను ముచ్చటగొలుపురీతి నలంకరించిరి. మామిడి తోరణములను గట్టిరి. ముత్తైపు సరులను వ్రేలాడదీసిరి. పద్మరాగ ములు, వజ్రములు, వైడూర్యములు, ఇంద్రనీలములు, మరకతములు మున్నగు తోరణములు దివ్యశోభను గూర్చుచుండెను. నాలుగువీధుల మొగలరో పౌర నారీజనము వధూవరులకు నీరాజనముల నొసగుచుండెను. మూడువీధుల నతిక్రమించి ఆకాశరాజు శ్రీ వేంకటరమణుని విడిదెకు గొని పోయెను. పెండ్లివారిని విడిదెలో ప్రవేశపెట్టెను. అంతట ఆకాశరాజు తన భవనమున కేగెను. పిమ్మట శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తొండమాసుని బిలచి ఇట్లనెను. ఓ మహారాజా! ఇప్పుడు రాత్రి అయిదుఘడిలాయెను,

నేను, లక్ష్మీదేవియు. నా పుత్రులును, తల్లియు, దేవతలు నుపవాసముతో నున్నాము. వైవాహికజనులెల్లరు నాకొనియున్నారు. మునిపుంగవులు, ప్రితా ల వృద్ధులు గలరు. కావున వెంటనే వంటలు జేయింపుము అనెను. తొండమానుడు శ్రీవేంకటరమణుని పల్కులాల్పించి ఈ రాజ్యము, ప్రజలు నీవారలనుచు నుపవారములను బలికి ఘడియలో షడ్రసోపేతముగ వంటలుజేయించెను. పెండ్లివారు మృష్టాన్నము నారగించిరి. శ్రీ వేంకట రమణుడు పుత్ర మిత్ర కళత్రాదులతో నారగించుటకు దగిన శాకపాకము లను తొండమానుడు విడిదెకు దెప్పించెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు ఆర గించుపర్యంతము తొండమానుడు తాను విడిదెలోనుండెను. శ్రీ వేంకట రమణుని పుత్ర మిత్రకళత్రాదులతో వస్త్రాద్యలంకారభూషితునిజేసెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరుండజేసి తాననుజ్ఞగాని నిజభవనమునకేగెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు సచ్చిదానందవిగ్రహాడయ్యును లోకవిడంబనముచేయుచు నుభయనము గావించెను.

మరుసటినాడు వైశాఖ శుద్ధ దశమి. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ప్రభాత సమయమున మేల్కొనెను. కాలకృత్యములను దీర్చికొని జలకమాడి ఆహ్నికములను దీర్చికొనెను. వసిష్ఠుని బిలిచి నాటి కర్తవ్యము నాజ్ఞా పించెను. ఓ వసిష్ఠా! నాయంట నేనును, లక్ష్మీదేవియు, మా తల్లి వకుళా దేవియు, చతుర్ముఖుడు, పురోహితుడును నేడు ఉపవాసవ్రతము నాచరింప వలయును. ఇట్లే ఆకాశరాజ మందిరమున ఆకాశరాజు, అతని సతీ మణియు, కుమార్తెయు, సోదరుడగు తొండమానుడును ఉపవాసవ్రతము నాచరింపవలయును. మణియు రాత్రి సుముహూర్తముకొనంత పదమాడు ఘడియల రాత్రి కాగలదు. అటుపిమ్మట వేదవేత్తలు భుజింపరు. కావున సుముహూర్తమునకు బూర్వము శాకపాకములనుగావించి బ్రాహ్మణులను భుజింపచేయుమనెను. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు చెప్పినచొప్పున సర్వము సన్న ద్ధము జేయించిరి. రాత్రి పెందలకడ వేదవేదాంగవేత్తలగు విప్రుల భోజనములాయెను.

ఆకాశరాజు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కల్యాణ మంటపమునకు గొనిపోవుట

ఈనాటి సాయంకాలము ఆకాశరాజు చతురంగబలముతో శ్రీవేంకటేశ్వరుని కల్యాణ మంటపమునకు గొనిరా బయలుదేరెను. వసుదాన తొండమానులు వెంటవచ్చుచుండిరి. పురోహితుడు ముందు నడచుచుండెను. ఐరావతము నలంకరించి గొనిపోవుచుండిరి. ఇది ఇట్లుండ వేంకటేశ్వరుడు విశ్వకర్మ పదివేల స్థంభములతో నిర్మించిన దివ్య సభా మంటపము నలంకరించియుండెను. బ్రహ్మాది సకల దేవతలు సభ నలంకరించిరి. విశ్వామిత్ర భరద్వాజ కశ్యపాదులు సభాసదులైయుండిరి. ఆకాశరాజు పురోహితుని ముందుబెట్టుకొని సభాద్వారముకడ కేతెంచెను. అంతలో వేంకటేశ్వరుడు నిజాసనమునుండి లేచి ఆకాశరాజున కెదురేగి కౌగలించి అతనితో నిట్లనెను. ఓ మహారాజా! మీరేల రావలయును? వసుదానుని బంపిన జాలదా! అను నుపచారములను బలుకుచుండెను. అంతలో నాకాశరాజు వసిష్ఠునితో గాలయాపనమేల? అనెను. అంతట వసిష్ఠుడు అరుంధతిని ముందుపెట్టుకొని వేంకటేశ్వరుని పూజింపుమని ధరణీదేవితో చెప్పెను. ధరణీదేవి సచ్చిదానంద విగ్రహాడగు వేంకటరమణునిజూచి పరమానందభరితురాలై తన జన్మము సఫలమాయెనని తలచెను. వెంట నుండు సుమంగళీ స్త్రీలు ధరణీదేవి పున్నెములను బొగడజొచ్చిరి. అప్పట్టున ధరణీదేవి వేంకటేశ్వరుని చందన తాంబూదులతో నర్చించి వస్త్రాది నానావిధాలంకారముల నొసగెను. అంత వసిష్ఠు ననుమతించే నాకాశరాజు పురుషోత్తముడగు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని గజారూఢునిచేసెను. చతుర్ముఖ శంకర కుబేర గరుడ వాయు వరుణాదులు వెంటవచ్చుచుండిరి. కశ్యపాది మునులు దారాపుత్రాదులతో బయలుదేరిరి. ముత్తైములు, పద్మ రాగములు మున్నగు దివ్యతోరణములతో ముచ్చటగొలుపు రాజమందిరమును చేరిరి. భేరి దుండుభులు మ్రోయుచుండెను. వేలకొలది దీపములు దేదీప్యమానముగ బ్రకాశించుచుండెను. ఆకాశరాజు ద్వారతోరణముకడ చతురంగ బలమును నిలిపెను. ఇంతలో తొండమానుని సతీమణి వేంకటేశ్వరునకు నీరాజనమునిచ్చెను. అంతట నాకాశరాజు వేంకటరమణుని

రాజమందిరమున బ్రవేశపెట్టి నాలుగు స్తంభములతోగట్టిన రత్నవేదిక యందు సుఖాసీనునిచేసెను. సకల దేవతలును, బంధువర్గమును కనుల పండువోయనునట్లు జూచుచుండిరి.

పద్మావతీ శ్రీవేంకటేశ్వరుల కల్యాణ మహోత్సవము

అంతట నాకాశరాజు స్నానమాచరించి శుద్ధవస్త్రములను దాల్చెను. ధరణీదేవియు స్నానముజేసి నానాలంకారములను దాల్చి పట్టుబట్టలను గట్టెను. వేంకటేశ్వరుని పాదములను గడుగుటకు పవిత్రమగు స్వామి పుష్కరిణీ తీర్థమును దెప్పించిరి. అకాశరాజు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పాద ప్రక్షాళమును శాస్త్రోక్తవిధానముగ సంకల్పించెను. ధరణీదేవి హేమకుంభముతో స్వామిపుష్కరిణీ తీర్థమును బోయుచుండెను. వసిష్ఠుడు “సహస్ర శీర్షా పురుషః” అను వేదమంత్రమును జదువుచుండెను. అకాశరాజు వేంకటేశ్వరుని పాదములను గడిగి పాదోదకమును శిరమున దాల్చెను. ధరణీదేవి శిరముపైజల్లెను; సోదరుని శిరముపైజల్లెను; పుత్రుని శిరముపై జల్లెను. కోశాగారమును, రథాగారమును, గజశాలలను, అశ్వశాలలను శ్రీవారి పవిత్ర పాదోదకముతో త్రోక్షించెను. మఱియు నిపుడు తన జీని తము సఫలమాయెననెను. తన పితృదేవతలు తరించిరి అనెను. ఇంతలో పద్మావతీదేవిని నానాలంకారములతో నలంకరించిరి. సుముహూర్తము సమీపించుచుండెను. కన్యాదాన సమయములో నాకాశరాజు వరుసకు కోటి నిష్కములను దక్షిణగ నొసగెను. మఱియు నూఱుబారువులు బరువు గల సువర్ణకిరీటము నిచ్చెను. నూఱుబారువుల బరువుగల సువర్ణ కంఠ మాలల నిచ్చెను. అమూల్యములగు పతకముల నిచ్చెను. ముత్యాలహారము నిచ్చెను. భుజభూషణములనిచ్చెను. కర్ణభూషణములనిచ్చెను. వజ్రము, వైడూర్యము మున్నగునవి పొదిగిన ముప్పదిరెండు బారువుల బరువుగల సువర్ణకంకణముల నొసగెను. నాగభూషణముల నిచ్చెను. పదివేళ్లకు మంగరముల నిచ్చెను. వజ్రములు పొదిగిన బంగారు మొలత్రాడు నిచ్చెను. పదునొకండు బారువులు బరువుగల సువర్ణ రత్నబచిత పాదుకల

నొసగెను. అరువది బారువులు బరువుగల ఛోజన పాత్రమును ఉప పాత్రముతో జలపాత్రము నొసగెను. రత్నకంబళముల నొసగెను. ఇట్టి తరుణములో బృహస్పతి కన్యాప్రవరను జెప్పనారంభించెను. ఓ గోవిందా! అత్రి గోత్రోద్భవురాలును సువీరమహారాజుయొక్క ప్రపౌత్రియు సుధర్మ మహారాజుయొక్క పౌత్రియు నాకాశరాజుయొక్క పుత్రియునగు పద్మావతీదేవి అంగీకరింపుమనెను. బృహస్పతి యిట్లు కన్యాప్రవరము జెప్పునంత నాకాశరాజు పరమానందముతో శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు రత్నాంబరముల నొసగెను. అంతలో వసిష్ఠుడు వరుని ప్రవరను జెప్పదొడగెను. వసిష్ఠ గోత్రోద్భవుడును యయాతియొక్క ప్రపౌత్రియును వసుదేవుని పుత్రుడునగు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని నిమిత్తము అత్రి గోత్రోద్భవురాలగు పద్మావతీదేవిని గ్రహింతుమనెను. అప్పట్లున ఆకాశరాజు పరమానంద భరితుడై శ్రీ వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ పురుషోత్తమా! నా కన్య నిన్నెదను అంగీకరింపుము; అనుచు నుపచారములను బలుకుచుండెను. ధరణీదేవి స్వర్ణ పాత్రముతో మంత్రీపూతమగు స్వామి పుష్కరిణీ తీర్థమును బోయుచుండెను. ఆకాశరాజు జలధారతో పద్మావతీదేవిని శ్రీ వేంకటేశ్వరునిచేత బెట్టెను. చందన తాంబూల నూతన వస్త్రాదులతో శ్రీ వేంకటరమణుని సత్కరించెను. వధూవరులకు కంకణములనుగట్టిరి. నువాసినీ స్త్రీలు పాటలు పాడుచు వధూవరులను దీవింప దొడగిరి. వసిష్ఠుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరునిచే పద్మావతీ కంఠమున మాంగల్యధారణమును జేయించెను. పిమ్మట వసిష్ఠుడు పద్మావతీదేవి సమర్పించు లాజములను శ్రీ వేంకటరమణునిచే హోమము జేయించెను. వసిష్ఠుడు వివాహ విధానమును పూర్తిగావించెను. వేదవేదాంగవిదులు నవరత్నక్షలతో జగత్పూజ్యులగు దంపతులను దీవించిరి. నారాయణపురవాసులకు కనులపండువాయెను. ఆకాశరాజు విప్రులను దక్షిణ తాంబూలములతో సత్కరించెను. ఆకాశరాజు నాలుగురోజులు మృష్టాన్నముతో పెండ్లి వారిని, బంధుగులను ఆదరించెను. అయిదవనాడు నాకబలిని జరిగించెను. పిమ్మట క్షీరధారతో పద్మావతీదేవిని శ్రీ వేంకటరమణునకు, వకుళాదేవికి, లక్ష్మీదేవికి నప్పగించెను. రత్న సింహాసనమున వధూవరులను గూర్చుండబెట్టి పూజించెను. వధూవరులను బరావతముపై గూర్చుండబెట్టి విడిదెకు బంపెను.

ఆకాశరాజు పద్మావతీదేవిని సారెచీరతో నత్తింటికి సాగనంపుట

పిమ్మట శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గరుడు నధిష్ఠించి రాజ మందిర మునకుబోయి పద్మావతీదేవితో వేంకటాచలమునకుబోవ నాకాశరాజు నను మతింప వేదెను. ఆకాశరాజు ఒకమాసము తనయింట నుండుమని పథా వరులను వేడుకొనెను. కాని శ్రీ వేంకటరమణుడు తనకు కార్యావసరము కలదనెను. ఆకాశరాజుయొక్క సమ్మతిపై శ్రీ వేంకటరమణుడు గరుడు నధిష్ఠించెను. పెండ్లివారు తమతమ వాహనముల నధిష్ఠించిరి. నగరము లోని వారెల్లరు వ్యాకులముతో నుండిరి; గోపుర ప్రాకారములపై నెక్కి పథావరులను జూచుచుండిరి. అప్పట్ను ఆకాశరాజు నూఱు గరిసెల దాన్యమును, ముప్పది గరిసెల పెసలను, వందలాది చింతపండు కంట్ల ములను, వేలాది బెల్లపు బుట్టలను, పాల కడవలను, పెరుగు కడవలను, అయిదువందల నేతిదబ్బాలను, రెండువందల పంచదార మూటలను, విశేషముగ ఆవాలు, మీరపకాయలు, యింగువ మున్నగువానిని; మఱియు గుమ్మిడి, అరటి, వంకాయ, కంద, నిమ్మపండ్లు మొదలగు కూరగాయలను అరటాకులను యిచ్చెను. ఇంతియకాక పదివేల గుఱ్ఱములను, వేయి ఏనుగులను, అయిదువేల గోవులను, నూఱు గొఱ్ఱాలను సాగబెట్టెను. మఱియు రెండు వందల దాసీజనమును, మూడువందల దాసజనమును ఇచ్చెను. లెక్కకు మిక్కుటమగు బట్టలు పెట్టెను. రత్నఖచితమగు పర్యంకము నిచ్చెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు ఈ సారెచీరతో సాగనంపు ఆకాశరాజునుజూచి యిట్లనెను. ఓ మహారాజా! కడుదూర మేతెంచితిరి. నేను మిక్కిలి సంతసించితిని. మీరు గృహాభిముఖులై మరలుడు. మీకు వలయుదానిని గోరిన ఇచ్చెదననెను. అంతట నాకాశరాజు శ్రీ వేంకటరమణునితో నిట్లనెను. ఓ పురుషోత్తమా! నీదయవలన నాకు సమస్తము గలదు. నా కుటుంబములోని వారలకెల్లరకు నీ పాదపద్మములయందు నిశ్చలమగు భక్తి నొసగుమనెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు ఆకాశరాజునకు సాయుజ్యముక్తిని బ్రసాదించెను. వసుదానుని తన యంగ వస్త్రముతో గౌరవించెను. ఆకాశరాజు పద్మావతి నోదార్చి ఆనంద బాష్ప

ములు కన్నులునిండ గద్గద కంఠముతో శ్రీ వేంకటేశ్వరు ననుమతిపడని వసుదాన తొండమానులతో రాజ మందిరమునకు మరలెను.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీదేవిలో

నాటుమాసము లగస్త్యాశ్రమమున

నివాసము జేయుట

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీదేవితోడను, సకల పరివారము తోడను సాగిపోవుచు సువర్ణముఖరీ నదీతీరమును జేరెను. వివాహ దీక్షితుడనగుటచే వేంకటాచలము నధిష్ఠింపరాదని సువర్ణముఖరీ నదీతీరమును జేరెను. అగస్త్యాశ్రమమున నివాసము గేర్పాటుజేసుకొనెను. తగినరీతి చందన తాంబూల వస్త్రాద్యలంకారములతో దేవతలను సత్కరించి తమ తమ నిలయములకు బంపెను. లక్ష్మీదేవి కొల్లాపురమునకు బోయెను. పిమ్మట వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీదేవితో సకలభోగముల ననుభవించుచు నగస్త్యాశ్రమమున సుఖాన నివసించుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాడు నారాయణపురమునుండి ఒక దూత అగస్త్యాశ్రమమునకేతెంచి కన్నీరు గార్చుచు పద్మావతీదేవితో నాకాశరాజునకు ప్రాణముమీదికి వచ్చెనని చెప్పెను. ఆ మాటలను విని పద్మావతీ శ్రీ వేంకటేశ్వరులు మిక్కిలి దుఃఖించిరి. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతీ వకుళాదేవులతో నారాయణ పురమునకు బయనమాయెను. అగస్త్యుడును వారివెంట బయలుదేరెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు సూర్యాస్తమయ సమయమునకు నారాయణపురము జేరెను. రాజద్వారముకడ రాజభటులను రాజక్షేమము నడిగెను. పద్మావతీ వకుళాదేవులతో నంతఃపురమున బ్రవేశించెను. వెనువెంట నగస్త్యుడు వచ్చుచుండెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు సతీసమేతుడై ఆకాశరాజును సమీపించి అతనిని గొగలించి మిక్కిలి దుఃఖించెను. ఆకాశరాజును పలుకరించెను. కాని ఆకాశరాజు మానవుల స్పృహతప్పి కొనఁగిపిరితో నుండెను. అగస్త్యుడు అట్లునిరాకను ఆకాశరాజునకు తెలుపజూచెను. కాని ప్రయోజనములేకపోయెను. చూచువారెల్లరు గన్నీరు గార్చుచుండిరి. ఇట్టి సమయమున నాకాశరాజు కడపానిముతో నల్లుని

జూచి వసుదాన తొండమానులను గాపుమనుచు నల్లునకు అప్పగించి కనులు మూసెను. రాజబంధుగులెల్లరు మిక్కిలి దుఃఖించిరి. వసిష్ఠాత్రి భరద్వాజ గౌతములు రాజదేహము సంత్యసంస్కారమునకు గొనిపోయిరి. ధరణీదేవియు సహగమనమునకు సన్నద్ధురాలాయెను. వసుదానుడు శాస్త్రోక్తవిధానముగ పితృకార్యముల నాచరించెను. పదునాఱవనాడు తొలి మాసికమునుబెట్టింప వేదపారగులగు కళ్యపుడు, అత్రి, భరద్వాజుడు, విశ్వామిత్రుడు, గౌతముడు, వామదేవుడు, పులస్త్యుడు, వాల్మీకి, జమదగ్ని, భృగువు, సనందుడు, పరాశరుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు, జాబాలి, శునశ్శేపుడు, కాహలుడు మున్నగు మునిపుంగవులను నిమంత్రించెను. కార్యకలాపమంతయు శాస్త్రోక్తముగ బరిసమాప్తి నొందెను.

రాజ్యముకొఱకు వసుదాన తొండమానులు

కలహించుట

పిమ్మట శ్రీ వేంకటరమణుడు పద్మావతీ వకుళాదేవులతో బయలుదేరి యగస్త్యాశ్రమమునకేతెంచి సుఖముగ నుండెను. ఇట్లుండ నారాయణపురములో తొండమాన వసుదానులు రాజ్యముకొఱకు గలహింపసాగిరి. జ్యేష్ఠసోదరునకు బిమ్మట పితృపరంపరాగతమగు రాజ్యమునకు కనిష్ఠ సోదరుడు అధికారియని తొండమానుడును, స్వార్జితమగు రాజ్యమునకు తండ్రివెనుక పుత్తుడు అధికారి అని వసుదానుడును వాదులాడజొచ్చిరి. ఇరువురును రాజ్యముకొఱకు యుద్ధముజేయ సమకట్టి సైన్యములను సమగూర్చిరి. శ్రీ వేంకటరమణుని సాహాయ్యమునుగోరి తొండమాన వసుదానులిరువురు నగస్త్యాశ్రమమునకువచ్చి శ్రీ వేంకటరమణుని శరణుజొచ్చిరి. శ్రీ వేంకటరమణుడు తొండమాన వసుదానుల నిరువురను సబహుమానముగ నాదరించి వచ్చినకార్యము నడిగెను. తొండమాన వసుదాను లిరువురును వచ్చిన కార్యమును వెల్లడించి శ్రీ వేంకటరమణుని సాహాయ్యము నిరువురు గోరిరి. శ్రీ వేంకటరమణుడు తానొంటికాడగుటచే నిరువురకు సాహాయ్యమును జేయనేరక కర్తవ్యమును దెలుపుమని పద్మావతీదేవి నడిగెను. అంత పద్మావతీదేవి భర్తతో నిల్లెనను. ఓనాథా! జగన్నాథా! నీవు ధర్మము నెఱుగుదువు. వసుదానుడు తల్లితండ్రులులేని

వాడు కావున వసుదానునకే నీవు సాహాయ్యము నాచరింపవలయుననెను. ఆ పలుకులు విని శ్రీ వేంకటరమణుడు తన శంఖచక్రములను తొండమానునకు సాహాయ్యముగనిచ్చి తాను గుఱ్ఱముపై నెక్కి సాహాయ్యము నాచరింప వసుదానునివెంట బయలుదేఱెను. తొండమాన వసుదానులకు నారాయణపుర ప్రాంతమున కురు పాండవ యుద్ధమువలె భీకరమగు యుద్ధము జరిగెను. ఇట్లు తీవ్రమగు యుద్ధము జరుగుచుండునంత తొండమానుని పుట్టుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని చక్రముతో గొట్టెను. అప్పట్ను శ్రీ వేంకటరమణుడు లోక విడంబనముజేయుచు మూర్ఛిల్లి నేలవ్రాలెను. ప్రాకారముపైనుండి యీ భయోత్పాతమును దిలకించుచున్న పద్మావతీదేవి మిక్కిలి శోకించి కర్తవ్యమును దెలుప నగస్త్యుని బ్రార్థించెను. అంతట నగస్త్యుడు పద్మావతీదేవితో నిట్లనెను. ఓ తల్లీ! దేశ కాలముల నతిక్రమించి యేకార్యము నాచరించినను ఫలితములేదు. రణరంగములో నేయొక్కరు నిర్జీవునివంక జూడరు. వారి దృష్టి సజీవులపై నుండును. కావున నీభర్తను జూచువారులేరు. నీవు మహాపతివ్రతవు. నీ సోదరుడు జయమొందినను పినతండ్రి జయమొందినను నీకు బ్రయోజనము తుల్యమేకాని వేఱొండుగాదు. కావున నీవు సంధియత్నము జేయ దగునని నా యాశయము. నీవు రణరంగమునకేగి నీ భర్తను గాపాడు మనెను. అంతట పద్మావతీదేవి మిక్కిలి దుఃఖముతో రణరంగమునకేగి శ్రీ వేంకటరమణునికి శీతలోపచారములను గావించెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు నిద్రనుండి మేల్కొంచురీతి మేల్కొంచెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు రణరంగ మధ్యమున పద్మావతీదేవినిజూచి మిక్కిలి కోపించి అగస్త్యునితో నిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవా! వనితలు రణరంగమునకేల రావలయును? మరలింపుమనెను. అంతట నగస్త్యుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ పురుషోత్తమా! తొండమాన వసుదానులకు సంధిజేయ నిన్ను ప్రార్థింప యిటకేటెంచెను. ఆమె కోరికను మన్నింపుమనెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు అగస్త్యునితో నిట్లనెను. ఓ మునిపుంగవా! నేను వసుదానునకు సాహాయ్యము నాచరింప వాగ్దానమును గావించితిని. ఇప్పుడు తొండమానుని పుట్టునిజంపి వసుదానునకు రాజ్యము నిప్పింపవలయును. లేక రణరంగమున మరణింపవలయుననెను. ఆ పలుకులాలించి పద్మావతీదేవి మిక్కిలి శోకించి శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు సాగిలబడి యిట్ల

నెను. ఓ నాథా! ఓ అరవిందాక్షా! ఓ జగన్నాథా! ఓ కృపానిధే! దయ జూపుము. తోకవిశాఖహేతువగు యుద్ధమేల: తొండమాన వసుదానులిరు పురును రాజ్యార్హులే. కోశరాజ్యములను విభజించి వారలకిచ్చి సంధిజేయు మని ప్రార్థించెను. అగస్త్యుడు పద్మావతీదేవి కోరికను మన్నింపుమని శ్రీ వేంకటేశ్వరుల బ్రతిమాలెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు తొండ మానుని బిలచి తొండమానుని యభిప్రాయము నడిగెను. తొండ మానుడు తనకు శ్రీ వేంకటరమణుడే గతియనియు, తాను శ్రీ వేంకట రమణుడు చెప్పినచోప్పున సంగీకరింతుననియు జెప్పెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు వసుదానుని బిలచి అతని యాశయము నడిగెను. వసు దానుడును శ్రీ వేంకటరమణుని యిష్టానుసారము చేయుదుననెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు రాజ్య కోశ సైన్యములను సమముగ విభజించి యిరువురకు బంచియిచ్చెను. మఱియు శ్రీ వేంకటరమణుడు సంధిగావించిన హేతువుచే తనకుగాని పద్మావతీదేవికిగాని పదునాటవవంతు నిమ్మని తొండమాన వసుదానులను గోరెను. తొండమాన వసుదానులు సంత సించి పద్మావతీ శ్రీ వేంకటేశ్వరులకు ముప్పదిరెండు గ్రామముల నొస గిరి. పిమ్మట శ్రీ వేంకటరమణుడు పద్మావతీ సమేతుడై వారల యిరు వుర యింటను విందులగుడిచి అగస్త్యశ్రమమునకు బోయెను.

తొండమానుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరునిజూడ నగస్త్యశ్రమమునకు బోవుట

ఇట్లుండ నొకప్పుడు తొండమానుడు శ్రీ వేంకటరమణుని దర్శనముజేయ నగస్త్యశ్రమమునకు వచ్చెను. శ్రీ వేంకటరమణు డతనిని జూచి గౌగలించి యాదరించి వచ్చిన కార్యమేమియని యడిగెను. అంత తొండమానుడు శ్రీ వేంకటరమణునితో నిట్లనెను. ఓ గోవిందా! నీ దర్శనముకన్న వేఱొండుగార్యములేదు. ఓ శ్రీ హరీ! వేదవేదాంగ విదులగు మునిపుంగవులు నిన్ను పరమేశ్వరుడనియు, వేదవేద్యుడవనియు బల్కుదురు. కనుక నిన్నుజూడ వచ్చితిని. ఓ అచ్యుతా! ఓ గోవిందా! ఓ లీలా మానుష విగ్రహా! ఓ పురాణపురుషా! నిన్ను జగదుత్పత్తి స్థితి లయ

కారణుడవని మనీషులు వర్ణింతురు. ఓమహానుభావా! ప్రళయకాలములో చతుర్దశ భువనములను జలమయముగావించి సకల జీవరాసులను జలరమున ధరించి నీవు దివ్యమంగళ విగ్రహుడవై లక్ష్మీదేవితో గ్రీడింతువు. నీవు సహస్ర శిరములు గలవాడవు; సహస్రాక్షుడవు; సహస్రపాదుడవు. నీ ముఖమండలమునుండి విప్రసంఘములు పుట్టును; జాహవులనుండి క్షత్రబృందము పుట్టును; ఊరువులనుండి వైశ్యగణము పుట్టును; పాదములనుండి కూదు లుదయింతురు; నీవు సకలలోక నాథుడవు; దేవతా బృందములకు అధిదేవుడవు; యోగిపుంగవుల హృదయ కమలములో గోచరింతువు. ఓ శ్రీ వేంకటేశా! నీకు నమస్కారము. ఓ లక్ష్మీపతి! నీకు నమస్కారము. ఓ అప్రాకృత శరీరా! నమస్కారము. ఓ అనంతా! నమస్కారము. ఓ శేషాచలనివాసా! ఓ పరబ్రహ్మమూర్తి! నమోనమః అనుచు కరములు జోడించి నిలచెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు అతని స్తోత్రమునకు మిక్కిలి సంతసించి అతనితో నిట్లనెను. ఓ రాజా! పరమపావనమగు నుతిని జేసితివి. ఈ స్తవముతో నన్ను గొలుచువారలు సాలోక్యమును బొందుదురు; సందియము లేదు. ఆకాశరాజు మిక్కిలి పుణ్యాత్ముడు; ధర్మాత్ముడు. అతని యల్లుడనై నేను భూలోకమున కీర్తిబడసితిని. ఆకాశరాజు నన్నుజూచి మిక్కిలి ముచ్చటపడెను. అతడులేక నాకు సుఖమెట్లు కలుగును? అనుచు విచారింపసాగెను. తొండమానుడు శ్రీ వేంకటరమణు నోదార్చుచు గతించిన వారలకై వగచి ప్రయోజనములేదనెను. శ్రీ వేంకటరమణున కిప్పట్టున గావలసినదానిని దెలుపుమనెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు తొండమానునితో నిట్లనెను. ఓ రాజా! నీ సోదరుడు తన కుమార్తెను నాకు బరిణయముజేసి నన్నొకయింటివానినిజేసెను. కాని పద్మావతితో నివసింపదగు నివాసమునాకులేదు. ఓ రాజా! ఆకాశమహారాజుయొక్క అల్లుడు, గుమార్తె పొరుగింట నివసించుచున్నారను అపకీర్తి నాకు మిక్కిలి దుఃఖకరముగా నున్నది. పొరుగింట కాపురము మిక్కిలి కష్టము. ఓ రాజకులావతంసా! నాకొక మందిరమును గట్టింపుము. నీవుకాక వేతొకరు యిక్కార్యమును దలపెట్టువారులేరు; నీవు సమ్మతింపుమనెను. అందులకు తొండమాను డంగీకరించి శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయము గట్టించుననెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు మిక్కిలి సంతసించి ఒక శుభముహూర్తమున పద్మావతీదేవి

తోడను, తొండమానునితోడను వేంకటాచలమునెక్కెను. వరాహస్వామి యనుమతిపై తన నివేళమును తొండమానునకుజూపి యిట్లనెను. ఓ రాజా! ఈ స్వామిపుష్కరిణికి దక్షిణతీరమున తూర్పు ముఖముగ నాలయమును గట్టింపుము. ఆలయమునకు రెండు గోపురములుండవలయును; మూడు ప్రాకారములుండవలయును; సప్తద్వారములుండవలయును; ధ్వజస్తంభమును నెలకొల్పవలయును. ఆలయములోపల నాస్థాన మండపమును గట్టింపుము, యాగమండపమును గట్టింపుము, గోళాలను గట్టింపుము, ధాన్యశాలను గట్టింపుము, వస్త్రగృహమును గట్టింపుము, తైలశాలను ఘృతశాలను నిర్మింపుము, భక్ష్యశాలను భూషణశాలను గట్టింపుము, కర్పూర కస్తూరికాది సుగంధ ద్రవ్యశాలను గట్టింపుము. ఆలయము సువర్ణతోరణములతోడ చూడముచ్చటగొలుపుచు నుండవలయును. పూర్వము నీవు నాకు పూలబావిని ద్రవ్వించి కీర్తిని వడసెతివి. నేడు ఆలయమును గట్టించి కీర్తివడయుదువనెను.

తొండమానుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము

ఆ పల్కులాభించి తొండమానుడు తాను పూలబావిని ద్రవ్వించిన వృత్తాంతమును విపులముగజెప్పుమని వేడెను. అందులకు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తొండమానునితో నిట్లు చెప్పదొడగెను. ఓ మహారాజా! పూర్వము చోళదేశములో నొక వైఖానసుడు కృష్ణావతారకథ నాలకించి కృష్ణరూపమును బ్రత్యక్షముగ జూడగోరి తపముజేయ నారంభించెను. దేవదేవుడు కృష్ణరూపమున బ్రత్యక్షమాయెను. వైఖానసుడు శ్రీకృష్ణరూపమునుగొలువ ననుగ్రహింపుమనెను. అంతట పరమేశ్వరుడు వైఖానసునితో నిట్లనెను. ఓ భక్తశిఖామణీ! నీవిపుడు కృష్ణరూపమును గొలువ రాదు. వేంకటాచలమునకు బొమ్ము. మార్గమధ్యమున రంగదాసుడను శూద్రభక్తుడు నీకంటబడును. అతడు నీవెంట వేంకటాచలమునకు రాగలడు. ఆ వేంకటాచలముపై స్వామిపుష్కరిణికి దక్షిణపుడెస చింత చెట్టు నీడలో నొకపుట్టకలదు. ఆ పుట్టలో శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు కలడు. అతనిని నీవు పూజింపుము. రంగదాసుడు నీకు పూజలో సాయపడుననెను.

అంతట వైఖానసుడు వేంకటాచలమునకు బయనమాయెను. మార్గమధ్యమున రంగదాసుని జూచెను. వీరిరువురు వేంకటాచలము నెక్కిరి. వైఖానసుడు పుట్టలో దేవుని పూజింప మొదలించెను. రంగదాసుడు స్వామి కైంకర్యమున కొక పూదోటను బెంపదలచి పూదోటకు వలయు నీటి నడు పాయమునకై బావి నొకదానిని ద్రవ్వించెను. దీనికి పూలబావియనిపేరు. ఇట్లుండ నొకనాడు కుండలుడను గంధర్వుడు గంధర్వ స్త్రీలతో నేతెంచి స్వామి పుష్కరిణిలో జలక్రీడలు సలుప నారంభించెను. రంగదాసుడు పూదోటతో బూలనుగోయుచు గంధర్వులను జూచి చిత్తచాంచల్యమును బొందెను. వివసనులై జలక్రీడలు సలుపు గంధర్వులను జూచి చిత్తము చలింప తన్మయుడై కాలగతిని సయితము గుర్తింపక స్వామి కైంకర్యమునకు యాలసించెను. గంధర్వులు జలక్రీడలను చాలించి విమానా రూఢులై చనిన పిమ్మట మరల రంగదాసుడు స్నానముజేసి పూలనుగోసి తెచ్చి వైఖానసునకిచ్చెను. వైఖానసుడు కాలవికంఠమునకు గోపించి రంగదాసుని మందలించెను. రంగదాసుడు లజ్జతో తలవాల్చియుండెను. అప్పు ట్టున దేవదేవుడు ఆకాశవాణితో నిట్లనెను. ఓ రంగదాసా! లజ్జింపనేల! నీవు నా మాయచే మోహితుడవై తివి. నీవింకను కామమును జయింపలేదు. ముందు జన్మమున సుదర్శుని తనయుడవై పుట్టి స్వామి పుష్కరిణిలో జలక్రీడలు సలిపిన గంధర్వునివలె సకల భోగముల ననుభవించి సాలోక్యమును బొందగలవు; లజ్జింపకుమనెను. ఓ తొండమాను రాజా! నీవు పూర్వజన్మమున రంగదాసుడవు. పూర్వము కూపమును ద్రవ్వించి కీర్తిని బొందినరీతి ఇపుడాలయమును గట్టించి కీర్తినందుమనెను.

అంతట తొండమానుడు తాను పూర్వము ద్రవ్వించిన బావిని శోధించి చూచెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చెప్పినచొప్పున దేవాలయమును గట్టించెను. వేంకటాచలమునకు వచ్చు భక్తుల సౌకర్యముకొఱకు మెట్లను గట్టించెను. చలివేదలను బెట్టించెను. పిమ్మట తొండమానుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు ఆలయ నిర్మాణము సిద్ధమాయెననియు మందిరమున బ్రవేశింపుమనియు జెప్పెను. అంతట బ్రహ్మాది సకల దేవతలు నేతెంచిరి. వైఖానసులు మునిపుంగవులు నేతెంచిరి. వేదవేదాంగ పారగులగు విప్రులు నేతెంచిరి. విప్రులు వేదపారాయణము గావించుచుండిరి. దేవదుండు భులు మ్రోయుచుండెను. ఇట్టి తరుణములో తొండమానుడు పద్మావతీ

సమేతముగ శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని భావించి దేవాలయమున బ్రతిష్ఠ జేయించెను.

శ్లో॥ ప్రవేశయామానవరం సుమందీరం

శ్రీ శ్రీనివాసం పురుషం పురాణమ్ ।

పద్మావతీంచాపి ముదామహీపతి

స్సమస్తలోకై ర్మునిభిర్మహోత్సవైః ॥

ఈ గర్భాలయము పరమానందమును గొలుపును. కావున దీనిని ఆనందనిలయమందురు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు పద్మావతినీ తన వక్షమున ధరించెను. శంఖచక్ర విహీనుడయ్యును వామకరమును కటియందుంచు కొని దక్షిణహస్తముతో తనపాదము నాశ్రయించువారలకు సంసారిసాగరముకటిమాత్రదఘ్నుమని తెలుపుచుండెను.

బ్రహ్మ దీపారోపణమును, బ్రహ్మోత్సవమును
జేయించుట

అంతట చతుర్ముఖుడు దీపారాధనమునుజేసి శ్రీ వేంకటేశ్వరునిట్లు ప్రార్థించెను. ఓ దేవాదిదేవా! ఈ దీపారాధనము కలియుగాంత పర్యంతము వృద్ధిజెందుగాక. నీ యవతారము కలియుగాంత పర్యంతము వేంకటాచలమున నుండుగాక యనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు చతుర్ముఖున కట్ల కానిమ్మని వరమునిచ్చి తనకు ధ్వజారోహణముమొదలు అవబృథాంతము నుత్సవమును జేయింపుమనెను. అంతట చతుర్ముఖుడు తొండమానుని బిలచి విశ్వకర్మచే రథాది వాహనములను జేయింపుమనెను. నానా దేశ జనసంక్లిష్టమగు నుత్సవము ప్రళస్తము కావున సకలదేశపు జనులను బిలువనంపుమనెను. అంతట తొండమానుడు చిత్రవిచిత్రములగు వాహనములను రథగజ కల్పవృక్షాది వాహనములను, చిత్ర చామరాదులను విశ్వకర్మచే జేయించెను. అంగ వంగ కళింగ ఘోగంధ కాశీ కాంభోజ కేరళ విరాట కురు పాండ్యదేశములకు దూతలను బింపి ఆయా దేశాధీశులను, బ్రజలను బ్రహ్మోత్సవమునుదిలకింప రావించెను. అంతట చతుర్ముఖుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని నరవాహనముపై నాలయ ప్రదక్షిణమును గావింపు

మనెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడందులకు చతుర్ముఖునితో నిట్లనెను. ఓ చతుర్ముఖా! నీవు బాలభావముచే నిట్లుబలుకుచుంటివి. నాకు మూర్తి చతుష్టయమును నిర్మింపుము అనెను. అంత చతుర్ముఖుడు క్షణములో చతుర్వేదములతో సుతస్వ వేంకటేశ, ఉగ్ర వేంకటేశ, సర్వాధిప వేంకటేశ, లేఖక వేంకటేశులను నాలుగుమూర్తులను నిర్మించెను. ఉత్సవమూర్తికి చతుర్ముఖుడు ఉత్సవము జేయించెను. ఉత్సవ దినములలో చిత్ర విచిత్రములగు షడ్విధాన్నములను జేయించి స్వామికి నివేదించుచుండిరి.

ధ్వజారోహణమునకు తొలినాడు చతుర్ముఖుడు గరుడానంత విష్వక్సేనాదులను ముందుబెట్టుకొని ఊరివెలుపలికిబోయెను. వేదమంత్రములతో పుట్టుమట్టిని ద్రవ్వించి గజముపై బెట్టించి మేళతాళములతో నాలయమునకు దెప్పించెను. అంతట నంకురార్పణమును గావించెను. మరుసటి నాడు ధ్వజారోహణమును గావించెను. ధ్వజారోహణమునాటిప్రొద్దుట స్వామిని పాలకిలో నూరేగించిరి. ఈనాటిరాత్రి స్వామిని శేషవాహనముపై నూరేగించిరి. రెండవనాటి ప్రొద్దుట స్వామిని మరల శేషవాహనముపై నూరేగించిరి. ఈనాటిరాత్రి స్వామిని హంసవాహనముపై నూరేగించిరి. మూడవనాటి ప్రొద్దుట స్వామిని సింహవాహనముపై నూరేగించిరి. నేటిరాత్రి స్వామిని ముత్తైపువందిరిపై నూరేగించిరి. నాలవనాటి ప్రొద్దుట స్వామిని కల్పవృక్ష వాహనమందు నూరేగించిరి. ఈనాటిరేయి స్వామిని సర్వభూపాల వాహనముపై నూరేగించిరి. అయిదవనాటిప్రొద్దుట స్వామిని పాలకిలో నూరేగించిరి. ఈనాటిరేయి స్వామిని మోహినీ యవతార వేసముతో గరుడునిపై నూరేగించిరి. ఆఱవనాటిప్రొద్దుట స్వామిని హనుమద్వాహనముపై నూరేగించిరి. ఈనాటి సాయాహ్నమున స్వామి దేవితో వసంతోత్సవమునకు వసంతోత్సవ మంటవమునకు బోవును. ఇప్పట్టున స్వామికి మంగళగిరి వాహనము. ఈనాటిరేయి స్వామిని గజవాహనముపై నూరేగించిరి. ఏడవనాటిప్రొద్దుట స్వామిని సూర్యప్రభయను వాహనముపై నూరేగించిరి. ఈనాటి రెండవ వాహనము మంగళగిరి వాహనము. ఈనాడు స్వామి దేవేరులతో పూదోటకు పోయెను. అప్పట్టున స్వామికి చంద్రప్రభయను వాహనము. ఎనిమిదవనాటిప్రొద్దుట స్వామికి రథోత్సవమును గావించిరి. ఈనాటిరాత్రి స్వామిని గుఱ్ఱపు వాహనముపై నూరేగించిరి. తొమ్మిదియవనాటి ప్రొద్దుట స్వామిని పాలకిలో

నూరేగించిరి. ఈనాటి రెండవ వాహనము మంగళగిరి వాహనము. ఈ తొమ్మిదియవనాటి యుత్సవమునకు బిమ్మట స్వామి స్వామి పుష్కరిణీ తీర్థములో నవబృథమును గావించును. అటుపిమ్మట ధ్వజావరోహణోత్సవమును గావించిరి. ఆ మరుసటినాడు పుష్పయాగమును గావించిరి. పిమ్మట సుత్సవమునుజూడ నేతెంచిన నానాదేశాధీశులను స్వామి ప్రసాదమగు వస్త్రాదులతో నాదరించిరి. నానాదేశపు రాజులును, బ్రజలును తమ తమ దేశములకు జనిరి. చతుర్ముఖుడు స్వామి యనుమతితో తన నివాసమునకు బోయెను. సకల దేవతలు తమతమ నెలవులకు జనిరి. తొండమానుడు శ్రీ వేంకటరమణుని యజ్ఞగోవి తన నగరమునకుబోయి సత్యధర్మ నిరతుడై రాజ్యమును బాలించుచుండెను. నిత్యము బిలమార్గమున వేంకటాచలమునకువచ్చి శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించుచుండెను.

కూర్మడను విప్రుని వృత్తాంతము

తొండమానుడు రాజ్యమును బాలించుచుండ దేశము సుఖక్షముగా నుండెను. ప్రజలు పరమానందముతో నుండిరి. ఇట్లుండ నొకప్పుడు కూర్మడను విప్రుడొకడు భార్యపుత్రులతో కాశీయాత్రకు బయలువెడలి మార్గమధ్యమున గర్విణీయగు భార్యతోడను, అయిదు వత్సరముల ప్రాయముగల బాలునితోడను డస్సి తొండమండలము జేరెను. అందు తొండమానుని కీర్తినాలకించి తొండమానునిజూడ రాజమందిరమునకు బోయెను. విద్యన్మండలముతో గొలుపున్న రాజును జూచి దీవించెను. తొండమానుడతని నాదరించి సత్కరించి వచ్చినకార్యము నడిగెను. అంత కూర్మడు తొండమానునితో నిల్లనెను. ఓ మహారాజా! నా జనకుని యస్తులను గంగలో గలువ నేను భార్యపుత్రులతో కాశికిబోవ బయలుదేరితిని. నాభార్య గర్భవతి. బాలుడు అయిదు వత్సరముల ప్రాయమువాడు. వారిరువురతోడను గంగాయాత్రను సాగించుట దుష్కరమని తోచుచున్నది. కావున నేను గంగాయాత్రను గావించి తిరిగివచ్చుపర్యంతము నాభార్య పుత్రులను నీయొద్ద నుంచెదను; వారిని గాపాడుచుండుము అనెను. అంతట తొండమానుడు వల్లెయని కూర్మనకు వలయునంత ధనమునిచ్చి సాగనంపెను. కూర్మని భార్యను పుత్రుని సురక్షితముగ గాపాడు నుద్దేశ్య

ముతో ప్రత్యేకముగ నొక భవనము గట్టించి ఆఱుమాసముల పర్యంతము భోజనమునకు సరిపోవు రసవర్గమును ఆ యింటబెట్టిచి విఘ్నని భార్యను సుతుని ఆయింట బ్రవేశపెట్టించెను. వీరిరువురు ధూర్తుల కంటబడకుండు నట్లు యింటచుట్టును ప్రాకారమును గట్టించెను. ప్రాకారమునకు గ్రోళ దూరములో నింటిచుట్టును కంటులను కాపుగడ పెట్టెను. పిమ్మట తొండ మానుడు తన రాజ్యకార్యములలో మునిగి తేలుచు వీరిమాటను మఱచెను.

పిమ్మట గొంతకాలమునకు కూర్మడు కాశికిబోయి జనకుని యస్తులను గంగానదిలో గలిపి గయకుబోయి గయాశ్రాద్ధాదుల నాచరించి తిరిగి తొండమండలమునకువచ్చి తొండమానునిజూచి దీవించి తన భార్యాసుతుల వృత్తాంతము నడిగెను. అంతట తొండమానుడు విఘ్నని భార్యను, పుత్రుని స్మృతికిదెచ్చుకొని నిశ్చేష్టుడాయెను. కూర్మడద్దానిని గ్రహించి రాజమందిరములోని వారల క్షేమములను ముచ్చటించుచు తొండమానునితో నిట్లనెను. ఓ మహారాజా! నేను కాశికిబోవు సమయములో నా భార్య గర్భవతిగ నుండెనుగదా! ప్రసవించెనా? నా సుతుడు ఎల్లప్పుడును క్రీడా సక్తుడు. చుట్టుప్రక్కల తటాకములు గలవు. నా సుతుడు క్షేమముగ నుండెనా? నా భార్యా సుతులు కనబడరు. వారలెందుగలరు? అనెను. అంత తొండమానుడు కొంతతెప్పరిల్లి దైర్యము నవలంబించి కూర్మనితో నిట్లనెను. ఓ భూసురోత్తమా! దిగులొండ పనిలేదు. నీ భార్య సుఖ ప్రసవమయినది; పుత్రిని గనెను. నీభార్య బాలబాలికలతో గుళలముగ నున్నది. నిన్నటిదినమున శుక్రవారమగుటచే శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు అభిషేకోత్సవము జరిగెను. కావున రాజమందిరములోని స్త్రీజనముతో నీ భార్యయు బాలబాలికలతో వేంకటాచలమునకు బోయెను. నేడో రేపో రాగలదు. లే! లేమ్ము!! స్నానము జేయుమనిచెప్పి కూర్మనకు వంట సామగ్రి నిప్పించెను. పిమ్మట తొండమానుడు సుతుని బిలచి విఘ్నని భార్యకు గట్టించిన యింటికేగి వారిక్షేమము నరసిరమ్మని పంపెను. అంతట తొండమానుని పుత్రుడు నూతన భవనముకేగి యింటి తాళమునుదీసి చూచెను. విఘ్నని భార్యా పుత్రులు మరణించియుండిరి. వారి యస్తులు మాత్రము కనబడెను. అంత తొండమానుని సుతుడు మిక్కిలి దుఃఖించి యీ వార్తను తొండమానునకు దెలియజేసెను. తొండమానుడు మిక్కిలి చింతాక్రాంతుడై తన సుతుని వెంటబెట్టుకొని వేంకటాచలమునకుబోయి

శ్రీ వేంకటరమణుని పాదములపై బడి వెక్కిరి వెక్కిరి యేడ్వసాగెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు తొండమానుని కుశలములనడుగుచు నూటడింపసాగెను. కాని తొండమానుడు కంట నంతటి భారలను గార్చుచునోటమాటలేకుండెను. అంతట శ్రీ వేంకటరమణుడు తొండమానుని హృదయమును గనుగొని మరల నిట్లనెను. ఓ రాజా! నీ హృదయమును గనుగొంటిని. నీవు అక్కత్యము నాచరించితివి. నీ పాపమునకు ఏమిచేయగలను? అయినను నా భక్తుల కష్టములను నేనోర్వజాలను. నీ సుతునిబంపి విప్రుని భార్యా సుతుల యస్థులను దెప్పింపుము. కలియుగమున శ్రీ వేంకటరమణుడు మహాపాపములను సయితము పోగొట్టునను కీర్తియు నాకు రాగలదు. ఆ యస్థులను నేను సజీవులుగ జేయుదుననెను. అంతట తొండమానుడు తన సుతుని బంపి విప్రుని భార్యాపుత్రుల యస్థులను దెప్పించెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు ఆ యస్థులను తన యుత్తరీయములో మూటగట్టి స్వామిపుష్కరిణికి తూరుపు దెసనుండు పాండుతీర్థము చెంతనుండు తీర్థమునకు గొని పోయెను. ఆ యస్థులను ఆ తీర్థ తీరమునందలి శిలపైబెట్టి తాను కంఠదమ్ముముగ తీర్థములో మునిగి పుడినెలలో నస్థులపై నీరుజల్లెను. అంతట విప్రుని భార్యయు, సుతుడును, పుత్రియు నిద్రనుండి మేల్కొంచువగిది లేచిరి. వారిని తోడ్కొనివచ్చి శ్రీ వేంకటరమణుడు తొండమానునితో నిట్లనెను. ఓ రాజా! విప్రుని భార్యాపుత్రులను, శిశువును విప్రున కప్పగింపుము. నేనిటుపై మోసమును దాల్చెదను. దృఢభక్తితత్పరులకన్న నన్యులతో మాటాడననెను. అంతట తొండమానుడు నిజ నగరమునకు బోయి జరిగిన వృత్తాంతమునుజెప్పి కూర్మనకు భార్యాపుత్రులను శిశువు నప్పగించెను. రాజసమక్షమున కూర్మడు జరిగిన వృత్తాంతమేమియని సతీసుతుల నడిగెను. అంతట విప్రపత్నియగు లక్ష్మీదేవి భర్తతో నిట్లనెను. ఓ నాదా! జరిగిన వృత్తాంతము నేమి వివర్ణింతును. జగన్నాథుడగు శ్రీ వేంకటరమణుని గర్భములో చతుర్దశ భువనములను జూచితిని అనెను. అంత విప్రకుమారుడగు రాఘవుడు తాను ప్రమథాది గణములను జూచితివనెను. శిశువు సప్తసాగరములను జూచితివనెను. కూర్మడు వారి పల్కులానికించి వారు ధన్యజేవులని సంతసించెను. ఏమృట కూర్మడు రాజనొద్ద ననుమతివడసి తన భార్యా సుతులను, శిశువును వెంటబెట్టుకొని తన దేశమునకు బోయెను.

అలసి మూర్ఛిల్లెను. అంత కులాలిడు మూర్ఛితుడగు తొండమానునిజూచి విచారింపసాగెను. ఓ దేవదేవా! మహారాజు మూర్ఛిల్లెను. నా యపరాధ మినుమండుములేదు. నాకీ యాపదనేల తెచ్చిపెట్టితివి? అనుచు కులాలిడు విచారింపుచుండ తొండమానుడు కొంత నేదదేరి ఇట్లు పలుకజొచ్చెను. భీముడను కులాలిడెందుగలడు? అతడు మహాభక్తుడు. అతని పాదములను నిత్యము నేను నమస్కరింపగలననుచు కులాలిని వేనోళ్ళ బొగడుచుండెను. అంతలో శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గరుడారూఢుడై కులాలినిబ్రతిమాలెను. తొండమానుడాశ్చర్యముతో జూచుచుండెను. కులాలిడు శ్రీ వేంకటరమణుని బొగడబొడగెను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు గరుడుని బంపి కులాలిని తనచెంతకు రావించెను. అంతలో కులాలిని భార్య తమారినివచ్చి ఓ గోవిందా! మమ్మనుగ్రహించి మేముబెట్టు యన్నమును నారగింపుమనెను. శ్రీ వేంకటరమణుడు వారిభక్తికి మెచ్చి పద్మావతీ దేవితో కులాల దంపతుల విందు నారగించెను. ఈవింతను బ్రహ్మాదిదేవత లాకనమునుండిచూచి కులాలదంపతులనుబొగడి, పూలను గురిపించిరి. ఇట్టి సమయములో దివ్యవిమానమొకటిరాగా శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తన సకలాలంకారములను కులాలనుకొచ్చెను. పద్మావతీదేవి తన యలంకారములను తమారినికొచ్చెను. లక్ష్మీనారాయణుల యాదరముపడసి కులాలదంపతులు దివ్య విమానారూఢులై విష్ణులోకమునకుబోయి సాయుజ్యపదము నొందిరి. వారినిజూచి తొండమానుడు శ్రీవేంకటేశ్వరునితో నిట్లనెను. ఓ మహానుభావా! హీనకులమునబుట్టిన కూద్రునకు సద్గతినిచ్చితివి. నేను నీబంధుడను. నాకేమిగతి? యనెను. అంత శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తొండమానునితో నిట్లనెను. ఓ రాజా! ఈ దేహవసానమున వేతొండు పవిత్ర దేహమునుబొంది నన్నరాధించి సారూప్యమునుబొందుమనెను. తొండమానుడు స్వామిపుష్ప రిణిలో మునిగి శరీరమును ద్యజించి యుత్తర జననమున స్వామి నారాధించి ముక్తి నొందెను. పవిత్రమగు నీ వేంకటేశ్వరవైభవము వినువారలక ఇహమున సకలాభీష్టములనొసగి, పరమున పరమపదమునుసమకూర్చును.

శ్లో॥ ఇత్యేవం కథితంరాజన్ మహాత్మ్యం వేంకటేశితః ।

యఃశృణో తీదమాఖ్యానం మనోరథ ఫలప్రదమ్ ।

ఇహలోకే సుఖంభుక్త్వా స్తోఽథయాతి హరేఃపదమ్ ॥